Papademetrakopoulos

Apokrisis pros ton k. Zacher

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

ΤΟΝ Κ

KONRAD ZACHER

ΥΠΟ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
Εκ του Α' Τευχους του Ζ' Ετους της ΑΘΗΝΑΣ, Περιοδικου
της εν Αθηναις Επιστημονικης Εταιρειας

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1895

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

APOKRISIS

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ.

PROS TON K

KONRAD ZACHER

ΥΠΟ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Theodōros Papa-Dēmētrakopou

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
Εκ του Α' Τευχους του Ζ' Ετους της ΑΘΗΝΑΣ, Περιοδικου
της εν Αθηναις Επιστημονικης Εταιρειας

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1895

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ.

KONRAD ZACHER

ΥΠΟ

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
Εκ του Α' Τευχους του Ζ' Ετους της ΑΘΗΝΑΣ, Περιοδικου
της εν Αθηναις Επιστημονικης Εταιρειας

ΑΘΗΝΗΣΙΝ
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ
1895

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. KONRAD ZACHER (1)

Ἐν τῷ Γερμανικῷ περιοδικῷ Wochenschrift für klassische Philologie, ἐν τοῖς ἀριθμοῖς 18, 19 καὶ 20 τοῦ παρελθόντος Μαΐου 1894 κατεχωρίσθη ὑπὸ τοῦ κ. Konrad Zacher ἐπίκρισις τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐκδοθείσης πραγματείας, τῆς ἐπιγραφομένης «Le poète Aristophane et les partisans d'Érasme». Ἠθέλομεν ὄντως ὁμολογήσει πολλὰς χάριτας ἐπὶ τούτῳ τῷ κ. Zacher, ἂν σκοπὸς τῆς ἐπικρίσεως αὐτοῦ ἦτο ἡ εἰλικρινὴς καὶ εὐσυνείδητος ζήτησις τῆς ἀληθείας, οὐχὶ δὲ προσωπικός, ἄζηλος καὶ ἀγεννὴς ἀγών.

Ἐν τῷ ἀριθμῷ 18 (σελ. 491-492) ὁ ἐπικριτὴς κατατείνει μετ' ἀφορήτου τερθρείας μακρὸν καὶ ὑπέρκομπον λόγον ὑπὲρ τῆς Γερμανικῆς ἐπιστήμης, ὡς εἴ τις διενοήθη ποτὲ νὰ ψέξῃ αὐτήν, συγχωρεῖ ἑαυτῷ καὶ τῷ Friedrich Blass καὶ παντὶ ἄλλῳ ὁμοδόξῳ νὰ γράφῃ ὅ,τι θέλει καὶ ὅπως θέλει περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς καὶ περὶ οἱουδήποτε ἄλλου ἐπιστημονικοῦ ζητήματος, παρέχων αὐτοῖς πᾶσαν ἄδειαν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐν πολλοῖς νὰ διαφωνῶσι, παντὶ δὲ ξένῳ καὶ ἑτεροδόξῳ ἀπαγορεύει διαῤῥήδην καὶ αὐστηρῶς μηδαμῶς νὰ ἀναμιγνύωνται ἐν πράγμασιν ἀλλοτρίοις καὶ μόνῳ τῷ κ. Konrad Zacher καὶ τοῖς αὐτοῦ ἑταίροις ἀνήκουσιν. Ἐν δὲ τῷ ἀριθμῷ 19 (σελ. 513 ὑποσημ.) μετὰ γαυριάματος καὶ πολλῆς ἀγροικίας ἀλαζονεύεται ὅτι θὰ καυτηριάσῃ ἡμᾶς δημοσίᾳ (öffentlich brandmarken), ὡς δῆθεν τολμήσαντας ἐν τῷ σεβαστῷ προσώπῳ τοῦ κ. Blass (οὗτινος ἔμπροσθεν αὐτὸς μέχρι ἐδάφους κλίνει τὴν κεφαλὴν) νὰ ὑβρίσωμεν αὐτὴν τὴν Γερμανικὴν ἐπιστήμην! Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τοὺς δεινοὺς καὶ ἀπειλητικοὺς τούτους λόγους ἀναγινώσκοντες καὶ ὁρῶντες τὸν ἄνδρα ὑπὸ ἀτόπου καὶ ἀγρίας

(1) Ἡ παροῦσα ἀπόκρισις καταχωρίζεται καὶ γαλλιστὶ ἐν τῷ περιοδικῷ τοῦ ἐν Ἀμστελοδάμῳ Φιλελληνικοῦ Συλλόγου «τῇ Ἑλλάδι».

νόσου ἐλαυνόμενον, συνεσχέθημεν ὑπὸ δέους, «μὴ τὸν δύστηνον ὧδέ μ' αἰκίσῃ», ἀλλὰ μετ' ὀλίγον, μᾶλλον προσχόντες αὐτῷ τὸν νοῦν, ἀνεθαῤῥήσαμεν κατανοήσαντες ἄνθρωπον ἥκιστα μὲν ἐπικίνδυνον, τετυφωμένον δέ τινα καὶ ἀλαζόνα σκινδαλαμοφράστην, δοξοσοφίας. μωροπονηρίας καὶ σοφιστείας ἔμπλεων, ἀτάκτως καὶ ἀκόσμως κινούμενον, καὶ οὐδὲν πλέον. Οὐδὲ ἠθέλομεν γράψει, ἀποκρινόμενοι πρὸς τοιοῦτον ἄνθρωπον, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν Ἐπιστήμην ἀσχημονοῦντα, *ἔλεγχον* μόνον καὶ *διδασκαλίαν*, οὐδεμίαν δὲ *καυτηρίασιν* γινώσκουσαν, ἂν μὴ τὰς ἐρεσχελίας αὐτοῦ ἐξένιζεν, ὡς μὴ ὤφελεν, ἐν ταῖς ἑαυτοῦ στήλαις φιλολογικὸν περιοδικὸν τῶν ἐν Γερμανίᾳ δοκιμωτάτων, καὶ μὴ ἤμεθα ἠναγκασμένοι ἑκόντες ἄκοντες νὰ κατέλθωμεν εἰς ἀγῶνα οὕτως ἀηδῆ καὶ ἄχαριν.

Ἐπιθυμῶν ὁ κ. Zacher νὰ φανῇ ὡς οἷόν τε ἀρεστὸς τῷ ἑταίρῳ καὶ πατριώτῃ αὐτοῦ Blass, δὲν ὀκνεῖ (σελ. 513 ἐν ἀρχῇ) μετ' ἀμφιβολίας νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς ἐμῆς χρηστότητος, λέγων αὐτολεξεὶ τάδε· Herr P. ist ein im ganzen kenntnisreicher und jedenfalls sehr gewandter Fechter. Ob auch ein redlicher? Ἀλλ' *ἐντιμότερον* καὶ ὠφελιμώτερον αὐτῷ τε καὶ τῷ Blass θὰ ἦτο, ἂν ἐπεχείρει νὰ ἀποδείξῃ ὅτι εἶνε ψευδῆ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν περὶ τοῦ Blass ἐν ταῖς σελίσιν 28, 29 (ὑποσημ.), 40 καὶ ἄλλοθι τῆς ἡμετέρας πραγματείας, νὰ ἀνασκευάσῃ δὲ καὶ ὅσα λέγομεν ἐν ταῖς σελίσιν 14 καὶ 15 περὶ τοῦ ἂν ἡ φύσις τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς συμφωνεῖ ἢ μὴ πρὸς τὴν κεφαλαιώδη ἀρχὴν τῶν παλαιοτέρων καὶ νεωτέρων Ἐρασμικῶν περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ νεκροῦ γράμματος, ἐπεχείρει δὲ νὰ ἀνασκευάσῃ ὡσαύτως καὶ ὅσα ἄλλα λέγομεν ἐν τῇ «*Βασάνῳ*» καὶ ταῖς ἄλλαις ἡμῶν πραγματείαις περὶ τῆς προφορᾶς πάντων τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν· ἤ, ἂν τοῦτο ἀπέβαινεν αὐτῷ χαλεπὸν καὶ βαρύ, τὸ καθῆκον τὸ πρὸς τὴν ἐπιστήμην καὶ τὸν ἀναγνώστην καὶ τὸν ἐπικρινόμενον ἀπῄτει παρ' αὐτοῦ, ὅσα μέρη τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἠξίωσε νὰ ἐξελέγξῃ, νὰ ἐξελέγξῃ μετὰ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς εἰλικρινείας τῆς ἐμπρεπούσης τῷ γνησίῳ καὶ ἀληθινῷ ἐπιστήμονι. Παραλείπων δὲ ὁ κ. Zacher τὰ κυριώτατα στοιχεῖα τῶν ἡμετέρων ἀποδείξεων, διαστρέφων τοὺς ἡμετέρους συλλογισμοὺς καὶ ἀποσπῶν αὐθαιρέτως καὶ κατὰ τὸ ἑαυτῷ δοκοῦν ἀπὸ τῆς οἰκείας θέσεως οὐκ ὀλίγα τῶν ἡμετέρων τεκμηρίων,

ἀκρωτηριάζων καὶ κολοβῶν αὐτά, ἔν τισι δὲ καὶ ψευδολογῶν καὶ ἄλλα ἀντ' ἄλλων λέγων, οὐδὲν ἄλλο δεικνύει, ἢ ὅτι ὀλίγον ἐφρόντιζε τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ δικαίου γράφων τὴν ἐπίκρισιν τῆς ἐμῆς πραγματείας.

Ἐπειδὴ δέ, λέγομεν, σκοπὸς τῆς ἐπικρίσεως τοῦ κ. Zacher ἦτο οὐχὶ ἡ ἀλήθεια, ἀλλ' ἡ *καυτηρίασις* τοῦ τολμήσαντος νὰ γράψῃ κατὰ τῆς ἐρασμικῆς προφορᾶς, ὑπὲρ ἧς οὕτω καρτερικῶς ἀγωνίζεται αὐτός τε καὶ ὁ Blass καὶ ὁ ἄλλος ὅμιλος τῶν ἑταίρων καὶ πάντες οἱ θερμοὶ θιασῶται τοῦ νεκροῦ καὶ ἐρασμικοῦ γράμματος, ἀποφεύγει μὲν νὰ βασανίσῃ τὰς σπουδαιοτέρας τῶν ἡμετέρων ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀποδείξεων καὶ τὴν πρὸς ταύτας συμφωνοῦσαν μαρτυρίαν τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν ἄλλων συγχρόνων τεκμηρίων, ἢ μετατίθησί τινας αὐτῶν ἐπὶ τὸ τέλος τῆς ἐπικρίσεως, μόλις ἁπτόμενος αὐτῶν, διὰ τὸ ἀνεπαρκές, ὡς λέγει, τοῦ προσμετρηθέντος αὐτῷ χώρου, κατατρίβει δὲ τὸν πλείονα λόγον περὶ ἄλλα ἐλάττονος σπουδῆς ἄξια. Καὶ δὴ ἄρχεται τοῦ ἐλέγχου ἀπὸ παρηχήσεως ἐν τῷ Ἀριστοφάνει, περὶ ἧς ἡμεῖς οὐδένα λόγον ποιούμεθα ἐν τῇ ἐπικρινομένῃ ὑπ' αὐτοῦ πραγματείᾳ, παραπέμπομεν δὲ τὸν βουλόμενον νὰ ἴδῃ τὴν περὶ ταύτης γνώμην ἡμῶν εἰς τὴν *Βάσανον*, ἣν ὁ κ. Zacher, ὡς αὐτὸς λέγει (σελ. 541), ὅλως ἀγνοεῖ. Ἡμεῖς λέγομεν ἁπλῶς (ἐν σελ. 4)· Pour plus de détails sur cette question, comme aussi sur la paréchèse de *τριήρης* et *Ἶρις* dans une autre comédie d'Aristophane les *Ὄρνιθες* (v. 1203-4), et sur la paréchèse de *λίθινον* et *ἀληθινὸν* dans un hymne des Athéniens à Démétrius Poliorcète voyez dans notre *Βάσανος* les pages 531-4. Ἀλλ' ὁ κ. Zacher δύναται, ὡς ἔοικε, νὰ ἐλέγχῃ καὶ ἐκεῖνα, ἅτινα οὔτε εἶδεν οὔτε ἤκουσεν. Μετὰ τὸν ἔλεγχον τῆς παρηχήσεως ταύτης ἐξετάζει καὶ ὅσα ἄλλα ἡμεῖς διαλαμβάνομεν περὶ τῶν παρ' Ἀριστοφάνει παρηχήσεων, συλλήβδην δὲ πάντα καὶ κατὰ σειράν, εἰ καὶ ἡμεῖς δὲν πραγματευόμεθα περὶ τῶν παρηχήσεων τούτων ἐν τῷ αὐτῷ μέρει τῆς ἡμετέρας πραγματείας, ἀλλὰ χωρὶς περὶ ἑκάστης ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ. Τὴν τάξιν ταύτην ἐτήρησεν ὁ κ. Zacher βεβαίως οὐχὶ ἀσκόπως οὐδὲ τυχαίως. Ἀλλ' ἀγαθῇ τύχῃ, ἀφοῦ οὕτως ἔδοξε τῷ κ. Zacher, ἀνάγκη καὶ ἡμῖν νὰ ἀκολουθήσωμεν αὐτῷ κατὰ πόδας καὶ ἐξετάσωμεν καὶ ἡμεῖς πρῶτον πῶς πραγματεύεται ὁ ἀνὴρ τὰ περὶ τῶν Ἀριστοφανείων παρηχήσεων,

Οὐδείς, λέγει, δύναται νὰ πιστεύσῃ ὅτι ὑπάρχει παρήχησίς τις μεταξὺ τοῦ «*Ἶρις ταχεῖα*» καὶ «*τριήρης*», ἐπειδὴ λέξις *τριήρης* δὲν εὑρίσκεται ἐν τοῖς εἰρημένοις στίχοις τῶν «*Ὀρνίθων*», τὸ δὲ ὄνομα *Ἶρις* ἐλήφθη ὡς *ὄνομα πλοίου*, ἕνεκα τῆς προηγηθείσης λέξεως *πλοῖον*. Ἔστω. Ἀλλ' ἂν ὁ κ. Zacher ἐγίνωσκε τί ἡμεῖς λέγομεν περὶ τούτου ἐν τῇ «*Βασάνῳ*» καὶ ἐν ἑτέρᾳ ἡμῶν πραγματείᾳ, καταχωρισθείσῃ ἐν τῷ «Δελτίῳ τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος» (Τόμ. Α' 1883-4 σελ. 431 ὑποσημ.), πολὺ θὰ ἐφυλάσσετο νὰ ἰσχυρισθῇ ὅ,τι ἰσχυρίσθη. Ἰδοὺ τί ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 534): «Μετὰ τὴν ἀπόκρισιν τῆς Ἴριδος «*Ἶρις ταχεῖα*», ἀφοῦ ὁ Πειθέταιρος ἐπείσθη ὅτι αὕτη δὲν ἦτο *κυνῆ*, ἀλλὰ *πλοῖον*, Ἶρις καλούμενον, διαμένει ἡμῖν τοὐλάχιστον ἀκατανόητος ἡ δευτέρα ἐρώτησις τοῦ Πειθεταίρου «*Πάραλος ἢ Σαλαμινία*», ἂν δὲν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ὁ Πειθέταιρος ἐνόμισεν ὅτι ἤκουσε «*Τριήρης ταχεῖα*», καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ φόβου σπεύδει νὰ ἐρωτήσῃ τὸ δεύτερον «*Πάραλος ἢ Σαλαμινία*». Τὴν ὁμολογίαν ταύτην δὲν δύναται νὰ ἀποφύγῃ ὁ κ. Zacher, ἂν θέλῃ νὰ εἶνε ἀκόλουθος τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ ἑρμηνείᾳ. Ὅτι δὲ τοιαῦται παρακοαὶ οὐχὶ σπανίως συμβαίνουσιν ἐν τῇ καθ' ἡμέραν διαλέξει βεβαίως δὲν ἀγνοεῖ ὁ κ. Zacher.

Μετὰ ταῦτα ὁ κ. Zacher, ἀπὸ τῆς 4 σελίδος, παρερχόμενος πάντα τὰ μεταξύ, μεταπηδᾷ εἰς τὴν σελίδα 18, ἔνθα ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῆς παρηχήσεως τῶν λέξεων *φέρε . . . καὶ μὴ ἀφαίρει*. Δὲν μνημονεύει δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς σελίδος, ἵνα ὁ ἀναγνώστης νομίζῃ ὅτι ἡμεῖς λέγομεν ταῦτα κατὰ σειρὰν καὶ χωρὶς ἄλλων προηγηθέντων σαφῶν τεκμηρίων, μαρτυρούντων ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο ὡς ê. Ἀδυνατῶν δὲ νὰ ἀνασκευάσῃ τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα, ἀρκεῖται νὰ ὀνομάσῃ ἡμᾶς *φανατικούς*, διότι ἡμεῖς ἁπλῶς λέγομεν· Aristophane ayant aussi en vue, *paraît-il*, cette ressemblance de son entre l'*αι* et l'*ε*, met en opposition dans l'Εἰρήνη (vers 771-772) le verbe *ἀφαιρῶ* (de la même racine que *ἀναιρῶ* = ἀνêρῶ) avec le verbe *φέρω*: *φέρε τῷ φαλακρῷ . . . καὶ μὴ ἀφαίρει*. Ἀντὶ νὰ ὀνομάζῃ ἡμᾶς φανατικοὺς ὁ κ. Zacher προτιμότερον θὰ ἦτο αὐτῷ νὰ ἀνασκευάσῃ, καὶ ἂν ἠδύνατο δι' Ἀριστοτελικῆς ἀποδείξεως, ὅσα ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῆς ὡς ê δυνάμεως τῆς *αι* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοφάνους, νὰ μεταδιδάξῃ δὲ καὶ

ἡμᾶς πιστεύοντας ὅτι ἡ φράσις «*φέρε καὶ μὴ ἀφαίρει*» ὄντως ἀποτελεῖ παρήχησιν, ἂν ἡ *αι* ἐν τῷ *ἀφαίρει* ἐκφωνηθῇ κατὰ τὰς ἡμετέρας ἀποδείξεις ὡς ê. Τὸ δὲ λέγειν ξηρῶς um in *ἀφαίρει* eine Assonanz zu φέρε zu sehen, muss man schon Fanatiker sein, δὲν εἶνε ἴδιον κριτοῦ δικαίου καὶ εὐσυνειδήτου.

— Ἐνῷ δὲ ὁ κ. Zacher μακρότερον ποιεῖται λόγον περὶ τῆς παρηχήσεως *Ἶρις* καὶ *τριήρης*, περὶ ἧς ἀγνοεῖ τὴν ἡμετέραν γνώμην, τοὐναντίον περὶ τῶν παρηχήσεων *βοΐ* καὶ *βοηθεῖν*, *ὑΐ* καὶ *ὑηνία* (Εἰρήν. στίχ. 923-8), περὶ ὧν ἡμεῖς διὰ μακρῶν λέγομεν (σελ. 2-4), ἀνασκευάζοντες πᾶσαν ἐναντίαν γνώμην, ὁ κ. Zacher ἐγκρίνει μόνον νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ συλλαβὴ *βο* καὶ τὸ φωνῆεν *υ* εἶνε ἱκανὰ πρὸς τὴν παιδιὰν τοῦ Ἀριστοφάνους, χωρὶς οὐδὲ γρῦ νὰ εἴπῃ περὶ τοῦ ἡμετέρου συλλογισμοῦ, τοῦ ἄγοντος εἰς τὸ ἀναγκαῖον συμπέρασμα, ὅτι, ἂν τὸ *η* ἐν τῷ *βοηθεῖν* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς φθόγγος πολὺ πρὸς τὸ *ι* πλησιάζων, ἡ παιδιὰ τοῦ ποιητοῦ θὰ ἀπέβαινεν ὑπόψυχρος καὶ ἀστοχωτάτη. Κατόπιν δὲ μετὰ 10 στίχους, μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ ἀποφύγῃ τὴν ἐκ τῆς Ἰωνικῆς δοτικῆς *οἴ* ὁμολογίαν ὅτι ἡ *οι* ἐν τῷ Ἀττικῷ *οἶς* ἐξεφωνεῖτο μονοφώνως, ὡς ἡμεῖς ἀποδεικνύομεν ἐν σελίδι 17 ἐκ τῶν ἑπομένων στίχων τῆς Εἰρήνης 929-933, ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς χαρίεν ψεῦδος, ὅτι παρ' Ἀττικοῖς τὸ ζῷον, τὸ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καλούμενον Schaf, ἐκαλεῖτο οὐχὶ *οἶς*, ἀλλὰ *πρόβατον*, καταφεύγει δὲ καὶ εἰς τὸν ἀνακόλουθον ἅμα καὶ γελοῖον ἰσχυρισμὸν ὅτι ἡ παιδιὰ καὶ παρήχησις ἐν τοῖς εἰρημένοις στίχοις τῆς Εἰρήνης 923-933 κεῖται ἐν ταῖς δοτικαῖς *βοΐ*, *ὑΐ*, *οἴ* καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐχὶ ἐν τοῖς ἤχοις *βοΐ* *βοη-θεῖν* *ὑΐ* *ὑη-νία*, *οἴ* (πρόβατον) καὶ *οἴ* (ἐπιφώνημα σχετλιαστικόν). Τοιαῦτα γενναῖα κατορθώματα κατορθοῖ ὁ γεννάδας Zacher, εἴτε διότι δὲν κατενόησε προσηκόντως τὸν ἐν τοῖς εἰρημένοις στίχοις νοῦν τοῦ Ἀριστοφάνους, εἴτε διότι ἐν ἐπιγνώσει σοφιστεύεται, ἵνα μὴ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους τὸ μὲν *η* ὀλίγον διέφερε τοῦ *ι*, ἐν δὲ τῇ *οι* δὲν ἠκούετο οὔτε *ο* οὔτε *ι*. Λέγων ὁ κ. Zacher ὅτι ἡ παιδιὰ γίνεται μεταξὺ τοῦ *βο* καὶ *βοηθεῖν*, *ὑ* καὶ *ὑηνία*, οὐχὶ δὲ ματαξὺ τοῦ *βοΐ* καὶ *βοη-θεῖν*, *ὑΐ* καὶ *ὑη-νία*, οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ ἢ αὐθαιρέτως καὶ βιαίως ἀποκόπτει τὸν δεσμὸν τοῦ προβλήματος, ἀποφεύγων νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀβίαστον καὶ φυσικὴν λύσιν. Ὅτι ἐν τῷ *βοΐ* καὶ *βοηθεῖν* ἡ παρήχησις ἐκτείνεται καὶ ἐπὶ τὰς δύο συλλα-

6ὰς τῶν λέξεων τούτων ἀποδέχονται καὶ Ἐρασμικοὶ ἄνδρες καὶ δὴ φιλόλογοι Γερμανοὶ πολλῷ αὐτοῦ κρείττονες (ἰδὲ ἡμετέραν πραγματείαν σελ. 3)· τὴν πίστιν δὲ ταύτην δὲν εἶνε ἱκανὸς νὰ ἄρῃ ὁ ξηρὸς ἰσχυρισμὸς τοῦ κ. Zacher, διότι κατὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον πρέπει τις νὰ ἀποδεχθῇ τὸ μωρὸν καὶ ἄτοπον συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ *βοὸς* ἐνυπάρχει ἐν πάσῃ Ἑλληνικῇ λέξει ἀρχομένῃ ἀπὸ τῆς συλλαβῆς *βο*· καὶ ἂν ὁ Ἀριστοφάνης ἤθελεν ἐν ἄλλῃ τινὶ κωμῳδίᾳ νὰ ἐναλλάξῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ *βοὸς* πρὸς τὴν ἔννοιαν ἄλλης τινὸς λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ *βο*, ἠδύνατο κατὰ τὸν κ. Zacher ἐπιτυχέστατα καὶ μετὰ πολλῆς χάριτος ἀντὶ τοῦ *βοηθεῖν* νὰ μεταχειρισθῇ τὰς λέξεις *βομβεῖν*, *βοτανίζειν*, *βοστρυχίζειν* καὶ τὰς ὁμοίας, πάντες δὲ οἱ θεαταὶ οὐδὲ ἑκόντες θὰ ἠδύναντο νὰ κατάσχωσι τὸν γέλωτα ἐπὶ τῇ ὄντως κωμικωτάτῃ ταύτῃ καὶ χαριεστάτῃ ἐπινοίᾳ τοῦ ποιητοῦ· τὸ αὐτὸ δὲ θὰ συνέβαινε κατὰ Zacher καὶ ἂν ἐν τῷ στίχῳ 928 ὁ Ἀριστοφάνης ἀντὶ *ὑηνία* ἔγραφεν *ὑπνηλία*, ἀφοῦ κατ' αὐτὸν καὶ τὸ *υ* μόνον ἦτο ἱκανὸν νὰ παραγάγῃ παιδιὰν καὶ παρήχησιν. Τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἰσχυρισμοῦ αὐτοῦ κατανοῶν, ὡς φαίνεται, καὶ αὐτὸς ὁ κ. Zacher, οὐ μόνον δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ ἀνασκευάσῃ τὴν ἡμετέραν γνώμην περὶ τῆς παρηχήσεως *βοΐ βοη-θεῖν*, ἀλλ', ὡς εἴπομεν, οὐδὲ μνημονεύει ὅλως αὐτῆς. Εὐχερέστατον μὲν εἶνε τὸ ἰσχυρίζεσθαι τὸ ἐναντίον, χαλεπώτατον δὲ τὸ ἀναιρεῖν τὴν ἀλήθειαν. Θὰ ἦτο δύσκολον τῷ κ. Zacher διὰ πιθανῶν λόγων νὰ ἀνασκευάσῃ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῶν παρηχήσεων τούτων ἐν τῇ 2 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας. En lisant ces vers, et les quatre autres qui suivent immédiatement, il est facile de remarquer que toute la grâce et la force des arguments du chœur, pour établir la paix par des victimes, découle du son des mots *βοΐ*, *βοηθεῖν*, *ὑΐ*, *ὑηνία*, *ὀΐ*, où des idées entièrement différentes s'échangent entre elles, par la seule ressemblance des sons, d'une manière des plus comiques. Il n'y a certainement aucune dépendance logique ou réelle ou autre semblable entre la guerre et le bœuf, si ce n'est celle de l'homophonie des mots *βοΐ* et *βοηθεῖν*, par laquelle l'un hâte de suivre l'autre aux grands éclats de rire des spectateurs, rires qui proviennent de la confusion des sons *βοΐ θεῖν* avec *βοηθεῖν*. Toute la grâce de ce jeu des mots

disparait entièrement si au lieu du datif *βοΐ* on écrit le génitif *βοός*, ou si au lieu de la forme attique *βοηθεῖν* on emploie la dorique *βοαθῆν* ou *βοαθεῖν*, ou encore si l'on prononce le mot *βοηθεῖν βοἔθεῖν*; on comprend de suite combien l'homophonie devient faible et forcée et le jeu de mot qui résulte froid et disgracieux. .... Et dans le *ὑΐ* de même que dans le *ὑηνία* ce n'est pas tant la suite provenant de la chose elle-même, que celle provenant de la ressemblance des sons qui produit l'effet, et c'est elle surtout qui pose avec tant de grâce devant la *grosse* et *grande* *ὑΐ* l'*ὑηνία* de Théagène. On peut facilement le comprendre si à la place du datif *ὑΐ* on met le génitif *ὑός* ou l'accusatif *ὗν*. Χαλεπόν, ὡς φαίνεται, ἀπέβαινε τῷ κ. Zacher νὰ ἀνασκευάσῃ ταῦτα, εὐχερὲς δὲ νὰ καταφύγῃ εἰς ἀτόπους, ἀνακολούθους καὶ αὐθαιρέτους ἰσχυρίσεις, οὐδαμῶς συμφωνούσας οὔτε πρὸς τὸ γράμμα οὔτε πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητοῦ. Χαριεντίζεται δὲ βεβαίως ὁ κ. Zacher, ὅταν λέγῃ ὅτι τὸ ζῷον, τὸ ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καλούμενον Schaf, οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον μόνον *πρόβατον*, διότι αὐτὸς ὁ Ἀριστοφάνης, ἀφοῦ πρῶτον ὠνόμασε τὸν Ἰωνικὸν *ὄϊν πρόβατον* ἐν τοῖς στίχοις 937 καὶ 949, ἔπειτα πάλιν ἐν τῷ στίχῳ 1018 καλεῖ αὐτὸν Ἀττικῶς *οἶν* μονοσυλλάβως· «*Λαβὲ τὴν μάχαιραν εἶθ' ὅπως μαγειρικῶς σφάξεις τὸν οἶν*»· δὲν ὀκνεῖ δὲ καὶ τὸ τρίτον νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν *πρόβατον* ἐν τῷ στίχῳ 1022, ἵνα σαφέστατα ἐλέγξῃ ψευδόμενον τὸν κ. Zacher, ὅταν λέγῃ ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἐξ ἀνάγκης ἐχρήσατο τῇ Ἰωνικῇ λέξει *ὄϊς*, διότι τὸ ζῷον τοῦτο οἱ Ἀττικοὶ ἐκάλουν οὐχὶ *οἶν*, ἀλλὰ *πρόβατον*. Εἰς τὸ χαρίεν τοῦτο ψεῦδος κατέφυγεν ὁ κ. Zacher (καὶ ἄλλοθι δὲ τῆς ἐπικρίσεως ψεύδεται, ὡς θὰ ἴδωμεν, ὁ ἀνήρ), ἵνα μὴ ὁμολογήσῃ ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν ἐν σελίδι 17 περὶ τῶν 929-933 στίχων τῆς Εἰρήνης. On conclut de ces vers qu'il y avait une telle différence en ce temps là entre l'*οἶς* attique contracté et l'ionien *ὄϊς* non contracté, que le datif de celui-ci ne signifiait plus le mouton lorsqu'il était prononcé; il sonnait au contraire aux oreilles des Athéniens comme une interjection exprimant la crainte. De ces vers on conclut encore que les mot *πάϊς* et *βασιλέϊ* et tous les autres de cette espèce étaient appelés par Aristophane

comme aussi plus tard par les grammairiens, et aujourd'hui encore par nous, *mots ioniens*, par la seule raison, sans doute, que les mots attiques *οἶς*, *παῖς*, *βασιλεῖ* rendaient un son assez différent des ioniens non contractés. N'est-ce pas aussi pour la même raison que dans d'autres vers de l'*Εἰρήνη* (46-47) Aristophane nomme le verbe non contracté *δοκέω* mot ionien, si ce n'est parceque dans la désinence de ce dernier deux sons se faisaient entendre, tandis que dans l'attique contracté *δοκῶ* on n'en entendait qu'un seul simple et élémentaire? Πόσον δὲ ἀπεπλανήθη ὁ κ. Zacher ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῶν εἰρημένων στίχων τῆς Εἰρήνης, ἀρκεῖ νὰ δηλώσῃ καὶ μόνη ἡ παράθεσις αὐτῶν.

Τρυ. Τί δ' ἄλλο γ' ἢ ταύτην χύτραις ἱδρυτέον;
Χορ. Χύτραισιν, ὥσπερ μεμφόμενον Ἑρμείδιον;
Τρυ. Τῷ δαὶ δοκεῖ, βούλεσθε λαρινῷ βοΐ;
Χορ. Βοΐ; Μηδαμῶς, ἵνα μὴ βοηθεῖν ποι δέῃ.
Τρυ. Ἀλλ' ὑῒ παχείᾳ καὶ μεγάλῃ; Χορ. μή, μή, Τρ. Τιή;
Χορ. Ἵνα μὴ γένηται Θεαγένους ὑηνία.
Τρυ. Τῷ δαὶ δοκεῖ σοι δῆτα τῶν λοιπῶν; Χορ. ὄϊ.
Τρυ. Ὀΐ; Χορ. Ναὶ μὰ Δι'. Τρ. Ἀλλὰ τοῦτό γ' ἔστ' Ἰωνικὸν
τὸ ῥῆμ'. Χορ. Ἐπίτηδές γ', ἵν' ὅταν ἐν τἠκκλησίᾳ
ὡς χρὴ πολεμεῖν λέγῃ τις, οἱ καθήμενοι
ὑπὸ τοῦ δέους λέγωσ' ἰωνικῶς ὀΐ (923-933).

Ἀφοῦ δὲ ἤδη καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀναγκάζεται ὁ κ. Zacher νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὸ παρὰ τοῖς Ἴωσιν *ὄϊς* οἱ Ἀττικοὶ ἐκάλουν *οἶς*, ὀφείλει πρὸς τούτοις νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης μετεχειρίσθη οὐχὶ τὸ Ἀττικὸν *οἶς*, ἀλλὰ τὸ Ἰωνικὸν *ὄϊς*, διότι οἱ φθόγγοι *ο* καὶ *ι*, ὧν εἶχε χρείαν πρὸς δήλωσιν τοῦ σχετλιαστικοῦ ἐπιφωνήματος *ὀΐ*, δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἀλλ' ἐν τῇ Ἰωνικῇ λέξει, καὶ ὅτι ὅσα αὐτὸς λέγει περὶ τῶν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις παρηχήσεων ἐλήφθησαν ἐκ τῆς δημιουργικῆς καὶ ἐρασμικῆς αὐτοῦ φαντασίας. Ἐκ τῆς μονοφώνου δὲ ἐκφωνήσεως τῆς *οι* παρ' Ἀττικοῖς κατανοεῖται διὰ τί καὶ ὁ Μνησίμαχος, ποιητὴς τῆς μέσης Ἀττικῆς κωμῳδίας, μετεχειρίσθη τὴν γενικὴν *οἰὸς* μετὰ βραχείας τῆς *οι*, «*χηνός*, *χοί-*

ρου, *βοός*, *ἀργός*, *οἰός* (παρ' Ἀθηναίῳ IX, 403 στίχ. 47). Εἶνε δὲ περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἐκ τῶν εἰρημένων στίχων τῆς Εἰρήνης τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τοῦ Ἱπποτρόφου τοῦ Μνησιμάχου γίνεται δῆλον ὅτι ἐν τῇ συστολῇ τῶν διφθόγγων παρὰ τοῖς ποιηταῖς συνέβαινεν ὅ,τι καὶ ἐν τῇ συστολῇ τῶν μακρῶν φωνηέντων, ὡς διδάσκουσι καὶ οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, καὶ οὐδεμία ἦτο ἀνάγκη μήτε εἰς *j* νὰ τραπῇ τὸ *ι* αὐτῶν μήτε νὰ ἐκθλιβῇ, ὡς καὶ ὀλίγῳ ὕστερον διὰ πλειόνων διαλαμβάνομεν. Δὲν εἶνε δὲ ἀνωφελὲς νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ κ. Zacher οὕτω σκολιῶς καὶ συγκεχυμένως καὶ τροχάδην ἐπεξέρχεται τὰ κατὰ τὰς παρηχήσεις *βοί*, *ὑί*, *οἰ*, ὥστε εὐλόγως δύναταί τις νὰ παρομοιώσῃ αὐτὸν πρὸς ἄνθρωπον ἐπειγόμενον νὰ ἐξέλθῃ ἐκ μεγάλης στενοχωρίας.

Πάνυ δὲ ἐλευθερίως καὶ γενναίως χαριζόμενος ἡμῖν ὁ κ. Zacher τὴν ἐν τῇ 44 σελίδι μνημονευομένην ὑφ' ἡμῶν παράθεσιν τῶν λέξεων *εὐβουλία* καὶ *εὐωχία*, τὴν ἀπαντῶσαν ἐν τῷ 1008 στίχῳ τῶν «Ἀχαρνέων», *ζηλῶ σε τῆς εὐβουλίας, μᾶλλον δὲ τῆς εὐωχίας*, ἔρχεται ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν λεγομένων ὑφ' ἡμῶν ἐν τῇ σελ. 52 περὶ τῆς ἐν τῇ αὐτῇ κωμῳδίᾳ τῶν «Ἀχαρνέων» (1219-1221) παρῳδίας *σκοτοδινιῶ* καὶ *σκοτοβινιῶ*. Ἡμεῖς λέγομεν ὅτι καὶ ἐν τῇ παρῳδίᾳ ταύτῃ δύναταί τις νὰ ἴδῃ ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους τὸ *β* καὶ *δ* εἶχον τὴν αὐτὴν ἣν καὶ παρ' ἡμῖν προφοράν, διότι μόνον κατὰ ταύτην δύναταί τις ἀκούων *β* νὰ νομίζῃ ἐνίοτε ὅτι ἀκούει *δ* καὶ ἀκούων *δ* νὰ νομίζῃ ὅτι ἀκούει *β*. Ὁ κ. Zacher ἀντιλέγει ὅτι ἡ παιδιὰ τοῦ Ἀριστοφάνους κεῖται ἐν τυχαίᾳ ἀντικαταστάσει ἑνὸς μόνου φθόγγου τῆς λέξεως δι' ἑτέρου· μετὰ σκώμματος δὲ προστίθησιν ὅτι εἶνε πολὺ διαφέρουσα ἡ παρ' ἡμῶν εἴδησις ὅτι ἐν τῇ νῦν ἡμῶν γλώσσῃ συμβαίνει ἐνίοτε σύγχυσις περὶ τὴν ἀκοὴν τοῦ *β* καὶ *δ*. Ἀλλ' ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ κ. Zacher δὲν ἀναιρεῖ ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν, πολλῷ δὲ ὀλιγώτερον ἀποδεικνύει ὅτι τὸ *β* καὶ *δ* ἐπὶ Ἀριστοφάνους εἶχον τὴν προφορὰν τοῦ Λατινικοῦ *b* καὶ *d*. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον δὲν ἀναιρεῖ τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα, ὅσῳ ἐνταῦθα ἡ διὰ παρῳδίας παιδιὰ δὲν γίνεται διὰ προϋπαρχούσης πρότερον λέξεως, ἀλλὰ διὰ λέξεως αἰφνιδίως προκυπτούσης εἰς μέσον οὐχὶ διὰ τυχαίας, ἀλλὰ διὰ σκοπίμου ἐναλλαγῆς τῶν γραμμάτων *δ* καὶ *β*. Ἡ οὕτω δὲ γενομένη παρῳδία τότε μόνον ἀποβαίνει τελεία καὶ ὄντως Ἀριστοφάνειος, ἂν ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ *β* καὶ *δ* ἦτο

δυνατὴ καὶ εὔκολος καὶ ἀβίαστος ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ὡς εἶνε καὶ νῦν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς, καὶ ἂν καὶ τότε ἀκούων τις *σκοτιδινιῶ* εὐκόλως ἠδύνατο νὰ ὑπολάβῃ ὅτι ἤκουσε *σκοτοβινιῶ*. Γνωστὴ δὲ εἶνε ἡ ἐναλλαγὴ τοῦ *δ* καὶ *β* ἐν ταῖς λέξεσι *Δελφὸς* καὶ *Βελφός*, *ὀβελὸς* καὶ *ὀδελός*, *ἐσδέλλειν* καὶ *ἐκβάλλειν*. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera ἀπαντᾷ καὶ *βημόσιον* (σελ. 278) παρὰ τὸ *δημόσιον*, πολλάκις δὲ *Δισκόμης* παρὰ τὸ ὀρθὸν *Βισκόμης* (Vicecomes), ὅπερ δὲν συμβαίνει, ὅσον τοὐλάχιστον ἡμεῖς γινώσκομεν, ἐν τῇ Λατινικῇ, ἐν ᾗ τὸ b καὶ d ἔχουσι διάφορον τῶν ἀντιστοίχων Ἑλληνικῶν προφοράν. Ἔπειτα ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῆς εἰρημένης παρῳδίας τοῦ Ἀριστοφάνους, δὲν λέγομεν μεμονωμένα καὶ ὡς ἔχοντα καθ' ἑαυτὰ ἀπόλυτον κῦρος, ὅπως μωροπονήρως θέλει νὰ παραστήσῃ ἡμᾶς ὁ κ. Zacher, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ πολλῶν καὶ σαφῶν τεκμηρίων περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης παρ' ἡμῖν προφορᾶς τοῦ *β* καὶ *δ*. Πῶς ὁ κ. Zacher παρέδραμε τὴν ἐξέτασιν τῶν τεκμηρίων τούτων καὶ ἰδίᾳ τῆς περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *δ* σαφοῦς μαρτυρίας τοῦ Πλάτωνος (Κρατύλ. σελ. 427 Α), περὶ ἧς γίνεται λόγος ἐν τῇ αὐτῇ 52 σελίδι, ἐν ᾗ καὶ περὶ τοῦ *σκοτοδινιῶ* καὶ *σκοτοβινιῶ*; Περὶ δὲ τῆς σκωπτικῆς παρατηρήσεως τοῦ κ. Zacher ὅτι εἶνε πολὺ διαφέρουσα ἡ παρ' ἡμῶν μεταδιδομένη εἴδησις περὶ τῆς παρ' ἡμῖν συγχύσεως τοῦ *β* καὶ *δ* ἐν τῇ ἀκοῇ μάλιστα πρῶτον ἤδη εἰς τὸ οὖς προσπιπτόντων κυρίων ὀνομάτων, μὴ δυναμένου ἐνίοτε τοῦ ἀκούοντος νὰ διακρίνῃ σαφῶς ἂν *β* ἢ *δ* ἤκουσεν ἐν αὐτοῖς, λέγομεν ὅτι ἡ παρ' ἡμῶν εἴδησις εἶνε οὐχὶ μόνον *διαφέρουσα*, ὡς αὐτὸς σκωπτικῶς λέγει, ἀλλὰ καὶ λίαν τοῖς ξένοις χρησίμη, καὶ αὕτη καὶ ἄλλαι πολλαὶ περὶ ἄλλων συμφώνων καὶ ἰδίᾳ περὶ τῶν δασέων· ἃς ἂν ἐγίνωσκον οἱ ξένοι, δὲν θὰ ἰσχυρίζοντο οὕτω συχνῶς ὅτι τὸ *Θαλθύβιος* παραδείγματος χάριν ἀντὶ τοῦ *Ταλθύβιος* καὶ τὸ *Χυτνία* ἀντὶ τοῦ *Κυθνία* καὶ τὸ *φιδάκνιον* ἀντὶ τοῦ *πιθάκνιον* καὶ τὸ *Θεμισθοκλῆς* καὶ *φαρθένος* καὶ *Θέθις* καὶ *Ἀριστοκράθης* καὶ *Διοφείθης* καὶ *Φίτταχος* καὶ *Δίπιλος* καὶ τὰ τοιαῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι τὰ Ἑλληνικὰ δασέα δὲν ἦσαν *δασέα* (spirantia), ὡς ὀνομάζουσιν αὐτὰ οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοί, ἀλλὰ *δασυνόμενα* (aspirata). Καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀποκρίσει ἡμῶν ταύτῃ πρὸς τὸν κ. Zacher δὲν ἔχομεν ἀφορμὴν νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν δασέων, εἰμὴ ὕστερον ὀλίγα τινὰ ἐν τῇ ἐξετάσει τῆς ὑπὸ τοῦ *Τοξότου* «τῶν Θεσμοφορια-

ζουσῶν» γενομένης μεταβολῆς τῶν δασέων εἰς ψιλά, συγχωρηθήτω ἡμῖν νὰ ἐπεκτείνωμεν μικρὸν ἔτι τὸν περὶ τῶν ἐρασμικῶν δασυνομένων λόγον. Ἤδη ἐν τῷ συγγράμματι ἡμῶν «*Βάσανος τῶν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς ἐρασμικῶν ἀποδείξεων*» (σελ. 624 κἑξ.) τῆς τοιαύτης ἀντιμεταχωρήσεως τῶν ψιλῶν καὶ δασέων παρεθέμεθα οὐκ ὀλίγα παραδείγματα ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλληνικῶν διαλέκτων, ἐν αἷς οὐδὲν ὑπάρχει δασὺ πνεῦμα καὶ τὸ *φ*, *χ*, *θ* αὐτῶν πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ *δασυνόμενα* (aspirata). Ἐκεῖ γράφομεν ὅτι τὸ *φάτνη* ἐν Τραπεζοῦντι μὲν λέγεται *παθνίν* (*παθνίον*), ἐν δὲ Κύπρῳ *πάχνη*, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι *παχνί(ον)*· τὸ δὲ ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera *ἀκάνθιν* (σελ. 556) ἐν Τραπεζοῦντι λέγεται *ἀχὰντ* ἢ *ἀχάντιν*. Ἐν τῇ *Βασάνῳ* μνημονεύομεν ἔτι καὶ τὸ τοῦ Εὐσταθίου (σελ. 468, 33) «τὰ γοῦν *ἀκάνθια ἀχάντιά* τινές φασιν ἑῴων ἀνδρῶν» καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Εὐσταθίου λεγόμενον (1784, 44 καὶ 1259, 38) ὅτι τὸ *πάθνη* ἐγένετο ἐκ τοῦ *φάτνη* κατ' ἰδιωτικὴν ἀντιστοιχίαν, καθ' ἥν, ὡς φαίνεται, ἐγεννήθη καὶ ἐκ τοῦ *μονοχύτριν* τὸ *μονοκύθριν* τοῦ Πτωχοπροδρόμου (ἰδὲ καὶ Ἄτακτα Κοραῆ Τόμ. I σελ. 123)· κατὰ τὸν αὐτὸν δηλαδὴ τρόπον, καθ' ὃν καὶ ἐκ τοῦ *χύτρα* τὸ *κύθρη* τῆς Ἰωνικῆς διαλέκτου τῆς ἀπὸ τῆς ἕκτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος στερηθείσης τοῦ δασέος πνεύματος, καὶ ἕνεκα τούτου οὐδὲ *δασυνόμενα* (aspirata) δυναμένης νὰ ἔχῃ (1). Ἐν ταῖς αὐταῖς σελίσι τῆς *Βασάνου* πλὴν ἄλλων ὁμοίων παραδειγμάτων, οἷον τοῦ *θίγως* ἀντὶ *δίχως* ἐκ Τραπεζοῦντος, τοῦ *φόρδακα* ἀντὶ *βόρθακα* (*βάθρακος*, *βάτραχος*)

(1) Ὅτι ἤδη πρὸ τῆς ἕκτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος τὰ Ἑλληνικὰ *δασέα* δὲν ἐξεφωνοῦντο ὡς *δασυνόμενα*, πρὸς πολλοῖς ἄλλοις τεκμηρίοις, ὧν μνημονεύομεν ἐν τῇ *Βασάνῳ*, ἐν τῷ ἰδίῳ περὶ τῶν δασέων λόγῳ (σελ. 616-659), ἀποδεικνύει καὶ ἡ Ἰωνικὴ διάλεκτος, ἥτις διεφύλαξε τὰ δασέα καὶ μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ δασέος πνεύματος· ὅπερ φθογγολογικῶς ἦτο ἀδύνατον νὰ συμβῇ, ἂν τὰ Ἑλληνικὰ δασέα *χ*, *φ*, *θ* ἐξεφωνοῦντο ὡς *kh*, *ph*, *th*. Ἂν ἐν τῇ λέξει παραδείγματος χάριν *κατύπερθεν*, ἥτις ἀναγινώσκεται ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ ἐκ Νουβίας Ἰωνικῇ ἐπιγραφῇ, τῶν ἀρχῶν τῆς ἕκτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος (Rœhl IGA 482), τὸ *θ* τὸ πρὸ τοῦ *ε* ἐξεφωνεῖτο ἀρχαιότερον ὡς th, τότε ἐκ τοῦ *κατhύπερτhεν*, δὲν ἠδύνατο μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ δασέος πνεύματος νὰ προέλθῃ τὸ *κατύπερθεν*, ἀλλὰ τὸ *κατύπερτεν*. Τὸ *κατύπερθεν* ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐκ μόνου τοῦ *κατhύπερθεν*, τοῦ *θ* ἐκφωνουμένου ὡς ἡμεῖς λέγομεν, οὐχὶ δὲ ὡς διδάσκει ὁ Blass καὶ πάντες οἱ νεώτεροι Ἐρασμικοί. Περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου φωνητικοῦ φαινομένου διαλαμβάνομεν καὶ ἐν τῇ ἐπικρινομένῃ ὑπὸ τοῦ κ. Zacher πραγματείᾳ (σελ. 57-59), ἀλλ' ὁ φίλος τῆς ἀληθείας ἐπικριτὴς οὐδὲ γρῦ ἠξίωσε νὰ εἴπῃ περὶ αὐτοῦ.

ἐκ Τσακωνίας, τοῦ ἐν πολλοῖς χωρίοις τῆς Ἑλλάδος *δυχατέρα* ἀντὶ *θυγατέρα*, τοῦ ἐν Bova τῆς Ἰταλίας *ἀφουδεία* ἀντὶ *βοήθεια*, ἀναφέρομεν καὶ ἄλλα πολλὰ παραδείγματα ἔκ τε τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων Ἑλληνικῶν διαλέκτων, ἀνασκευάζοντα πάντας τοὺς ἐκ τῆς ἐναλλαγῆς τῶν ψιλῶν καὶ δασέων ἰσχυρισμοὺς τῶν Ἐρασμικῶν περὶ ὑπάρξεως *δασυνομένων* ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Εἰς τὰ ἐν τῇ *Βασάνῳ* παραδείγματα τοῦ νεωτέρου Ἑλληνικοῦ ἰδιώματος προστιθέμεθα ἐνταῦθα καί τινα ἄλλα ὅμοια ἐκ τῶν μεμβρανῶν τοῦ Trinchera: *καθαλυθῆναι* ἀντὶ *καταλυθῆναι* (σελ. 194), *καθέρχεται* (σελ. 145), ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *κατέρχεται*, *τῶν ἐνθυγχαν(όντων)* παρὰ τὸ ὀρθὸν *τῶν ἐντυγχανόντων* (σελ. 323), *μεθ' ὅρχου* ἀντὶ *μεθ' ὅρκου* (σελ. 32), εἰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ἀριθμῷ (σελ. 31) λέγεται *μετὰ ὅρκον*, ἡ δὲ λέξις *ὅρκος* γράφεται σταθερῶς διὰ τοῦ *κ* ἐν πάσαις ταῖς μεμβράναις, ἐν αἷς ἀπαντᾷ, οἷον ἐν ταῖς σελίσι 54, 73, 242, 299, 355 κτλ. *θεόρεθρον* (σελ. 324, 366) ἀντὶ *θεώρητρον* (donum nuptiale), *ζημιωθήθω* ἀντὶ *ζημιωθήτω* (σελ. 219), *εἴθ' οὕθως* (σελ. 223) ἀντὶ τοῦ πλειστάκις ἀπαντῶντος *εἴθ' οὕτως*, *Αἰκαθερίνης* ἀντὶ τοῦ *Αἰκατερίνης* (σελ. 220-221, 355) *κοιμηθήριον* (σελ. 248), *κάχλιξι* ἀντὶ *χάχλιξι*, *χάλιξι* (σελ. 156), *κερσὶν* ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *χερσὶν* (σελ. 264), *Ἰωαχείμου* ἀντὶ *Ἰωακείμου* (σελ. 417)· *πράσχοντες*, *πράσχομεν* (σελ. 192) ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *πιπράσκοντες πιπράσκομεν*. Ὁμοίως διὰ τοῦ *χ* γράφεται ἡ αὐτὴ λέξις ἐν ταῖς σελίσι 211, 215, 229, 275. Τοὐναντίον *ἰσκυρὰ* (σελ. 211) ἀντὶ τοῦ συνήθους *ἰσχυρός*, *ἰσχύω*· *Νεσθώριος* ἀντὶ *Νεστόριος* (σελ. 234), *ἰσθάμεθα* (σελ. 239), *ἴσθαμαι* (σελ. 258), *ἴσθασθαι* (σελ. 303, 549). Πλειστάκις δὲ ἀπαντᾷ ἐν ταῖς αὐταῖς μεμβράναις *ζημιούστω*, *ζημιοῦσται*, *εἰσακούεσται*, *εἰσακουέστω* παρὰ τὰ ὀρθὰ *ζημιούσθω*, *ζημιοῦσθαι*, *εἰσακούεσθαι*, *εἰσακουέσθω*.

Ἂν οἱ ξένοι ἐγίνωσκον ἀκριβέστερον τὰ ἰδιώματα τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης, οὐδὲ ὁ Blass θὰ ἰσχυρίζετο (Über die Aussprache des Griechischen ἔκδ. 3 σελ. 103 περὶ τὸ τέλος) ὅτι ἡ μεγάλη διαφορὰ τῶν φωνητικῶν νόμων τῆς ἀρχαίας καὶ νεωτέρας Ἑλληνικῆς γλώσσης δεικνύουσι τὴν μεγάλην διαφορὰν τῶν φθόγγων. Διότι τὰ μὲν συμπλέγματα τῶν φθόγγων *στ* καὶ *σκ* οὐ μόνον ἑλληνικώτατα

εἶνε, ἀλλ' ἀπαντῶσι καὶ ἀντὶ τοῦ *σθ* καὶ *σχ* ἤδη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ, ὁμοίως δὲ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἀναφαίνεται καὶ τὸ σύμπλεγμα *χτ* ἀντὶ *κτ* (ἰδὲ Βάσανον, σελ. 624, 630), αἱ δὲ μεμβράναι τοῦ Trinchera καὶ ἄλλα Ἑλληνικὰ μνημεῖα τοῦ μέσου αἰῶνος (οἷον χειρόγραφον τῆς Βυζαντινῆς ἐποποιίας «Βασίλειος Διγενῆς Ἀκρίτας» ὁρμώμενον ἐκ τῆς δεκάτης μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ Ἀντωνίου Μηλιαράκη ἐν Ἀθήναις 1881), μαρτυροῦσι σαφῶς ὅτι τὰ συμπλέγματα *φτ* καὶ *χτ* εἶνε νεώτερα τῶν μεσαιωνικῶν χρόνων, ἐν ᾧ ἡ προφορὰ τῶν καθ' ἡμᾶς *φ* καὶ *χ* ὑπῆρχε καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Blass ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἤδη ἐν χρόνοις κατὰ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας ἀρχαιοτέροις, καὶ ὁ λόγος δὲν δύναται ἔτι νὰ εἶνε περὶ διαφόρου προφορᾶς τῶν δασέων, ἀλλὰ περὶ πολὺ μεταγενεστέρας τροπῆς τῶν ὑπαρχόντων ψιλῶν εἰς τὰ ὑπάρχοντα δασέα. Διότι ἐν μὲν τῷ χειρογράφῳ τῆς εἰρημένης Βυζαντινῆς ἐποποιίας οὐδαμοῦ ἀπαντᾷ *φτ* καὶ *χτ* ἀντὶ *πτ* καὶ *κτ*, οὐδὲ ἐν ταῖς λέξεσι ταῖς ἐκφερομέναις κατὰ τὸν νεώτερον τύπον, ἐν δὲ ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera οὐδέποτε μὲν ἀπαντᾷ *χτ* ἀντὶ *κτ*, σπανίως δὲ καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις μεμβράναις ἀναγινώσκεται *υτ* ἤτοι *φτ* ἀντὶ *πτ* ἐν τῇ λέξει *ἀμετάτρευτος* (σελ. 257, 1179 μετὰ Χριστόν, 330, 1198 μ. Χρ. 338, 1200 μ. Χρ. 348, 1203 μ. Χρ. 384, 1228 μ. Χρ.). Ἀλλὰ καὶ οὕτω καθ' ἅπασαν τὴν ΙΓ' ἑκατονταετηρίδα μ. Χρ. ἐπικρατεῖ ἐν ταῖς μεμβράναις τὸ σύμπλεγμα *πτ*, ὡς δεικνύει μετὰ πλείστων ἄλλων καὶ ἡ γραφὴ *ῥάπτης* (σελ. 502, 1303 μ. Χρ.). Αἱ δὲ γραφαὶ *εὐπτά*, *εὐπτακόσια*, *εὐπτακοσιοστός*, αἵτινες ἀπαντῶσι παρὰ τὰς ὀρθὰς *ἑπτά*, *ἑπτακόσια*, *ἑπτακοσιοστὸς* ἐν ταῖς μεμβράναις τῆς ΙΓ' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, δεικνύουσιν οὐ μόνον ὅτι ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων ἤρξατο ἡ γένεσις τοῦ *φ* ἐκ τοῦ *π* πρὸ τοῦ *τ*, ἀλλὰ καὶ τὴν πάλην τῆς ἀρχαιοτέρας πρὸς τὴν νεωτέραν προφοράν. Ὁμοίως δὲ βλέπομεν ὅτι οὔτε ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera οὔτε ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἐποποιίᾳ τοῦ *Ἀκρίτα* ἀπαντᾷ *φτ* καὶ *χτ* ἀντὶ *φθ* καὶ *χθ* καὶ ἁπλοῦν *θ* ἀντὶ *νθ*. Καὶ ὅσα ὁ Blass γράφει ἐν τῇ σελίδι 103 περὶ διαφόρου δῆθεν δυνάμεως τῶν στοιχείων *φ*, *χ*, *θ* ἐν τῷ ἀρχαίῳ καὶ τῷ καθ' ἡμᾶς ἀλφαβήτῳ εἶνε ἀθεμελίωτα καὶ ἀσύστατα, ἀφοῦ ἡ καθ' ἡμᾶς προφορὰ τῶν τε δασέων καὶ μέσων ὑπῆρχε καὶ κατ' αὐ-

τὸν τὸν Blass πλείστας ἤδη ἑκατονταετηρίδας πρὸ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερομένων παραφθορῶν.

Μετὰ τὴν μακρὰν ἴσως ταύτην παρέκβασιν μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς παρ' Ἀριστοφάνει γραφῆς *κειρύλος* ἀντὶ *κηρύλος* (Ὄρνιθ. 299), ἐν ᾗ ὁ κ. Zacher εὑρίσκει τὴν αὐτὴν παιδιάν, ἣν καὶ ἐν τῷ *σκοτοδινιῶ* καὶ *σκοτοβινιῶ* (σελ. 514 περὶ τὸ μέσον), λέγων ὅτι, ὡς ἐν τῷ *σκοτοβινιῶ* ἐγένετο ἀντικατάστασις ἑνὸς μόνου φθόγγου, οὕτω καὶ ἐν τῷ *κειρύλος* ἐγένετο ὁμοία ἀντικατάστασις, τραπέντος τοῦ *η* εἰς *ει*. Ἀλλ' οὐδὲ ἡ παρατήρησις αὕτη τοῦ κ. Zacher ἀναιρεῖ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν σελίδι 35. Aristophane nous enseigne également la simplicité du son de l'*ει* quand, tournant en ridicule le coiffeur Σποργίλος, il change en *Κειρύλος* le poule *Κηρύλος* (Ὄρνιθ. 299 et s.) par l'amincissement du son de l'*η* en celui de l'*ει*. Les inscriptions aussi nous apprennent que l'*ει* dérive de l'*η*, non seulement en Béotie où dès les temps les plus anciens tout *η* s'amincit en *ει*, mais encore en Thessalie, à Styre (Στύρα) de l'Eubée, (ainsi qu'il ressort de certaines plaques de plomb provenant de cette ville ionienne et remontant au 6e siècle av. J. C.) et même en Attique ainsi que le prouvent des inscriptions du 6e du 5e et du 4e siècle av. J. C. (Βάσ. p. 262, 534). Si de plus nous nous rappelons que le son provenant de l'amincissement de l'*υ* est représenté par l'*ει* et à Heraclée de l'Italie et à Théra et en Attique, et à Oropos et en Béotie, au 4e, au 3e et au 2e siècle avant J. C. et que de plus ce même *ει* représente à la même époque, dans ces mêmes pays et dans d'autres le son de l'*ι* long, nous ne pouvons avoir aucun doute que le diphthongue *ει*, au moins depuis Euclide, aît non seulement un son simple, mais un son qui ne différait en rien du *ι* long, pas même en ce qui regarde la longueur de la syllabe (v. Βάσ. p. 405-406 et Nouveaux documents etc. Ἑλλάς, Tom. II p. 260).

Ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ ὑπὸ Ἀριστοφάνους γενομένη μεταβολὴ τοῦ *κηρύλος* εἰς *κειρύλος* οὐδένα ἄλλον ἔχει λόγον ἢ τὴν μεγάλην ὁμοιότητα τῆς προφορᾶς τοῦ *η* καὶ τῆς *ει* (= ῑ), ὅπερ συνάγεται καὶ ἐκ τῶν λεγομένων ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ Κρατύλῳ (418

Β. 419 Α). Ἀλλ' ὁ κ. Zacher, ἐνῷ εἰς πολλὰ σφάλματα καὶ λογικὰ καὶ πραγματικὰ περιέπεσεν ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν παρηχήσεων *Ἶρις*, *τριήρης*, *βοῖ*, *βοηθεῖν*, *ὑΐ*, *ὑηνία*, τοῦ Ἰωνικοῦ ὀνόματος *οἶ* καὶ τοῦ σχετλιαστικοῦ ἐπιφωνήματος *οἴ*, τοῦ *σκοτοδινιῶ* καὶ *σκοτοβινιῶ*, τοῦ *κειρύλος* καὶ *κηρύλος*, ὅμως ἔχει τὴν τόλμην, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἄλλην τραχυτέραν λέξιν, νὰ ψέγῃ οὐχὶ ἑαυτόν, ἀλλ' ἡμᾶς ἐπὶ διαστροφῇ τῆς Λογικῆς.

Κατόπιν δὲ μέμφεται ἡμᾶς ὅτι τὸ μὲν *σκοτοβινιῶ* φέρομεν εἰς ἀπόδειξιν τῆς παρ' ἡμῖν προφορᾶς τοῦ *β* ἐπὶ Ἀριστοφάνους, ἀνακολούθως δὲ λέγομεν (ἐν σελ. 54) ὅτι τὸ *Βαλλήναδε*, ὅπερ *κεῖται* ἐν τῇ θέσει τοῦ *Παλλήναδε* (Ἀχαρν. 234) *οὐδὲν* ἀποδεικνύει περὶ τῆς αὐτῆς προφορᾶς τοῦ *β*. Ἐνταῦθα φανερῶς ψεύδεται ὁ κ. Zacher. Διότι ἡμεῖς δὲν λέγομεν ὅτι τὸ *Βαλλήναδε* κεῖται ἀντὶ τοῦ *Παλλήναδε*, ἀλλ' ὅτι ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ *Παλλήναδε*, οὐδὲ λέγομεν ὅτι τὸ *βλέπειν Βαλλήναδε* οὐδὲν ἀποδεικνύει περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *β*, διότι, τοὐναντίον πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Blass, ἐκ τοῦ εἰρημένου λόγου τῆς μὴ ταυτότητος τοῦ *Παλλήναδε* καὶ *Βαλλήναδε* καὶ ἐκ τοῦ ὅτι τὸ *μβ* καὶ *μπ* οὐδέποτε σχεδὸν ἐναλλάσσονται ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, ἀποφαινόμεθα ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν *β* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς τὸ Λατινικὸν *b*, ὅπερ πολὺ διαφέρει τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ κ. Zacher ὅτι «*οὐδὲν ἀποδεικνύει*». Ἰδοὺ τί ἡμεῖς ἀκριβῶς λέγομεν· Nous ne pouvons pas savoir comment se prononçait le *β* dans la phrase d'Aristophane *βλέπειν Βαλλήναδε* (Ἀχ. 234), par la raison que le Βαλλήναδε n'est pas le *Παλλήναδε*, mais c'est un autre mot créé par le poète, de *βάλλειν*, par analogie avec le *Παλλήναδε*, dans un but comique, comme il a créé aussi dans une autre de ses comédies le nom *Ἀχραδούσιος* (*Ἐκκλ.* 262) par analogie avec le *Ἀχερδούσιος*; cette formation par analogie ne permet pas de connaître quelle était dans ces mots la prononciation des lettres échangées. Mais cependant de ce que dans le dialecte attique, ainsi que dans la plupart des autres dialectes grecs, le *μπ* ne s'échange jamais avec le *μβ*, ni le *μβ* avec le *μπ* (si ce n'est dans le mot *Ἀμπρακιῶται*), comme aussi on n'échange jamais le *νδ* avec le *ντ*, de cela nous concluons à plus forte raison que le *β* et le *δ* avaient une pronon-

ciation différente de celle que leur donnent les partisans d'Érasme. Ὅτι δὲ τὸ *μϐ* καὶ *νδ* δὲν ἐναλλάσσονται πρὸς τὸ *μπ* καὶ *ντ* οὐδὲ κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, γίνεται φανερὸν καὶ ἐκ τῶν μεμϐρανῶν τοῦ Trinchera καὶ ἐκ τοῦ μνημονευθέντος χειρογράφου τῆς Βυζαντινῆς ἐποποιίας τοῦ Ἀκρίτα. Μόνον ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ ἀπαντᾷ *ἐμπήκασι* ἀντὶ *ἐμϐήκασι* (σελ. 48, στίχ. 1514) καὶ *νὰ ἔμπῃς* ἀντὶ τοῦ *νὰ ἔμϐῃς* (σελ. 51, στίχ. 1617), ἐν πάσαις δὲ ταῖς ἄλλαις λέξεσι τηρεῖται ἡ παλαιὰ προφορὰ *μϐ* καὶ ἐν αὐτῷ τῷ *ἐμϐαίνει* (σελ. 6 στίχ. 199). Ἀλλ' οὐδὲ ἐν ταῖς νῦν Ἑλληνικαῖς διαλέκτοις πανταχοῦ καὶ μάλιστα ἐπὶ δύο λέξεων τὸ *μϐ* γίνεται *μπ* καὶ τὸ *νδ* γίνεται *ντ*. Τούτου δὲ ἕνεκα καὶ διότι τὸ *Βαλλήναδε* δὲν εἶνε αὐτὸ τὸ *Παλλήναδε*, οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὡς ὁ Blass (σελ. 95) ὅτι τὸ *ϐ* ἐξεφωνεῖτο ὡς τὸ Λατινικὸν *b*, οὐδὲ νὰ εἴπωμεν ὡς ὁ Zacher (ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς Leipzig 1888 σελ. 40) ὅτι τὸ *ϐ* μόλις ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν χρόνων ἤρξατο νὰ λαμϐάνῃ τὴν προφορὰν τοῦ *w*, ἀφοῦ πλεῖστοι ὅσοι λόγοι ὑπάρχουσιν ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τοῦ Ἑλληνικοῦ *ϐ*, οὓς ὁ κ. Zacher φοϐούμενος μὴ περιέλθῃ πρὸς ἑαυτὸν εἰς ἀντίφασιν, ἐκ πολλῆς προνοίας ἀπέφυγε νὰ ἀνασκευάσῃ. Ἰσχυριζόμενος δὲ ὁ κ. Zacher ὅτι ἡμεῖς εἴπομεν ὅτι τὸ *βλέπειν Βαλλήναδε οὐδὲν ἀποδεικνύει*, ἐνῷ ἡμεῖς εἴπομεν ὅτι ἡ φράσις αὕτη, ὀρθῶς ἐξεταζομένη, δὲν συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς γνώμης τοῦ Blass, καὶ ὀνομάζων λογικὴν ἀνακολουθίαν τὴν εὐσυνειδησίαν ἡμῶν, εἰπόντων ὅτι δὲν δυνάμεθα ἐκ μόνου τοῦ *βλέπειν Βαλλήναδε* νὰ γινώσκωμεν τίς ἦτο ἡ προφορὰ τοῦ *ϐ*, ἂν συγχρόνως μὴ γινώσκωμεν ὅτι οὐδεμία σχεδὸν ἐναλλαγὴ γίνεται μεταξὺ τοῦ *μϐ* καὶ *μπ*, διὰ πάντων τούτων οὐδὲν ἄλλο κατορθοῖ ὁ κ. Zacher, ἢ παρέχει τοῖς ἄλλοις τὸ μέτρον τῆς ἰδίας αὐτοῦ εὐθυκρισίας καὶ εὐσυνειδησίας.

Ὅτι δὲ πολλαχῶς παραλογίζεται ἢ σοφιστεύεται ὁ κ. Zacher ἀποδεικνύουσι καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐν τῇ 29 σελίδι τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπικρινομένης πραγματείας ἡμῶν, ἡμεῖς λέγομεν ὅτι τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου *Βῆτα*, ὅπερ οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ τὸ Ἑβραϊκὸν Beth, ὁ Ἀριστοφάνης (Ἐκκλησ. 684) δὲν *γράφει* διὰ τῆς *αι* ὡς θὰ ἐπεθύμει ὁ Blass, ἀλλὰ διὰ τοῦ *η*. Ἡ γραφὴ δὲ αὕτη, λέγομεν, ἀποδεικνύει ὅτι ἐν ταῖς Ἑβραϊκαῖς λέξεσι *Βαιθαγλά*, *Βαιθαλϐάθ*,

Βαιθανάθ, *Βαιθλεέμ*, *Βαιθαραβά*, *Βαιθωρών*, *Βαιθήλ*, κτλ. ταῖς οὕτωσὶ διὰ τῆς *αι* γραφομέναις ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσει τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἡ *αι* δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς διδάσκει ὁ Blass, ἀλλὰ μονοφώνως, ὡς ἁπλοῦν φωνῆεν· διότι ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις πρῶτον συνθετικὸν μέρος εἶνε αὐτὸ τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου, ἐν αὐτῷ δὲ ἠκούετο οὐχὶ ὁ ἐρασμικὸς φθόγγος τῆς *αι*, ἀλλ' ὁ φθόγγος ê, ὡς διδάσκουσιν οὐχὶ μόνον πάντες οἱ τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης ἔμπειροι, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαιότατοι Ἕλληνες, οἵτινες τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ ἑαυτῶν ἀλφαβήτου δὲν ἔγραψαν διὰ τῆς *AI*, ἀλλὰ διὰ τοῦ Ε, τοῦ ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ διὰ τοῦ Η σημαινομένου. Τί δὲ λέγει πρὸς ταῦτα ὁ κ. Zacher; Ἀφοῦ διέστρεψέ πως τὴν σειρὰν τοῦ ἡμετέρου συλλογισμοῦ, καὶ τὸ il écrit ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φράσει Aristophane écrit le *Βῆτα* non par l'*αι*, αὐτὸς ἀντικατέστησε διὰ τοῦ *nennt* (*ὀνομάζει*), ἔπειτα ἐρωτᾷ μετ' ἀπορίας, τί διαφέρει ἡμῖν πῶς ἐξεφωνεῖτο τὸ Ἑβραϊκὸν Zere, ἤτοι τὸ ὑπὸ πάντων τῶν εἰδημόνων τῆς Ἑβραϊκῆς φωνῆς ὡς *ē* ἐκφωνούμενον, ἀφοῦ ὁ Blass λέγει ὅτι τὸ Zere μετὰ τοῦ Jod quiescens ἐσήμαινε τὸν ἐρασμικὸν φθόγγον τῆς *αι*, τοιαύτην δὲ πληροφορίαν ἔλαβε κατ' ἰδίαν καὶ αὐτὸς ὁ κ. Zacher παρὰ φίλων εἰδημόνων τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης. Ἀλλὰ πολὺ πλανᾶται ὁ κ. ἐπικριτής, νομίζων ὅτι αἴρει τὸ κῦρος τῆς ἡμετέρας ἀποδείξεως δι' ἀντιῤῥήσεως, οὐδεμίαν δυναμένης νὰ ἔχῃ ἰσχὺν πρὸς τὴν σαφῆ μαρτυρίαν τῶν Ἑβδομήκοντα καὶ τὴν ῥητὴν διδασκαλίαν ἀνδρῶν εἰδημονεστάτων τῶν Σημιτικῶν γλωσσῶν, ἁπάντων διδασκόντων ὅτι τὸ Zere μετὰ τοῦ Jod quiescens ἐξεφωνεῖτο οὐχὶ ὡς ἡ Γερμανικὴ δίφθογγος ai, ἀλλ' ὡς ἁπλοῦς καὶ μονοειδὴς φθόγγος. Καὶ ἂν ὁ κ. Zacher ἀμφιβάλλῃ, δύναται νὰ ἀπαλλαγῇ τῆς ἀμφιβολίας, ἀναγινώσκων ὅ,τι περὶ τούτου λέγεται ἐν πάσαις ταῖς γραμματικαῖς τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης, ὧν μνημονεύομεν μόνον τὰς ἑξῆς· W. Gesenius, Hebräische Grammatik umgearbeitet von E. Kautsch, 23 Auflage. Leipzig 1881 § 8 σελ. 29 καὶ ἑξῆς, ἔνθα ἀναγινώσκεται *Zērê mit Jod* = *ê* καὶ *Zērê ohne Jod* = ē. — J. Olshausen, Lehrbuch der hebräischen Sprache. Braunschweig. 1861 σελ. 60. — H. Ewald, Hebräische Sprachlehre, 4 Ausgabe. Göttigen 1874 σελ. 32 καὶ ἑξῆς. — H. E. Strack, Hebräische

Grammatik. 4 Auflage, 1891 σελ. 4. Τὰ αὐτὰ διδάσκουσιν, ὡς λέγομεν καὶ ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 284 σημ· 3) καὶ ὁ Seyffart καὶ ὁ Frankel καὶ ὁ E. Renan. Ὅτι δὲ οἱ Ἑβδομήκοντα δὲν διδάσκουσιν ἄλλην τινὰ διδασκαλίαν περὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Zere μετὰ τοῦ Jod γίνεται φανερὸν οὐχὶ μόνον ἐκ τοῦ ὅτι τὰ αὐτὰ ὀνόματα *Βαιθωρών*, *Βαιθλεέμ* κτλ. μεταγράφουσι καὶ διὰ τοῦ *η*, *Βηθωρών*, *Βηθλεέμ* κτλ., ὡς λέγομεν ἔν τε τῇ «*Βασάνῳ*» (σελ. 412) καὶ τῇ ὑπὸ τοῦ κ. Zacher ἐπικρινομένῃ πραγματείᾳ (σελ. 30), ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν διὰ τοῦ *η* γραφῶν τῶν ἑξῆς ὀνομάτων τοῦ Ἑβραϊκοῦ ἀλφαβήτου *Βήθ*, *Ἤθ*, *Τήθ*, *Μήμ*, *Ῥήχς*, ἅτινα ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα γενομένῃ μεταφράσει τῶν Θρήνων τοῦ Ἱερεμίου γράφονται, ὡς λέγομεν, διὰ τοῦ *η*, εἰ καὶ ἐν αὐτοῖς ἠκούετο ὁ φθόγγος τοῦ Zere μετὰ τοῦ Jod. Ἡ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα διὰ τοῦ *η* μεταγραφὴ τοῦ φθόγγου Zere μετὰ τοῦ Jod quiescens ἐξελέγχει ἐσφαλμένην τὴν γνώμην τοῦ τε Blass καὶ τῶν *ἀποκρύφων* φίλων τοῦ κ. Zacher διδάσκουσα ὅτι καὶ τότε ἐν τοῖς εἰρημένοις ὀνόμασιν ἠκούετο ἁπλοῦς καὶ μονοειδὴς φθόγγος, οὐχὶ δὲ σύνθετος, ὡς ἄνευ ἀποχρῶντος λόγου διατείνεται ὁ κ. Zacher. Καὶ ἄλλην δὲ ἔχομεν μαρτυρίαν ὑπὲρ τοῦ ἀρχαιοτάτου τῆς ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ γλώσσῃ ἁπλῆς ἐκφωνήσεως τοῦ Zere μετὰ τοῦ Jod quiescens, τήνδε· ὅτι τὸ ὄνομα τῆς χώρας *Αἰλάμ*, ἐν ᾧ ἡ *αι* κατέχει τὴν θέσιν τοῦ εἰρημένου φθόγγου, ὑπὸ μὲν τῶν Ἑβδομήκοντα μεταγράφεται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν οὐχὶ μόνον διὰ τῆς *αι*, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ *η* καὶ διὰ τοῦ *ε*, ὑπὸ δὲ τῶν Ἀσσυρίων ἐλέγετο ʿElamtu (ἰδὲ Frdr. Delitzsch Assyr. Studien I, 38 καὶ ἑξῆς), ὑπὸ δὲ τοῦ Πολυβίου καὶ τοῦ Στράβωνος *Ἐλυμαΐς*. Ἡ παρὰ τοῖς Ἀσσυρίοις γραφὴ ʿElamtu παρέχεται τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν ὑπὲρ τῆς ἁπλότητος τῆς *αι* ἐν τῷ *Αἰλάμ*, ἣν καὶ ἡ ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλλήνων γραφὴ ΒΕΤΑ ὑπὲρ τῆς ἁπλότητος τῆς *αι* ἐν τῷ *Βαιθλεέμ*, *Βαιθήλ*, κτλ. Τὸ ἀνεπαρκὲς τῆς μαρτυρίας τῶν *ἀποκρύφων* αὐτοῦ φίλων συνορῶν, ὡς φαίνεται, καὶ αὐτὸς ὁ κ. Zacher, ἐν τῇ ἑπομένῃ σελίδι 515 ἀποφαίνεται ἐπὶ τέλους ὅτι ἡ ἐμὴ ἀπόδειξις δύναται νὰ ἔχῃ ἰσχὺν μόνον πρὸς τὴν προφορὰν τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληνιστῶν τῆς Γ′ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Διὰ τῆς ἀποφάνσεως δ' ὅμως ταύτης δὲν διασαφεῖ πῶς ἡ αὐτὴ ἀπόδειξις δὲν βοηθεῖ καὶ εἰς γνῶσιν τῆς καθόλου δυνάμεως τῆς *αι* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην

γραμματικῇ τῇ ἀπὸ τοῦ ἔτους 403 π. Χρ. κοινῇ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι καὶ κατ' ἀνάγκην οὐχὶ μόνοις τοῖς ἑλληνίζουσι ξένοις· τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ὤφειλε νὰ διασαφήσῃ τοῦτο ὁ κ. Zacher, ὅσῳ ἐκ τεκμηρίων παρ' Ἀριστοφάνει καὶ Καλλιμάχῳ καὶ ἐξ ἄλλων μαρτυρίων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ *αι* εἶχε δύναμιν ἁπλοῦ φθόγγου καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Κυρήνῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω δὲ προκατειλημμένος ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ εὐθυκρισίας εἶνε ὁ κ. Zacher, ὥστε νομίζει ὅτι καταλαμβάνει ἡμᾶς ἐπ' αὐτοφώρῳ παραλογιζομένους, διότι ἡμεῖς ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς ἡμετέρας πραγματείας εἴπομεν ὅτι τὸ *η* ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἐξεφωνεῖτο ὡς φθόγγος πολὺ πρὸς τὸ *ι* πλησιάζων, ἐκ δὲ τῶν γραφῶν *Βαιθλεέμ*, *Βαιθὴλ* κατὰ τὸν ἡμέτερον συλλογισμόν, λέγει, συνάγεται ὅτι τὸ *η* ἐν τῷ Ἀριστοφανείῳ *Βῆτα* ἐξεφωνεῖτο ὡς ἀνοικτὸν καὶ μακρὸν *e*, καὶ μετ' ἀγανακτήσεως ἐρωτᾷ (σελ. 515 ἐν ἀρχῇ), ποῦ μένει λοιπὸν ἡ Λογική; Wo bleibt denn die Logik? Πρὸς τοιαύτην ἐρώτησιν ἡμεῖς οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νὰ ἀποκριθῶμεν ἢ τὴν ἀλήθειαν· ὅτι ἡ Λογικὴ ἀναντιῤῥήτως μένει ἐν τῇ κεφαλῇ παντὸς ἀνθρώπου ἔχοντος τὸν κοινὸν νοῦν, ἀπέπτη δέ, ὡς φαίνεται, ἐκ μόνων τῶν φρενῶν τοῦ κ. Zacher. Διότι καὶ κατὰ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ κατὰ τὴν πρακτικὴν Λογικὴν ἐν ἑνὶ συλλογισμῷ ἓν μόνον δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν συμπέρασμα, οὐχὶ δὲ πλείονα. Καὶ ἐκ τοῦ ἡμετέρου λοιπὸν συλλογισμοῦ συνάγεται μόνον ὅτι ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ λέξει Beth ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἠκούετο ὁ φθόγγος ê, καὶ ὅτι ἐν ταῖς γραφαῖς *Βαιθαγλά*, *Βαιθωρὼν* τὴν ἀντ' αὐτοῦ γραφομένην Ἑλληνικὴν δίφθογγον *αι* οἱ Ἑβδομήκοντα δὲν ἐξεφώνουν ὡς ὁ Blass καὶ ὁ Zacher· οὐδαμῶς δὲ συνάγεται καὶ ἕτερον συμπέρασμα, ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἐξεφώνει τὸ *η* ὡς ê. Τότε θὰ συνήγετο τοιοῦτόν τι ἐκ τοῦ ἡμετέρου συλλογισμοῦ, ἂν ἡμεῖς ἐλέγομεν ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἔγραψεν *η* ἐν τῷ *Βῆτα*, διότι οὕτως ἤκουσε παρὰ τῶν Ἑβδομήκοντα ἐκφωνουμένας τὰς εἰρημένας λέξεις *Βαιθαγλά*, *Βαιθωρών*, ἢ ἂν ἐλέγομεν ὅτι αὐτὸς ἀμέσως παρέλαβε παρὰ τῶν συγχρόνων Ἑβραίων καὶ Φοινίκων τὸ δεύτερον γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου. Ὡς δὲ ἡμεῖς λέγομεν, κατὰ τὴν Λογικὴν παντὸς ἀνθρώπου, ἀτάραχον καὶ ἥσυχον ἔχοντος τὸν νοῦν, συνάγεται μόνον ὅτι οἱ παραλαβόντες τὸν ἀλφάβητον παρὰ τῶν Φοινίκων ἔγραψαν διὰ τοῦ Ε τὸ ΒΕΤΑ, διότι τὸν φθόγγον τοῦτον ἤκουον ἐν τῇ ἐκφωνήσει τοῦ ἀντιστοίχου Σημιτικοῦ στοιχείου,

οὕτω δὲ ἐξεφώνουν καὶ αὐτοὶ τὸ Ε τοῦ Ἑλληνικοῦ γράμματος. Οὐδαμῶς δὲ συνάγεται ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτῷ καὶ μεταγενέστεροι δὲν ἠδύναντο πολλῷ χρόνῳ ὕστερον νὰ ἐκφωνῶσι τὸ *η* ἐν τῷ *Βῆτα* ὡς φθόγγον κλειστότερον, πρὸς τὸ *ι* πλησιάζοντα, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο *η*. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον δὲν συνάγεται τοῦτο, ὅσῳ ὁ Ἀριστοφάνης καὶ τὸ *υ* ἐν ἑτέρῳ στοιχείῳ τοῦ ἀλφαβήτου, τῷ *Νῦ*, ἐξεφώνει ὡς τὸ γαλλικὸν *u*, οὐχὶ δὲ ὡς *ου*, ὅπως οἱ παραλαβόντες τὸν ἀλφάβητον παρὰ τῶν Φοινίκων, οὐδὲ ἐτήρει τὸν ἁδρότερον φθόγγον, τὸν ἀκουόμενον ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ Σημιτικῷ γράμματι *Νούν*, ὅστις καὶ ὕστερον τοῦ Ἀριστοφάνους ἐτηρεῖτο ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα, ὡς δηλοῖ αὐτὸ τοῦτο τὸ *Νούν*, τὸ πολλάκις ἀπαντῶν ἐν τῇ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράσει τῶν Θρήνων τοῦ Ἱερεμίου. Ἂν ἐξ ἄλλων τεκμηρίων ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ *η* ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἐξεφωνεῖτο, ὡς ἄνω λέγομεν, ἡ προφορὰ αὕτη οὐδαμῶς ἀποκλείεται ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου συλλογισμοῦ, ἐξ οὗ, ἐπαναλέγομεν, οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύεται ἢ τοῦτο μόνον, ὅτι ἡ *αι* ἐν ταῖς ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσης εἰρημέναις μεταγραφαῖς δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς ὁ κ. Zacher διδάσκει, ἀλλ' ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *e*, διότι οὗτος ὁ φθόγγος ἠκούετο ἐν τῷ Σημιτικῷ Beth, οὐ μόνον κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Ἑβδομήκοντα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς οἱ Ἕλληνες παρέλαβον τὴν γραφὴν παρὰ τῶν Φοινίκων, ὡς δεικνύει τὸ Ἑλληνικὸν ΒΕΤΑ. Περὶ προφορᾶς τοῦ Η ἐπὶ Ἀριστοφάνους οὐδὲν συνάγεται ἐκ τοιούτου συλλογισμοῦ.

Τὴν ὡς *ê* ἐκφώνησιν τῆς *αι* ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα ἀποδεικνύομεν καὶ δι' ἄλλων μεταγραφῶν ἄλλης φύσεως, ἃς ὁ κ. Zacher δύναται, ἂν θέλῃ, νὰ ἴδῃ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ «*Βασάνῳ*» (σελ. 409-418). Ἂν δὲ ὁ κ. Zacher οὐδεμίαν ποιεῖται μνείαν τῶν διὰ τοῦ *η* γραφῶν *Βηθαγλά*, *Βηθωρών* κτλ., τοῦτο ποιεῖ, ἵνα μὴ προενέγκῃ εἰς μέσον μαρτύριον ἀντιμαχόμενον πρὸς τὴν γνώμην τοῦ Blass καὶ διότι, ὡς φαίνεται, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνασκευάσῃ ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῶν γραφῶν τούτων, ὅτι οἱ Ἑβδομήκοντα οὐ μόνον τὸν φθόγγον ê, ἀλλὰ καὶ τὸν φθόγγον i ἐσήμαινον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ποτὲ μὲν δι' ἀνοικτοτέρου φθόγγου, ποτὲ δὲ διὰ κλειστοτέρου, καὶ ἐνίοτε ἐν τῇ αὐτῇ λέξει, οἷον ἐν τῷ ὀνόματι *Χελκίας* (Hilkia). Ταῦτα εἴχομεν νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς Ἀριστοφανείου γραφῆς *Βῆτα* καὶ τῶν μεταγραφῶν

τῶν Ἑβδομήκοντα. Ὁμολογοῦμεν δὲ ὅτι αἰσθανόμεθα ἀληθῶς ἀνίαν, ἀναγκαζόμενοι νὰ ἀνασκευάζωμεν ἀντιῤῥήσεις ἀνθρώπου, ἑκόντος ἢ ἄκοντος διαστρέφοντος καὶ παραμορφοῦντος τήν τε λογικὴν καὶ πραγματικὴν ἀλήθειαν.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀνάγκη νὰ ἀνασκευάσωμεν καὶ ἄλλην διαστροφὴν τοῦ θαυμασίου τούτου ἀνθρώπου. Ἐνῷ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς σελίδος 40 μέχρι τῆς 51 διὰ πολλῶν καὶ σαφῶν τεκμηρίων, εἰλημμένων ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῦ Ἡσιόδου, τοῦ Ὁμήρου καὶ ἐξ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἀποδεικνύομεν ὅτι τὸ υ τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν, αὐτὸς παρέρχεται πάντα ταῦτα ἀνεξέταστα καὶ ἀποτόμως μετὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ Ἀριστοφανείου *Βῆτα* ἐξετάζει (ἐν σελίδι 515) ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ 51 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας περὶ τοῦ Ὁμηρικοῦ *σεύω* καὶ τοῦ Ἀριστοφανείου *σοβεῖν*. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐξετάσει ταύτῃ δὲν ἀναγράφει ὅσα ἡμεῖς λέγομεν, ἀλλὰ λαμβάνων δύο μόνον λέξεις, τὸ *σεύω* καὶ *γρασσόβαι* κατασκευάζει ἐξ ἑαυτοῦ μωρόν τινα συλλογισμόν, ὃν ἔπειτα *ἐκ πολλῆς εὐσυνειδησίας* ἀποδίδει ἡμῖν, ὅλως ἀγνοοῦσι τοιούτους συλλογισμούς. Ὁμοίαν, λέγει, ἀντίφασιν δεικνύει ἡ ἑπομένη ἀπόδειξις. Αἱ λέξεις *σοβεῖν* (Ὄρνιθ. 34) καὶ *γρασσόβαι* (Εἰρ. 813) παράγονται κατὰ τὸν κ. Παπαδημητρακόπουλον ἐκ τοῦ *σεύω*, ἡ παραγωγὴ δὲ αὕτη κατ' αὐτὸν εἶνε ἀπόδειξις ὅτι τὸ *β* ἐν τῷ *γρασσόβαι* καὶ τὸ *υ* ἐν τῷ *σεύω* ἐξεφωνοῦντο ὡς W. Ἂν δ' ὅμως, προστίθησιν, τὴν παραγωγὴν ταύτην στηρίζει ἐπὶ τῆς ἀναλογίας τοῦ *σπεύδω* καὶ *σπουδή*, τότε ὤφειλε κατ' ἀκολουθίαν τὴν τελευταίαν λέξιν νὰ ἐκφωνῇ, οὐχὶ ὅπως ἐκφωνεῖ spude, ἀλλὰ spowde. Ὅτι οὐδαμῶς ἐπετρέπετο τῷ κ. Zacher νὰ χαλκεύσῃ τοιαύτην ὑπόθεσιν ἐκ τῶν ὑφ' ἡμῶν γραφομένων ἐν τῇ 51 σελίδι, ἂν ἦτο ἀληθὴς καὶ δίκαιος κριτής, ἀποδεικνύουσιν οἱ ἡμέτεροι λόγοι, οἵτινες αὐταῖς συλλαβαῖς ἔχουσιν ὧδε: Qu'Aristophane prononçait le *β* comme on le prononce chez nous aujourd'hui, nous en avons pour preuve non seulement le mot *κασαυρεῖον*, mais encore les mots *σοβεῖν* et *ἀποσοβεῖν* (*Ὀρνιθ.* 34. *Βατρ.* 45) et le mot *γρασσόβαι* (*Εἰρ.* 813), parceque *la signification, la formation et l'apparition plus moderne* du mot *σοβεῖν* indique qu'il est dérivé de *σεύω*, en usage dans Homère par le changement du *βαῦ* de *σεύω* en *β*, parceque le son *βαῦ*

en grec ne peut former une diphthongue qu'avec le *α* et le *ε* et non lorsqu'il se trouve après le *ο*, auquel cas ou bien il se change en *β* devant une voyelle ou bien en *ου* devant une consonne, comme dans les mots : *σπουδή*, *οὗτος*, *τοῦτο*, *τοιοῦτος*. Ἐν τίνι φράσει τῶν ἄνω ὑφ' ἡμῶν λεγομένων ἐνυπάρχει ἡ ἐξ ἀναλογίας ἀπόδειξις, ἣν ἀποδίδει ἡμῖν ὁ κ. Zacher; Ἡ ἐξ ἀναλογίας αὕτη ἀπόδειξις εἶνε μωροπόνηρον ἐπινόημα τοῦ κ. Zacher, λαβόντος δύο λέξεις ἐκ τῶν ὑφ' ἡμῶν λεγομένων καὶ παραλιπόντος πάντα τὰ ἄλλα, ἀποδεικνύοντα ὅτι, ἂν τὸ *υ* ἐν τῷ Ὁμηρικῷ *σεύω* ἐξεφωνεῖτο ὡς *ου*, ὅπως οἱ Ἐρασμικοὶ διδάσκουσι, τότε ἐξ αὐτοῦ δὲν ἤθελον προκύψει τὸ *σοβεῖν* καὶ τὸ ἐκ τοῦ *σοβεῖν* *γραοσόβης*, ἀλλὰ τὸ *σουεῖν* καὶ *γραοσούης* ὅπως (ὡς λέγομεν ἐν τῇ 41 σελίδι) τὸ *βοῦς* ἐκ τοῦ *βοοῦς*, τὸ *οὐκ* ἐκ τοῦ *οοὐκ*. Ἀδυνατῶν δὲ νὰ ἀνασκευάσῃ ταῦτα ὁ κ. Zacher κατέφυγεν εἰς συκοφαντίαν, ἥτις ὀλίγην περιποιεῖ αὐτῷ τιμήν. Σφάλλεται δὲ νομίζων ὅτι τὸ *γραοσόβης* δὲν παράγεται ἐκ τοῦ *σοβεῖν*, ἀλλ' ἐκ τοῦ *σεύω*, διότι ἄλλαι λέξεις δι' ὁμοίας παραγωγῆς σχηματιζόμεναι, οἷον ἡ λέξις *κεραύλης* ἐκ τοῦ *κέρᾳ αὐλεῖν*, ἡ *Ὀλυμπιονίκης* ἐκ τοῦ *Ὀλύμπια νικᾶν*, ἡ *τελώνης* ἐκ τοῦ *τέλη ὠνεῖσθαι* κτλ., δεικνύουσιν ὅτι καὶ τὸ *γραοσόβης* ἐγεννήθη ἐκ τοῦ *γραῦς σοβεῖν*. Ἀλλὰ τὸ μὲν σφάλλεσθαι εἶνε ἴδιον παντὸς ἀνθρώπου, τὸ δὲ σοφιστεύεσθαι, ψευδολογεῖν καὶ συκοφαντεῖν, ὀλίγων. Πῶς δὲ δὲν σοφιστεύεται καὶ δὲν συκοφαντεῖ ὁ κ. Zacher, ὅταν ὅ,τι μὲν ἡμεῖς ἐκ πολλῶν συνάγομεν τεκμηρίων αὐτὸς λέγῃ ὅτι συνάγομεν ἐξ ἑνός, ἐν ἐπιγνώσει δὲ ἀποδίδῃ ἡμῖν ὅ,τι ἡμεῖς οὐδαμοῦ εἴπομεν, τὰ δὲ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα διαστρέφῃ, κολοβῇ καὶ ἀκρωτηριάζῃ, ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιούμενος οὔτε τὴν ἀλήθειαν οὔτε τὸν ἀναγνώστην, πρὸς ὃν ἔχει καθῆκον νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν; Τίς ἡ χρεία νὰ καταφεύγῃ εἰς σοφιστείας ὁ κ. Zacher, ἀφοῦ ἡ ἀλήθεια οὐδεμίαν ἔχει τοιούτων ἐπικουριῶν χρείαν;

Τί δὲ ἄλλο ἢ ψεύδεται καὶ ἀδικεῖ ἡμᾶς ὁ κ. Zacher, ὅταν κατόπιν τῶν εἰρημένων λέγῃ (σελ. 515) ὅτι ἡμεῖς ἰσχυριζόμεθα ὅτι τὸ *εὐκταῖος* ἐγένετο ἐκ τοῦ *εὐκτέος*, ἐκταθέντος τοῦ *ε* εἰς *αι* ἕνεκα τῆς τονώσεως τῆς συλλαβῆς *τέ*; Ποῦ λέγομεν ἡμεῖς ὅτι ἡ ἔκτασις αὕτη ἐγένετο ἕνεκα τοῦ ὑπάρχοντος τόνου; Ἡμεῖς ἐν σελ. 7 λέγομεν μόνον: Nous pouvons aussi trouver facilement pourquoi l'*ε* s'est

prolongé en *αι* seulement dans les adjectifs *εὐκταῖος* et *ἀπευκταῖος*, si nous refléchissons que les hommes, poussés par la nature elle-même, prolongent ou grossissent le son de leur voix pour marquer la force ou la durée de leurs souhaits, ou encore la grandeur de l'admiration dont leur âme est remplie. C'est ainsi que les Allemands lorsqu'ils disent «*es ist wunderbar*» accentuent le son de la syllabe *wun*, bien que dans leur langue les voyelles suivies de deux consonnes forment toujours une syllabe brève. Ἐν τίνι τῶν λέξεων τούτων ἰσχυριζόμεθα ὅ,τι ἀποδίδει ἡμῖν ὁ κ. Zacher; Ὅσα δὲ αὐτὸς λέγει περὶ τῆς Γερμανικῆς φράσεως es ist wunderbar δὲν ἀναιροῦσιν ἀλλ' ἐνισχύουσι τὴν ἡμετέραν γνώμην· διότι τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ, ὅτι ἀλλαχοῦ μὲν τῆς Γερμανίας τὸ *u* τοῦ *wun* ἐκφωνεῖται πάντοτε μακρόν, ἀλλαχοῦ δὲ πάντοτε βραχὺ καὶ μόνον ἐν τῷ *n* ἐμμένει πλείονα χρόνον ἡ φωνή, οὐδεμίαν ἄλλην δύναται νὰ ἔχῃ αἰτίαν ἢ τὴν ὑφ' ἡμῶν λεγομένην. Δὲν εἶνε δὲ χρεία οὔτε ἡ εὐχὴ οὔτε ὁ θαυμασμὸς νὰ ἐκφέρηται πάντοτε *μετὰ πάθους*, ἵνα εἶνε εὐχὴ ἢ θαυμασμός, ὡς θέλει ὁ κ. Zacher. Τὸ *πάθος* ἐν ἡσύχῳ καὶ ἀταράχῳ ὁμιλίᾳ ἔχει πολὺ τὸ θεατρικὸν καὶ γελοῖον· μικρὰ δέ τις παράτασις τῆς φωνῆς ἀρκεῖ πρὸς ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων τούτων. Οὐχὶ δὲ βεβαίως ἐν ἀγνοίᾳ λέγει ὁ κ. Zacher ὅτι ἡμεῖς ἰσχυριζόμεθα ὅτι τὸ *εὐκταῖος* προῆλθεν ἐκ τοῦ *εὐκτέος* ἕνεκα τοῦ τόνου, διότι δὲν πιστεύομεν ὅτι ὁ κ. Zacher εἶνε οὕτω μωρός, ὥστε νὰ νομίζῃ ὅτι ἡμεῖς ἠδυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν τοιοῦτόν τι, ἀφοῦ ἡμεῖς ἐν τῇ προηγουμένῃ σελίδι 6 παρατιθέμεθα ἱκανὸν ἀριθμὸν παραδειγμάτων τῶν εἰς *τέος* ῥηματικῶν ὀνομάτων ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐχόντων πάντων τὸν τόνον ἐπὶ τοῦ *ε*, καὶ δὲν συνεχωρεῖτο οὐχὶ ἡμῖν ἀλλ' οὐδὲ μικρῷ παιδαρίῳ νὰ εἴπῃ ὅ,τι ὁ κ. Zacher ψευδόμενος ἀποφαίνεται περὶ ἡμῶν. Καὶ οὐχὶ μόνον ψεύδεται ὁ ἀνήρ, ἀλλ' οὐδὲ ἀναφέρει τὸν κύριον λόγον, δι' ὃν ἡμεῖς πιστεύομεν ὅτι ἐν τῷ *εὐκταῖος* ἡ *αι* δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται κατὰ τὸν Ἐρασμικὸν τρόπον, ὅτι δηλαδὴ ἐν τῷ *εὐκτός*, ἐξ οὗ προῆλθον τὰ ἐπίθετα *εὐκταῖος* καὶ *ἀπευκταῖος*, ἀντὶ τῶν ἀχρήστων *εὐκτέος* καὶ *ἀπευκτέος*, δὲν ὑπάρχει οὔτε *α* οὔτε *ι*, ὡς μαρτυροῦσι πάντα τὰ ἄλλα εἰς *τέος* ῥηματικὰ ὀνόματα, ἅτινα, ὡς ἐν τῇ *Βασάνῳ* λέγομεν, ἐσχηματίσθησαν ἐν χρόνοις νεωτέροις τοῦ Ὁμήρου. Ἀντὶ δὲ ὁ

κ. Zacher νὰ ἐξετάσῃ καὶ ἀνασκευάσῃ τὰ ὑφ' ἡμῶν εἰρημένα, καταφεύγει πρῶτον εἰς τὸ ψεῦδος, ἵνα εἴπῃ ὅ,τι ἀπρεπὲς ἠδυνήθη νὰ εἴπῃ περὶ ἡμῶν, ἔπειτα δὲ καὶ εἰς τὸν αὐθαίρετον ἰσχυρισμὸν (σελ. 516) ὅτι ἡ σημασία τοῦ *εὐκταῖος* δεικνύει ὅτι τοῦτο οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὰ εἰς *τέος* ῥηματικὰ ὀνόματα, καὶ ὅτι τὸ ἐπίθετον τοῦτο οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ περαιτέρω σχηματισμὸς τοῦ *εὐκτός*. Ἀλλ' ὁ κ. Zacher ἐν τῇ μανίᾳ νὰ *καυτηριάσῃ* ἡμᾶς δὲν ἠδυνήθη νὰ παρατηρήσῃ ὅτι πολλὰ εἶνε τὰ ἀντιμαχόμενα πρὸς τοιοῦτον ἰσχυρισμόν. Πρῶτον, ὅτι ἐκ τῶν εἰς *τὸς* ῥηματικῶν ἐπιθέτων, ὡς καὶ ὀλίγῳ ὕστερον ἀκριβέστερον λέγομεν, οὐδὲν ἐπίθετον εἰς *ταῖος* σχηματίζεται, ἀλλὰ μόνον εἰς *τέος*. Δεύτερον, ὅτι οὐδὲν ἐπίθετον *εὐκτέος* καὶ *ἀπευκτέος* ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, αἱ δὲ σποράδην ἐσφαλμέναι γραφαὶ μεταγενεστέρων χειρογράφων δὲν ἀποδεικνύουσι τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ μόνον τὴν ἀπὸ τῆς ϐ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος ἀρξαμένην σύγχυσιν τῆς *αι* ἤτοι τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *e* πρὸς τὸ βραχὺ καὶ συνεσταλμένον *ε*. Τρίτον ἀντιμάχεται πρὸς τὴν γνώμην τοῦ κ. Zacher αὐτὴ ἡ σημασία τοῦ *εὐκταῖος* καὶ *ἀπευκταῖος*, ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν οὐχὶ εἰς τὸν κ. Zacher, ἀλλ' εἰς τοὺς Ἕλληνας ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς. Οὐδαμῶς δυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὸν κ. Zacher ὅτι ἡ κατάληξις τοῦ *εὐκταῖος* δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἣν καὶ ἡ κατάληξις τοῦ *ἐπεικτέος*, ὅτε ὁ Πλάτων σαφῶς διδάσκει τὸ ἐναντίον, λέγων «*οὐ τοῦτο εὐκταῖον οὐδ' ἐπεικτέον*» (Νομ. 687 Ε). Καὶ ἐν τῇ φράσει δὲ «*ἐπιστήμη ἀπευκταιοτάτη*» (Ἀξίοχ. 369 Β) οὐχὶ ὀλιγώτερον εἶνε φανερὰ ἡ σημασία τῆς καταλήξεως *τέος*. Ἀλλ' οὐδὲ τὸ *εὐκταῖαι εὐχαὶ* τοῦ Ἀριστοφάνους (Ὄρνιθ. 1060) δύναται νὰ σημαίνῃ ἁπλῶς *εὐχάς* (vota), ὡς ἐσφαλμένως ἑρμηνεύει ὁ κ. Zacher, ἀλλ' *ὀφειλομένας εὐχάς*. Περὶ τῆς σημασίας τῆς καταλήξεως τοῦ *εὐκταῖος* καὶ *ἀπευκταῖος* λέγομεν καὶ ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 373) καὶ ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ κ. Zacher ἐπικρινομένῃ πραγματείᾳ. Ἀλλ' ὁ κ. Zacher πρὸς ταῦτα εὗρε προτιμότερον νὰ τηρήσῃ εὔφημον σιγήν, ὑπολαμϐάνων ἴσως ὅτι τὸ ἀντισχυρίζεσθαι καὶ τὸ δι' ἀποδείξεως ἀνασκευάζειν εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. Κατόπιν πάντων τούτων οὐδὲν παράδοξον, ἂν ὁ κ. Zacher διδάσκει ὅτι τὸ *εὐκταῖος* καὶ *ἀπευκταῖος* ἐσχηματίσθη ὡς τὸ *ἀμοιβαῖος*, *κλοπαῖος*, *πομπαῖος* καὶ τὰ τοιαῦτα ἐπίθετα, ὧν ὁ σχηματισμὸς ἔχει ὅλως διάφορον ἀρχήν. Τοιαύτην

ἐσφαλμένην διδασκαλίαν ἔπρεπε νὰ περιμένῃ τις παρ' ἀνθρώπου, ὅστις, ἵνα πείσῃ ἡμᾶς ὅτι καὶ ἄλλο ὄνομα εἰς *ταῖος* ὑπάρχει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ, δὲν ὀκνεῖ μετὰ τῶν εἰρημένων ἐπιθέτων *ἀμοιβαῖος* κτλ. νὰ συγκαταλέξῃ καὶ τὸ *σταφιδευταῖος* (Ἱπποκρ. περὶ νούσων σελ. 497, 8). Ἀλλὰ συγκαταλέγων ὁ κ. Zacher τὸ *σταφιδευταῖος* μετὰ τῶν ἄλλων εἰς *αῖος* ἐπιθέτων, ἐλησμόνησε δύο τινά· πρῶτον μέν, ὅτι ἐν τοῖς χειρογράφοις τοῦ Ἱπποκράτους γράφεται πολλάκις ἐσφαλμένως *αι* ἀντὶ *ε*, ὡς καὶ αὐτὸς λέγει ἐν τῇ σελίδι 38 καὶ ἑξῆς τοῦ ἑαυτοῦ συγγράμματος, εἰς ὃ παραπέμπει ἡμᾶς «de nominibus graecis in *αῖος*» καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ σφάλμα δύναται νὰ συμβαίνῃ καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ «*Τρύγες στεμφυλίτιδες σταφιδευταῖαι ὑδαρέες*», τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσῳ πέντε τῶν κωδίκων γράφουσι τὴν λέξιν διὰ τοῦ *ε* *σταφιδευτέαι* (ἴδε τὴν ἔκδ. τοῦ Littré Τόμ. VII σελ. 158). Δεύτερον δὲ καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἐλησμόνησεν ὁ κ. Zacher νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ καὶ τῇ προηγουμένῃ γίνεται λόγος περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν δέον νὰ παρασκευάζωνται τὰ ψυκτήρια τὰ διδόμενα ἐπὶ τοῖς πυρετοῖς, καὶ ἡ ἔννοια ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίῳ ἀπαιτεῖ πάντως τὴν διὰ τοῦ *ε* γραφὴν *σταφιδευτέαι*, καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἡ γνώμη αὐτοῦ περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ ἑτέρου εἰς *ταῖος* ἐπιθέτου εἶνε ὅλως ἀστήρικτος καὶ ἀθεμελίωτος. Ἐνταῦθα τὸ δίκαιον ἀπαιτεῖ νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ κ. Zacher ὅ,τι αὐτὸς ἠξίωσε νὰ εἴπῃ περὶ ἡμῶν ἐν τῇ 515 σελίδι τῆς ἐπικρίσεως (περὶ τὸ μέσον), ὅτι αἱ ἰσχυρίσεις τοῦ ἐπικριτοῦ θεμελιοῦνται ἐπὶ ἀνεπαρκοῦς γνώσεως τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων καὶ τῆς φθογγολογίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀνεπαρκοῦς νοήσεως τῆς οὐσίας καὶ τῆς κινήσεως τὸν ἤχων· δυνάμεθα δὲ νὰ προσθέσωμεν καὶ τῆς ἐπιπολαίου ἀναγνώσεως τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων.

Μὴ δυνάμενος ὡσαύτως ὁ κ. Zacher νὰ ἀνασκευάσῃ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν (ἐν σελίδι 31 καὶ ἑξῆς) περὶ τῆς ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων συστολῆς τῆς *ει* εἰς *ι* βραχύ, ἀρκεῖται νὰ ταλανίσῃ καὶ πάλιν τὴν δεινὴν ἡμῶν ἄγνοιαν περὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν λέξεων, οὐδεμίαν ἄλλην ἀπόδειξιν τούτου φέρων, ἢ ὅτι ἡμεῖς μὲν ἐν τῇ 31 σελίδι λέγομεν ὅτι τὸ ἀττικὸν *ὠφελία* προῆλθεν ἐκ τοῦ *ὠφέλεια*, κατ' ἀντιμεταχώρησιν τοῦ μακροῦ καὶ βραχέος, καὶ τὸ *ὀπτάνιον* ἐκ τοῦ *ὀπτανεῖον* συστολῇ τῆς *ει* εἰς βραχὺ *ι*, αὐτὸς δὲ νομίζει ὅτι ἐν τῷ *ὠφελία*

καὶ *ὀπτάνιον* τὸ *ι* ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς. Ἀλλὰ πρὶν ταλανίσῃ ἡμᾶς, ὤφειλε πρῶτον νὰ ἀνασκευάσῃ τὴν ἡμετέραν γνώμην. Ὅτι βεβαίως πλὴν τῆς καταλήξεως *ειᾰ* καὶ *εῖον* ὑπάρχει κατάληξις *ίᾰ* καὶ *ἴον* γινώσκουσι καὶ οἱ πρῶτον διδασκόμενοι τὴν Ἑλληνικὴν γραμματικὴν παῖδες, καὶ ἡ γνῶσις τοῦ πολλῆς γραμματικῆς σοφίας χρῄζοντος τούτου πράγματος δὲν εἶνε κτῆμα μόνον τοῦ κ. Zacher. Ἀλλὰ τὸ ζήτημα ἐνταῦθα δὲν εἶνε ἂν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ παρὰ τὰς καταλήξεις *ειᾰ* καὶ *εῖον* ὑπάρχουσι καὶ καταλήξεις *ίᾰ* καὶ *ἴον*, ὅπερ οὐδεὶς οὐδέποτε οὐδαμοῦ διενοήθη νὰ ἀμφισβητήσῃ, ἀλλ' ἂν τὸ *ὠφελία* καὶ τὸ *ὀπτάνιον* προῆλθον ἢ μὴ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ *ὠφέλεια* καὶ *ὀπτανεῖον*. Ἡμεῖς ἰσχυριζόμεθα ὅτι προῆλθον ἐκ τούτων (ὡς λέγομεν καὶ ἐν τῇ *Βασάνῳ* καὶ ἐν τῇ 31 σελίδι τῆς πραγματείας ἡμῶν, ἣν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ ἐπικρίνει ὁ κ. Zacher), ὅπως τὸ *Εὐρωπία* τοῦ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου ἐκ τοῦ *Εὐρώπεια*, τὸ *Προμήθια* ἐκ τοῦ *Προμήθεια*, τὸ *Πατρόκλια* ἐκ τοῦ *Πατρόκλεια* κτλ. Ὅτι δὲ ἐν ταῖς λέξεσι ταύταις ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχεν ἡ *ει* οὐδεὶς δύναται νὰ ἀρνηθῇ, ἐπειδὴ τὸ μὲν *Εὐρώπεια* ἀπαντᾷ ἐν ἀρχαίῳ Ἀττικῷ ἀγγείῳ (Kretschmer, Die griechischen Vaseninschriften 1894, σελ. 130-1, ἔνθα μνημονεύονται καὶ αἱ γραφαὶ *Θάλεια* καὶ *Θαλία*, αἵτινες ὡσαύτως ἀπαντῶσιν ἐπὶ ἀρχαίων Ἀττικῶν ἀγγείων), τὴν δὲ ἐξ ἀρχῆς ὕπαρξιν τῆς *ει* ἐν τῷ *Προμήθια* ἀποδέχεται καὶ ὁ Meisterhans (ἔκδ. 6ʹ σελ. 43), ἐν δὲ τῷ *Πατρόκλια* ὁ Kirchhoff (ἐν τῷ CIG, IV, σελ. IV b), καὶ οὐδείς, οὐδὲ ὁ Zacher δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἐν αὐτοῖς δὲν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς ἡ *ει*, ἀφοῦ ἡ ῥίζα τοῦ *Προμηθεὺς* λήγει εἰς *ε*, ἐν δὲ τῷ *Πατρόκλεια* ἡ *ει* εἶνε ἀναγκαία ὡς ἐν τῷ *Ὁμήρειος Θουκυδίδειος* καὶ τοῖς τοιούτοις. Τὸ αὐτὸ δὲ λέγομεν καὶ περὶ τῆς γραφῆς *Ἡράκλια* (Roehl, IGA, 497 B, 33) καὶ τῆς γραφῆς τοῦ Ἑκαταίου *Ἀμαζόνιον* (Lentz. Herod. II, 473, 33). Ὅτι δὲ καὶ τὸ *Ποσείδιον* προῆλθεν ἐκ τοῦ *Ποσείδειον* οὐδεὶς ὁ διαμφισβητήσων, δεικνύει δὲ καὶ ἡ ἑτέρα τῆς λέξεως γραφὴ *Ποσίδειον* καὶ τὸ κύριον ὄνομα *Ποσείδειος* (Head Historia nummorum, 1887 σελ. 216). Πῶς λοιπὸν δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὁ κ. Zacher ὅτι τὸ Ἀττικὸν *ὠφελία* δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ *ὠφέλεια* (1), ὡς ἀναντιλέκτως τὸ

(1) Καὶ ὁ Πλάτων δὲ φαίνεται πιστεύων ὅτι καθ' ὁμοίαν συστολὴν τῆς *ει* προῆλθε τὸ *ἀμαθία* ἐκ τοῦ *ἀμάθεια*, ὅταν λέγῃ ἐν τῷ Κρατύλῳ (σελ. 437 B) « ἡ μὲν γὰρ

Εὐρωπίᾱ ἐκ τοῦ **Εὐρώπειᾰ**, ἀφοῦ τὸ *ὠφέλεια* ἦτο εὔχρηστον παρ' ἅπασι τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν, ὡς λέγει ὁ Ἡρωδιανός (II, 611, 1), ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τῇ Ἠλέκτρᾳ τοῦ Σοφοκλέους (στίχ. 943); Τί δὲ κωλύει νὰ εἴπωμεν ὅτι καὶ τὸ *ὀπτάνιον* προῆλθεν ἐκ τοῦ *ὀπτανεῖον*, ἀφοῦ ἡ λέξις αὕτη παρὰ τοῖς Ἴωσιν ἐλέγετο *ὀπτανήϊον* (Lentz. Herod. II 417, 10), ἐκ δὲ τοῦ *ὀπτανήϊον* δὲν ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ ἀμέσως τὸ *ὀπτάνιον*, ἀλλὰ διαμέσως ἐκ τοῦ *ὀπτανεῖον*; Διὰ τί ὁ κ. Zacher, ἂν ὄντως κύριος σκοπὸς τῆς ἐπικρίσεως αὐτοῦ ἦτο ἡ εὕρεσις τῆς ἀληθείας καὶ ἡ ἀπόδειξις ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἡ *ει* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν *ι*, δὲν ἐπεχείρησε νὰ ἀνασκευάσῃ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ ἐπικρινομένῃ ὑπ' αὐτοῦ πραγματείᾳ καὶ ἐν τοῖς Nouveaux documents, ἀφοῦ δὲν ἐγίνωσκε τὴν ἡμετέραν «*Βάσανον*», ἵνα ἀνασκευάσῃ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ πολυάριθμα ὑπὲρ τῆς μονοφώνου ἐκφωνήσεως τῆς *ει* τεκμήρια, ἀλλ' ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖ μόνον νὰ παραστήσῃ ἡμᾶς ἀγνοοῦντας ὅ,τι καὶ μικροὶ παῖδες γινώσκουσιν; Ψευδὲς δὲ εἶνε τὸ λεγόμενον ὑπὸ Zacher (αὐτόθι σελ. 545 τέλ.) ὅτι οὐδεὶς Ἐρασμικὸς ἔχων καὶ μικρὰν γνῶσιν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων θὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ γραφὴ ΠΡΥΤΑΝΕΟΝ προῆλθε κατ' ἔκθλιψιν τοῦ *I*, διότι πάντες οἱ Ἐρασμικοί, καὶ δὴ καὶ ὁ Blass, οὕτως ἰσχυρίζονται (ἰδὲ Meisterhans Gramm. κτλ. ἔκδ. 6' σελ. 34 καὶ σελ. 31 σημ. 194). Καὶ ἐπειδὴ οὕτω δοξάζουσι καὶ ἰσχυρίζονται, οὐδὲ περισπῶσιν ἐν τῇ εἰρημένῃ γραφῇ, ἀλλ' ὀξύνουσι τὸ *ε*, γράφοντες *πρυτανέον*. Ἂν ὁ κ. Zacher ἦτο φίλος τῆς ἀληθείας καὶ ἀκόλουθος ἑαυτῷ, ὤφειλεν οὐχὶ περὶ ἡμῶν, ἀλλὰ περὶ τοῦ Cauer, τοῦ Herwerden, τοῦ Blass, τοῦ Meisterhans καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῖς νὰ εἴπῃ ὅτι οὐδεμίαν ἔχουσι γνῶσιν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων, ἐπειδὴ οὐχὶ ἡμεῖς, ἀλλ' ἐκεῖνοι λέγουσιν ὅτι τὸ *πρυτανεον* προῆλθεν ἐκ τοῦ *πρυτανεῖον* κατ' ἔκθλιψιν τοῦ *ι*. Τοσοῦτον δὲ τοῦτο εἶνε ἀληθές, καὶ τοσοῦτον φοβεῖται ὁ Blass νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὸ *ε* ἐν ταῖς γραφαῖς

τοῦ ἅμα *θεῷ* ἰόντος πορεία φαίνεται, ἡ *ἀμαθία*». Ὀλίγον δὲ διαφέρει ἡμῖν εἰς τὸ παρὸν ζήτημα, ἂν ταῦτα λέγει ὁ Πλάτων παίζων ἢ σπουδάζων, σαφοῦς ὄντος ἐκ τῆς ἄνω ῥήσεως ὅτι καὶ ἐπὶ Πλάτωνος ἦτο γνωστὸν ὅτι εὐχερῶς ἠδύνατο ἐκ τῆς *ει* νὰ προέλθῃ τὸ βραχὺ *ι*. Καὶ τοῦτο δὲ γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ *Κρατύλου* τοῦ Πλάτωνος, ὅτι εἷς τῶν χαρακτήρων τῆς νέας *τῆς καλῆς* φωνῆς τῶν Ἀττικῶν ἦτο καὶ ἡ συναίρεσις τῶν ἀλλεπαλλήλων καὶ διεστώτων φωνηέντων εἰς ἁπλοῦς φθόγγους (ἰδὲ ἡμετέραν *Βάσανον* σελ. 11).

πρυτανέα, *πρυτανεῖον*, *Αἴνεος* εἶνε μακρόν, ὥστε ἐν βραχυτάτῃ ἐπικρίσει, ἣν ἐποιήσατο τῆς πραγματείας ἡμῶν Nouveaux documents κτλ. ἐν τῷ Litterarisches Centralblatt 1891 N° 46 ὑπὸ τὸ στοιχεῖον B, μὴ τολμήσας νὰ ὑπογράψῃ ὁλόκληρον τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἀτόπων ἰσχυρίσεων, ἰσχυρίσθη καὶ τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ ὑφ' ἡμῶν παρατεθέντι 'Αττικῷ ἐπιγράμματι τῆς ἕκτης π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (Documents κτλ. σελ. 1) ἡ λέξις *Αἰνēο* δὲν εἶνε γενικὴ τοῦ *Αἴνειος*, ἀλλὰ τοῦ *Αἰνέας*, οὗ τὸ βραχὺ *ε* ἐλήφθη ὡς μακρὸν χάριν τοῦ μέτρου. Ἵνα δὲ πιστευθῇ, ἰσχυρίσθη καὶ ἕτερον ἰσχυρισμόν, ἐσφαλμένον καὶ τοῦτον, ὅτι παρ' Ἀττικοῖς δὲν ὑπῆρχεν ὁ τύπος *Αἰνείας* καὶ κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲ *Αἰνēας*. Ἀλλ' ὁ Kirchhoff ἐν τῷ CIA, IV, fasc. III, 422 14 ἐδίδαξε τὸν Blass ὅτι ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε *Αἴνειος* καὶ ὅτι ἡ *ει* ἤρξατο ἀποβαίνουσα μονόφωνος καὶ ἰσοδύναμος τῇ νόθῳ διφθόγγῳ οὐ μόνον πρὸ συμφώνου, ἀλλὰ καὶ πρὸ φωνήεντος ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Ὅτι δὲ κύριον ὄνομα *Αἴνειος* ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ δηλοῖ καὶ Θεσσαλικὴ ἐπιγραφὴ ἐκ Λαρίσης (O. Hoffmann, Die griech. Dialecte II σελ. 34, ἐπιγρ. 46, 11). Ἐνταῦθα πρέπει νὰ προσθέσωμεν ὅτι πλὴν τῶν γραφῶν τῆς ς′ καὶ ε′ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, τῶν παρατεθεισῶν ἐν τῇ *Βασάνῳ*, ἐν τοῖς Nouveaux documents κτλ. καὶ τῇ ἐπικρινομένῃ ὑπὸ τοῦ κ. Zacher πραγματείᾳ καὶ ταῖς εἰς αὐτὴν *Additions* (ἃς ὡσαύτως εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ κ. Zacher, εἰ καὶ οὐδαμοῦ μνημονεύει αὐτῶν), πλήν, λέγομεν, τῶν σαφεστάτων τούτων γραφῶν, ἐξ ὧν ἀποδεικνύεται ὅτι ἤδη ἀπὸ τῆς ς′ καὶ ε′ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐπῆλθε τελεία σύγχυσις τῆς γνησίας καὶ νόθου *ει* καὶ τοῦ μακροῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῦ βραχέος *ι*, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι τῶν αὐτῶν χρόνων τὸ αὐτὸ ἀποδεικνύουσαι. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου θὰ διαλάβωμεν ἄλλοτε καὶ ἀλλαχοῦ. Νῦν δὲ μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν ἄλλων αἰτιάσεων τοῦ κ. Zacher, ἀφοῦ ἓν ἔτι παρατηρήσωμεν περὶ τῆς γραφῆς *πρυτανεον*· ὅτι αὕτη, ὁποτέρως ἂν ἐκληφθῇ τὸ E αὐτῆς, εἴτε μακρὸν εἴτε βραχύ, οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν σχηματισμὸν τῆς λέξεως *πρυτανεῖον*, ἀλλ' εἶνε φαινόμενον καθαρῶς φθογγικόν, καὶ ὅτι ὁ κ. Zacher, πιστεύων τὸ πρῶτον ἐξελέγχει αὐτὸς ἑαυτὸν παντελῶς ἀπερίσκεπτον καὶ ἀλόγιστον, ἀδυνατοῦντα νὰ διακρίνῃ πράγματα λίαν εὐδιάκριτα.

Συνεχίζων ὁ κ. Zacher τὴν ἐπίκρισιν τῆς πραγματείας ἡμῶν ἐν τῷ 20 φύλλῳ τοῦ ἐν ἀρχῇ μνημονευθέντος Γερμανικοῦ περιοδικοῦ (σελ. 540) καὶ θέλων δῆθεν νὰ ἀποκριθῇ πρὸς ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν ταῖς σελίσιν 27 καὶ 28, ἐκφράζοντες τὴν ἡμετέραν ἀπορίαν, πῶς ὁ Blass ἐν τῇ β′ καὶ γ′ ἐκδόσει τῆς πραγματείας αὐτοῦ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς οὐδὲν λέγει περὶ τῶν γραφῶν *Ἀλκαϊκός*, *τροχαϊκός*, ἐξ ὧν ἐν τῇ α′ ἐκδόσει τοῦ ἔτους 1870, συνάγεται, ὡς λέγει, σαφὲς μαρτύριον ὑπὲρ τῆς Ἐρασμικῆς προφορᾶς τῆς *αι*, πρὸς τὴν ἀπορίαν μὲν ἡμῶν ταύτην οὐδὲν ἀποκρίνεται ὁ κ. Zacher, ἀλλὰ καὶ πάλιν καταφεύγει εἰς τὴν ψευδολογίαν καὶ τὴν διαστροφήν. Καὶ πρῶτον, ἵνα ἀποδείξῃ ὅτι ἡμεῖς οὐδεμίαν ἔχομεν ἔννοιαν τί ἐστι δίφθογγος, ὑποκρίνεται ὅτι παρὰ πάντα τὸν κόπον, ὃν ἀνέλαβεν, ἵνα μάθῃ, οὐδαμοῦ τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἠδυνήθη νὰ εὕρῃ τί ἡμεῖς ἐννοοῦμεν λέγοντες «diphthongues proprement dites καὶ fausses diphthongues. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἤρκει μόνον ἡ ψευδολογία αὕτη, αὐθαιρέτως ἀποδίδει εἰς τὴν Γαλλικὴν λέξιν *distinctement* οὐχὶ τὴν σημασίαν deutlich, klar, *σαφῶς*, *εὐκρινῶς*, ἣν ἡμεῖς ἀποδίδομεν (ἐν σελ. 37 περὶ τὸ τέλος), ὡς συνάγεται ἐκ πάντων τῶν συμφραζομένων, καὶ ἣν σημασίαν ἔχει ἡ Γαλλικὴ λέξις *distinctement*, ἀλλὰ τὴν σημασίαν *abgesondert*. Οὐδέποτε ἠδυνάμεθα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἔμελλε νὰ εὑρεθῇ Γερμανὸς γραμματικὸς ζητῶν διὰ τοιούτων μωροπονήρων ἐπινοημάτων νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡμεῖς ἀγνοοῦμεν, ὅπερ καὶ μικροὶ παῖδες γινώσκουσιν, ὅτι αἱ δίφθογγοι δὲν ἀποτελοῦσι δύο συλλαβάς, ἀλλὰ μίαν. Ἐν τῇ προειρημένῃ 37 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας δὲν ἐξετάζομεν ἂν ἡ *ει* ἀποτελεῖ μίαν ἢ δύο συλλαβάς, ὥστε ὁ κ. Zacher μετά τινος δικαίου νὰ εἴπῃ ὅ,τι εἶπεν, ἀλλ' ἐν τῇ σελίδι ἐκείνῃ ἐρωτῶμεν τοὺς Ἐρασμικούς, διὰ τί ὁ Τοξότης τῶν Θεσμοφοριαζουσῶν ἀποδίδει τὴν *ει* πάντοτε διὰ τοῦ βραχέος *ι*, οὐδέποτε δὲ διὰ τοῦ *ε*, ὡς ἔπρεπεν ἐνίοτε νὰ ἀποδίδῃ, ἂν ὄντως τὸ *ε* καὶ τὸ *ι* τῆς διφθόγγου *ει* ἤκουεν *εὐκρινῶς* (distinctement) ἐκφωνούμενα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὡς *εὐκρινῶς* ἐκφωνοῦνται ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν. *Ὑποκρίνεται* δὲ ἀληθῶς ὁ κ. Zacher ἰσχυριζόμενος ὅτι οὐδαμοῦ τῆς ἡμετέρας πραγματείας εὗρε τί ἡμεῖς ἐννοοῦμεν λέγοντες diphthongues proprement dites et fausses diphthongues, διότι ἡμεῖς καὶ ἄλλοθι μὲν τῆς ἡμετέρας πραγματείας σαφῶς λέγομεν τοῦτο,

ἐν δὲ τῇ 15 σελίδι αὐτολεξεὶ λέγομεν τάδε· Si donc Blass eut entrepris cet examen, il aurait trouvé que non seulement les diphthongues proprement dites (γνήσιαι) *ει* et *ου* avaient déjà pris à une époque plus réculée que celle de la guerre Médique le simple son non composé des diphthongues fausses (νόθοι), mais aussi que le *αι* pouvait marquer déjà avant Euclide le son simple et inséparable de l'*e* long et ouvert. Τὰ αὐτὰ δὲ λέγομεν καὶ ἐν τῇ 1 σελίδι τῆς ἑτέρας ἡμῶν πραγματείας τῆς ἐπιγραφομένης Nouveaux documents κτλ. ἣν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ κ. Zacher, ὡς αὐτὸς λέγει μετὰ 25 στίχους ἐν τῇ ἑπομένῃ σελίδι 541.

Κατὰ ταῦτα οὐδὲν θαυμαστόν, ἂν ὁ κ. Zacher ἐν τῷ τέλει τῆς 540 σελίδος, καὶ πάλιν λαμβάνων σχῆμα *ὑποκριτοῦ*, ἰσχυρίζεται ὅτι μόλις ἐννοεῖ τί ἡμεῖς λέγομεν ἐν σελ. 28 καὶ ἐν σελ. 77 (ἐν ταῖς Additions, ἃς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ κ. Zacher) καὶ ἐν τοῖς Nouveaux documents σελ. 14, περὶ τῶν γραφῶν *αιίτης*, *αιικός*, *αιία*, *αιίδης*, *αιίς*, *οιικός*, *οιία*, *οιίς*, ἐν αἷς ὑπάρχουσι δύο *ι* τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἑτέρου, καὶ τῶν γραφῶν *αΐτης*, *αϊκός*, *αΐα*, *αΐδης*, *αΐς*, *οϊκός*, *οΐα*, *οΐς*, ἐν αἷς ἓν μόνον *ι* ὑπάρχει, ἐκπεσόντος τοῦ ἑτέρου *ι*. Διότι ἡμεῖς σαφέστατα λέγομεν αὐτόθι ὅτι κατὰ τὴν ἐρασμικὴν ἐκφώνησιν τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* δὲν κατανοεῖ τις διὰ τί αἱ διὰ τῶν δύο *ι* γραφαὶ διατελοῦσι εὔχρηστοι μέχρι τῆς β´ καὶ γ´ μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδος (ἡ δὲ κατάληξις *αιικὸς* καὶ μέχρι σήμερον ἔτι), ἀφοῦ αἱ ἕτεραι γραφαί, αἱ διὰ τοῦ ἑνὸς *ι* ἄρχονται ἐμφανιζόμεναι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Πινδάρου, καὶ πιθανώτατα ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων. Κάλλιστα δέ, λέγομεν, κατανοεῖται ἡ διατήρησις αὕτη, ἂν ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἤδη πρὸ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ἐν τῇ *αι* καὶ ἐν τῇ *οι* οὐδέτερον τῶν ἀποτελούντων αὐτὰς φωνηέντων ἠκούετο. Τοῦτο δέ, λέγομεν, καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων συνάγεται, καὶ δὴ καὶ ἐκ τῆς γραφῆς τῶν Ἑλληνοταμιῶν *Ἐλαιέα*, ἐν ᾗ τὸ μετὰ τὴν *αι ε*, ἐπειδὴ οὔτε εἰς τὴν ῥίζαν ἀνήκει, ὡς δηλοῖ ἡ ἑτέρα γραφὴ τῶν Ἑλληνοταμιῶν *Ἐλαία*, οὔτε εἰς τὴν κατάληξιν *ία*, οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ τοῦτο τὸ *ε* ἢ τὸν ἦχον τὸν προερχόμενον ἐκ τῆς παρατάσεως τῆς φωνῆς κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τῆς *αι*. Σαφέστατα δὲ λέγομεν καὶ ὅτι, ἂν οἱ αὐτοὶ Ἑλληνοταμίαι τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως ταύτης λέγουσιν *Ἐλαιίτας*, λέγουσιν οὕτως, διότι ἐν τῷ ὀνό-

ματι τῆς εἰρημένης πόλεως *Ἐλαίας* δὲν ἠκούετο οὔτε *α* οὔτε *ι*, ἀλλ' ὁ φθόγγος ê, ὅστις ἠκούετο καὶ ἐν τῇ καταλήξει τῆς δοτικῆς πληθυντικῆς τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων τῇ *αισι* (=êσι), ἐν τῷ ὀνόματι *λαίθαργος* ἤτοι *λήθαργος* καὶ ἐν ταῖς λέξεσι *λαικάζω*, *λαικαστής*, ἀντὶ *ληκάζω*, *ληκαστής* κτλ. Λέγομεν δ' ἐν ταῖς εἰρημέναις ἡμῶν πραγματείαις καὶ ἐν τῇ *Βασάνῳ* ὅτι οὐδὲν *ι* ἠκούετο κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τῆς *αι* καὶ *οι* ἐν ταῖς διὰ τῶν δύο *ι* γραφαῖς τῶν εἰρημένων καταλήξεων, διότι ἂν πρὸ τοῦ *ι* τῶν καταλήξεων *ίτης*, *ικός*, *ίς* κτλ. συμπέσῃ ἕτερον *ι* ἢ ἡ δίφθογγος *ει*, κατ' ἀπαράβατον καὶ ἀναγκαῖον κανόνα ὀφείλει τὸ ἕτερον τούτων νὰ ἀφανισθῇ, ὡς δηλοῦσιν αἱ γραφαὶ *Μαρωνείτης* ἢ *Μαρωνίτης*, *Δασκυλείτης* ἢ *Δασκυλίτης*, *Ζηλείτης*, *πολίτης*, *Δαρεικός*, *Μαντινικός*, *Δεκελεικός*, *Κεραμεικός*, *ἁρμονικός*, *μανικός*, *νεανικός*, *Θεσπικός*, *Ἐρετρικός*, *Δωρίς*, *νεᾶνις* κτλ., δηλοῦσι δέ, ὡς ἄρτι ἐλέγομεν, καὶ αἱ ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὁρμώμεναι διὰ τοῦ ἑνὸς *ι* γραφαὶ *αΐτης*, *αϊκός*, *αΐδης*, *αΐς*, *οΐς* κτλ. Τί τούτων σαφέστερον; Καὶ ὅμως ὁ κ. Zacher οὐδαμῶς ὀκνεῖ πρὸς τῇ ἐξελεγχθείσῃ αὐτοῦ σοφιστείᾳ καὶ ὑποκρίσει νὰ ἰσχυρισθῇ τὸ ἐναντίον, νὰ ἰσχυρισθῇ δὲ καὶ γελοῖόν τινα ἰσχυρισμόν, ὅτι τὰ Γερμανικὰ *Freiim*, *breiig*, *bei ihm*, *Trauung* ἀναιροῦσιν ἄρδην τὰ λεγόμενα ὑφ' ἡμῶν. Ἀλλ' ὁ Blass, ὑπὲρ οὗ συνηγορεῖ, ἐν τῇ α' ἐκδόσει τῆς ἑαυτοῦ πραγματείας περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς (Berlin 1870 σελ. 26) ἔχει ἐναντίαν τῷ κ. Zacher γνώμην. Ὁ Blass μετὰ τὰς γραφὰς *Θηβαΐς*, *Ἀλκαϊκός*, *τροχαϊκὸς* λέγει αὐτολεξεὶ τάδε· «Es wurde also das eine *ι* *ebenso* beseitigt, wie zwei *selbständige* im Griechischen nicht leicht nebeneinander geduldet werden». Ἐν ἄλλαις δηλαδὴ λέξεσι λέγει ὅτι ἐν τοῖς ὀνόμασι *Θηβαιίς*, *Ἀλκαιικός*, *τροχαιικὸς* τὸ ἕτερον *ι* ἐξεθλίβη, ὅπως ἐν τοῖς ὀνόμασι *Δωρίς*, *νεᾶνις*, *νεανικός*, *ἁρμονικός*, διότι, ὡς λέγει, οἱ Ἕλληνες δὲν ἠνείχοντο δύο *ι* τὸ ἓν κατόπιν τοῦ ἑτέρου οὔτε ὅτε τὸ πρῶτον αὐτῶν ἀπετέλει τὴν δίφθογγον *αι*, οὔτε ὅτε ἑκάτερον ἀπετέλει ἰδίαν συλλαβήν. Τίνα σχέσιν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν μετὰ τοῦ Blass τῷ κ. Zacher, ἔχουσι τὰ ἐκ τῆς Γερμανικῆς ἄσχετα παραδείγματα πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ φωνητικὸν νόμον, τὸν κελεύοντα οὐ μόνον τὸ ἕτερον τῶν ἀλλεπαλλήλων *ι* νὰ ἀφανισθῇ, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ὁλόκληρος ἡ *ει*; Διὰ τί ἐν οὐδεμιᾷ Ἑλληνικῇ ἐπιγραφῇ ἢ Ἑλληνι

συγγράφει ἀπαντᾷ *Μαρωνειίτης*, *Δασκυλειίτης*, *Κεραμειικός*, καὶ τὰ τοιαῦτα, ἂν ἦτο ἀληθὲς τὸ λεγόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Zacher, ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ, ὡς καὶ ἐν τῇ Γερμανικῇ, ἦτο οὕτως εὔκολος ἡ διατήρησις τοῦ ι τῶν διφθόγγων πρὸ τοῦ ἑτέρου ι; Καὶ τίς γνήσιος καὶ ἀληθινὸς ἐπιστήμων ἑρμηνεύει τὰ φωνητικὰ φαινόμενα γλώσσης τινὸς οὐχὶ κατὰ τοὺς φωνητικοὺς νόμους αὐτῆς ταύτης τῆς γλώσσης, ἀλλὰ κατὰ τοὺς φωνητικοὺς νόμους ἑτέρας, καὶ ὅταν μάλιστα καὶ ἄλλαι πολλαὶ διαφοραὶ διακρίνωσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰς γλώσσας ταύτας; Ἐνταῦθα ἁρμόζει νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ κ. Zacher ὅ,τι αὐτὸς ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν γραφῶν τούτων λέγει περὶ ἡμῶν· Οἵαν ἀπίστευτον ἄγνοιαν τῶν νόμων τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων δεικνύει καὶ πάλιν ὁ ἐπικριτὴς καὶ οἵαν ἔλλειψιν περὶ τὴν λογικὴν μέθοδον! Ὅτι δὲ αἱ γραφαὶ *αἴς*, *αἰκός* κτλ. ἀποδεικνύουσι μόνον περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων, οὐδὲν δὲ περὶ τῆς ἐπὶ Ἀριστοφάνους προφορᾶς τῆς *αι*, ὡς νομίζει ὁ Blass, πλὴν τῶν ῥηθέντων ἐν ταῖς εἰρημέναις πραγματείαις καὶ ἰδίᾳ ἐν τῇ *Βασάνῳ*, ἀποδεικνύει καὶ ἡ γραφὴ *ἐλαϊκὰ δένδρα*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν δυσὶ μεμβράναις τοῦ Trinchera τοῦ ἔτους 1331 (σελ. 504) καὶ τοῦ ἔτους 1203 (σελ. 523). Οὐδὲ ὁ Blass δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἔτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο κατὰ τὸν Ἐρασμικὸν τρόπον ἔν τε ταῖς ἄλλαις λέξεσι καὶ ἐν τῇ λέξει *ἐλαίας* (σελ. 11, 1000 μετὰ Χριστόν, σελ. 25, 1032 μ. Χρ.), *ἐλαιοτριβεῖον* (τρὶς σελ. 63, 1084 μ. Χρ.), τῆς *ἀγριελαίου* (σελ. 127, 1125 μ. Χρ.), πολὺ δὲ ὀλιγώτερον ἐν τῇ γραφῇ *δύο δένδρα ἐλέας* (σελ. 406, 1242 μ. Χρ.). Τοιοῦτον ἰσχυρισμὸν θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ ἰσχυρισθῇ ὁ κ. Zacher, ἂν ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera δὲν ὑπῆρχεν ὁλοσχερὴς καὶ τελεία σύγχυσις τῆς *αι* καὶ τοῦ *ε*.

Οὐδεμίαν δὲ λογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν μέθοδον τηρῶν ὁ κ. Zacher ζητεῖ νὰ ἀποδείξῃ ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς διφθόγγου, ὃν ποιεῖται ὁ Sieverst ἐν Grundzüge der Phonetik, 3. Aufl. § 19, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοί, καὶ δὴ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς, τὰς Ἑλληνικὰς διφθόγγους ἐξεφώνουν κατὰ τὸν Ἐρασμικὸν τρόπον καὶ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Sieverst. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐν τῇ *Βασάνῳ* ἔν τε τῷ ἰδίῳ λόγῳ περὶ τῆς σημασίας τῆς λέξεως *Δίφθογγος* (συλλαβή) (1) παρὰ τοῖς

(1) Ἐν ταῖς αὐταῖς σελίσιν 107-110 ἀποδεικνύομεν καὶ πόσον πλανᾶται ὁ Blass λέγων *Δίφθογγος φωνή*.

ἀρχαίοις γραμματικοῖς (σελ. 107-110) καὶ ἐν τῷ περὶ τῆς ἀναλυτικῆς θεωρίας Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως (σελ. 304-313) ἀπεδείξαμεν ὅτι κατὰ τὴν περὶ ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων θεωρίαν τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν μόνον αἱ κατὰ *συμπλοκὴν δίφθογγοι* δύνανται νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ τὸν ὁρισμὸν τοῦ Sieverst, οὐδαμῶς δὲ καὶ αἱ *κατὰ κρᾶσιν*, αἵτινες κατ' αὐτοὺς ἀπέδιδον μίαν φωνὴν ἁπλῆν μονοειδῆ καὶ ἀσύνθετον. Ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 109, 110, 429) δύναται νὰ ἴδῃ ὁ κ. Zacher, ἂν ἐπιθυμῇ, καὶ τὴν μεγάλην ἀντίφασιν τοῦ Blass, νομίζοντος ὅτι ἄλλα διδάσκει Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῆς *αι* καὶ ἄλλα ὁ Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανός, θὰ διδαχθῇ δὲ καὶ αὐτὸς ὅτι ἡ γνώμη, ἣν ἀποφαίνεται περὶ τῆς μαρτυρίας τοῦ Σέξτου ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ τῇ ἐκδοθείσῃ ἐν Λιψίᾳ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς κατὰ τὸ ἔτος 1888 (σελ. 13-14), εἶνε ὅλως ἐσφαλμένη, ὡς ἐσφαλμένη καὶ ἀστοχωτάτη πρὸς πλείσταις ἄλλαις εἶνε καὶ ἡ ἑτέρα αὐτοῦ γνώμη, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοὶ ὀλίγον ἐφρόντιζον περὶ τῆς ὀρθῆς προφορᾶς. Ἀγνοεῖ, ὡς φαίνεται, ὁ κ. Zacher ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς γραμματικῆς, τῷ ἀναγνωστικῷ, ἀπητεῖτο «ἐντριβὴς κατὰ προσῳδίαν ποιημάτων καὶ συγγραμμάτων ἀνάγνωσις καὶ *ἀδιάπτωτος αὐτῶν προφορά*» (Σέξτ. πρ. Γραμμ. σελ. 655, 10-15 ἔκδ. Bekker). Αἱ θεωρίαι τῆς Φωνητικῆς οὐδαμῶς χρησιμεύουσιν εἰς τὴν γνῶσιν πῶς ἐκφωνεῖται τοῦτο τὸ γράμμα ἢ αὕτη ἡ δίφθογγος ἐν ταύτῃ ἢ ἐκείνῃ τῇ γλώσσῃ, ἐν τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἄνευ ἄλλων ἀσφαλεστέρων, ἄνευ ἱστορικῶν μαρτυρίων. Ἐν τῇ *Βασάνῳ* θὰ διδαχθῇ ὁ κ. Zacher καὶ πᾶσαν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν καὶ τὴν μεγάλην πλάνην αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Blass περὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν χωρίων Διονυσίου τοῦ Ἁλικαρνασσέως, ἑρμηνευόντων αὐτὰ οὐχὶ ὅπως αὐτὸς ὁ Διονύσιος κελεύει καὶ πάντες οἱ πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸν Γραμματικοὶ διδάσκουσιν, ἀλλ' αὐθαιρέτως κατὰ τὰς ἰδίας ἀρχὰς καὶ τὰ ἴδια δόγματα.

Ἀντὶ δὲ ὁ κ. Zacher νὰ ἀνασκευάσῃ ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ ἐπικρινομένῃ ὑπ' αὐτοῦ πραγματείᾳ (σελ. 19-23) περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων κατὰ τὴν συστολὴν αὐτῶν, ἀρκεῖται νὰ διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι ἐπὶ συστολῆς τῶν διφθόγγων τὸ *ι* αὐτῶν ἐξεφωνεῖτο ὡς συμφωνικός τις φθόγγος μεταξὺ τοῦ *ι* καὶ *j* σαλεύων. Ἐλησμόνησεν, ὡς

φαίνεται, ὁ κ. Zacher ὅτι ἐνταῦθα δὲν ζητεῖται τίς εἶνε ἡ περὶ τούτου γνώμη τοῦ κ. Zacher ἢ ἡ γνώμη τοῦ Blass ἐκθλίβοντος ἐν τοιαύτῃ ἀνάγκῃ τὸ *ι* τῶν διφθόγγων, ἀλλ' ἂν ὄντως εἶνε ὀρθαὶ αἱ γνῶμαι αὗται καὶ δὲν εἶνε ὀρθότερον ὁλόκληρος ἡ δίφθογγος νὰ ἐκφωνῆται συστελλομένη ὡς ἁπλοῦν καὶ βραχὺ φωνῆεν, ὡς διδάσκουσιν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί, οἵ τε Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι (*Βάσανος* σελ. 355), ἐδίδασκε δὲ καὶ ὁ Βοίκχιος (CIG, I, σελ. 450 b), διδάσκει δὲ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης διὰ τῶν συστολῶν *τούτῳΐ*, *ταύτῃΐ* κτλ., ἐν αἷς ἂν τὸ προσγεγραμμένον *ι* ἐκφωνηθῇ ὡς *j*, τότε τὸ *ω* καὶ *η* διαμένουσι μακρὰ ἐναντίον τοῦ μέτρου, ἀπαιτοῦντος βραχεῖαν συλλαβὴν ἐν αὐτοῖς. Τὴν ὡς βραχέων φωνηέντων προφορὰν τῶν διφθόγγων ἐπὶ συστολῆς αὐτῶν διδάσκει καὶ ὁ Μνησίμαχος ποιητὴς τῆς μέσης Ἀττικῆς κωμῳδίας, συστέλλων, ὡς εἴδομεν ἤδη, τὴν *οι* τῆς λέξεως *οἰός* εἰς βραχεῖαν συλλαβήν, αὕτη δὲ πάντως κατὰ τὰ πρότερον ἀποδεδειγμένα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνῆται ὡς *oj*, ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ, ὡς ἐκ τῶν λόγων τοῦ Ἀριστοφάνους συνάγεται, δὲν ἠκούετο οὔτε *ο* οὔτε *ι*. Τὸ αὐτὸ δὲ διδάσκουσι καὶ οἱ Ἑλληνοταμίαι διὰ τῆς συστολῆς τῆς *αι* εἰς *ε* ἐν τῇ γραφῇ *Ποτιδεᾶται*, ἥτις κατ' οὐδένα τρόπον ἠδύνατο νὰ προέλθῃ ἐκ τοῦ *Ποτειδαjαται* ἢ ἐκ τοῦ ἀνυπάρκτου *Ποτειδαᾶται*, ἐξ οὗ, ὡς ἀπεδείξαμεν ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 377-8) θὰ προήρχετο τὸ *Ποτειδᾶται*, ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ *Ποτειδεᾶται*. Τὴν διδασκαλίαν τοῦ κ. Zacher περὶ τῆς τροπῆς τοῦ *ι* εἰς *j* ἐπὶ συστολῆς τῶν διφθόγγων ἐν τῷ τέλει τῆς λέξεως ἐξελέγχουσι καὶ οἱ Κύπριοι, οὐδέποτε τρέποντες τὸ *ι* τῶν διφθόγγων *αι*, *οι*, *ει* ἐν τῷ τέλει τῶν λέξεων πρὸ ἑτέρου φωνήεντος εἰς *j*. Τί δὲ ἄλλο διδάσκουσι καὶ δύο Ἀττικοὶ ποιηταὶ τῆς Δ' ἢ Γ' π.Χ. ἑκατονταετηρίδος (CIA, II, 2225 καὶ 2724), ὅτε ὁλόκληρον τὴν *ει* ἐν τῇ λέξει *εὐσέβεια* συστέλλουσιν εἰς *ι* βραχὺ γράφοντες *εὐσεβίας*, ἢ ὅτι τὸ *ι* τῆς διφθόγγου ταύτης συστελλομένης δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφωνηθῇ ὡς *j*; Δὲν δύναται δὲ ὁ κ. Zacher νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ *εὐσεβίας* εἶνε γενικὴ τοῦ *εὐσεβία*, διότι τύπος *εὐσεβία*, κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν πασῶν τῶν Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν ἦτο ἀνύπαρκτος ἐν τῇ Ἀττικῇ διαλέκτῳ. Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑπῆρχε τοιοῦτος τύπος, πάλιν ἡ γραφὴ *εὐσεβίας* θὰ ἐξήλεγχε σαφῶς τὴν γνώμην τοῦ κ. Zacher, διότι καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ἑτέρου τύπου φανερῶς θὰ ἐμαρτύρει, ὅτι οἱ δύο οὗτοι Ἀττικοὶ ἐπιγραμματοποιοὶ ἠναγκάσθη-

σαν νὰ καταφύγωσιν εἰς τὸν σπανιώτερον τύπον, ἐπειδὴ τὸ *ι* τῆς *ει* ἐν τῷ συνήθει τύπῳ *εὐσέβεια* δὲν ἠδύνατο νὰ τραπῇ εἰς *j* κατὰ τὴν συστολὴν αὐτῆς (1). Πόθεν δὲ γινώσκει ὁ κ. Zacher, ἀφοῦ οὐδέποτε ἤκουσε φθεγγομένου παλαιοῦ Ἕλληνος, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἄλλως ἐξεφώνουν τὰς διφθόγγους πρὸ συμφώνου καὶ ἄλλως πρὸ φωνήεντος; Πόθεν ἐδιδάχθη τὰς λεπτεπιλέπτους ταύτας παραλλαγὰς τῶν Ἑλληνικῶν φθόγγων; Διὰ τί δὲ ὁ κ. Zacher οὐδὲν λέγει περὶ τῆς Ὁμηρικῆς γραφῆς *Ἐνιῆνες* ἀντὶ *Αἰνιῆνες*, περὶ ἧς ἡμεῖς λέγομεν ἐν σελίδι 20, οὐδὲ περὶ τῆς παρ' Ἀριστοφάνει συστολῆς τῶν διφθόγγων *αι* καὶ *οι* πρὸ τοῦ δεικτικοῦ *ι* ἐν ταῖς λέξεσιν αὑταιί (Ἀχ. 194. Ὀρνιθ. 1018), οὑτοιί (Ἀχ. 40, 115, 342. Νεφ. 187. Σφῆκ. 262. Ὄρνιθ. 1688. Λυσ. 1087, 1239), τοιουτοιί (Λυσ. 1087), τῆς ὁμοίας πρὸς τὴν παρὰ τῷ αὐτῷ Ἀριστοφάνει συστολὴν τοῦ *ῳ* καὶ *ῃ* καὶ *ου* πρὸ τοῦ αὐτοῦ δεικτικοῦ *ι*, περὶ ὧν συστολῶν ἡμεῖς διὰ μακρῶν διαλαμβάνομεν ἐν ταῖς σελίσιν 21 καὶ 22, ἀλλ' ἀρκεῖται ἀντὶ πάσης ἀποκρίσεως νὰ ἀνακοινώσῃ ἡμῖν τὴν πολύτιμον εἴδησιν ὅτι ὁ φθόγγος τοῦ *ι* τῶν διφθόγγων ἐπὶ συστολῆς αὐτῶν ἐξεφωνεῖτο σχεδὸν ὡς *j* ὀλίγον αὐτοῦ διαφέρων; Πόθεν ἐδιδάχθη ὁ κ. Zacher ὅτι τοιοῦτος φθόγγος ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἰωνικῇ καὶ Ἀττικῇ διαλέκτῳ; Ἂν ὁ κ. Zacher ἦτο εἰλικρινὴς καὶ δίκαιος κριτής, ὤφειλεν οὐχὶ μόνον ταῦτα νὰ ἀνασκευάσῃ, ἀλλὰ καὶ πάντα ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 247-250 καὶ 368-372), διὰ πολλῶν ἐξελέγχοντες ἀμφοτέρας τὰς γνώμας, καὶ τῶν ἐκθλιβόντων τὸ *ι* τῶν διφθόγγων ἐπὶ συ-

(1) Κατὰ ταῦτα ἕνεκα τοῦ μέτρου ὡς βραχὺ *ι* πρέπει νὰ ἐκφωνηθῇ καὶ ἡ *ει* τῆς αὐτῆς λέξεως *εὐσεβείας* ἐν ἐπιγράμμασι εἰς τὸν σοφιστὴν Γοργίαν τὸν Λεοντῖνον τῶν μέσων τῆς Δ' πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (Ern. Hoffmann. Syll. epigr. graec. etc. Hal. Sax. 1893 n. 357). Περὶ τούτου οὐδεμίαν καταλείπουσιν ἀμφιβολίαν αἱ προειρημέναι γραφαὶ *Προμήθια*, *Πατρόκλια*, *Ἡράκλια*, *Ἀνάκιον*, *Εὐρωπία*, *Θαλία* κτλ., οὐδεμίαν δὲ ὡσαύτως καὶ ἡ γραφὴ τοῦ κυρίου ὀνόματος *Φιλεία*, ἥτις παρὰ τὴν ὀρθὴν καὶ συχνοτάτην *Φιλία* (θηλ. τοῦ Φίλιος) ἀναγινώσκεται ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς καλῶν χρόνων (CIA II 2304. 4224. 4225). Ὑπὲρ τῆς αὐτῆς προφορᾶς τῆς *ει* καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς σαφηνείας μαρτυρεῖ πρὸς πλείσταις ἄλλαις καὶ ἡ γραφὴ *Σωσειάναξ*, ἥτις ἀντὶ τῆς γραμματικῶς καὶ μετρικῶς ὀρθῆς *Σωσιάναξ* ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγράμματι ἐκ Κιτίου τῆς Κύπρου τοῦ ἔτους 306 πρ. Χρ. κατὰ Kaibel (epihr. graec. n. 255). Πάντα τὰ ὀρθογραφικὰ καὶ φθογγικὰ ταῦτα φαινόμενα ἐξελέγχουσιν ὅλως πεπλανημένην τὴν γνώμην τοῦ κ. Zacher, ὅτι τὸ *ι* τῶν διφθόγγων ἐπὶ συστολῆς αὐτῶν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐκφωνῆται ὡς *j*.

στολῆς αὐτῶν, καὶ τῶν τρεπόντων αὐτὸ εἰς *j*. Πρὸς δὲ τούτοις καθῆκον εἶχε νὰ ἀνασκευάσῃ καὶ ὅσα ἡμεῖς προσεθέμεθα ἐν ταῖς *Additions* (ἃς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν) ἐν τῇ σελίδι 78, ἔνθα παραπέμπομεν καὶ εἰς Ἀττικὰ ἐπιγράμματα τῆς Δ΄ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος, ἔχοντα συνεσταλμένην πρὸ συμφώνου οὐ μόνον τὴν *ου* ἐν τῇ λέξει *Νικόβουλος*, ἀλλὰ καὶ τὴν *αι* καὶ *οι* ἐν ταῖς λέξεσι *κοινός*, *κεῖται* καὶ τῷ συνδέσμῳ *καί* (CIA, II, 3385, 2836, 1995). Ἐνταῦθα δὲν εἶνε ἄσκοπον νὰ προσθέσωμεν ὅτι καὶ ἐν ἐπιγράμμασι τῆς Ε΄ καὶ Ϛ΄ πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἀπαντῶσιν ἐνίοτε αἱ δίφθογγοι συνεσταλμέναι πρὸ συμφώνου, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο μακρὸν φωνῆεν· οἷον ἐν Ἀττικῷ ἐπιγράμματι τῆς Ε΄ πρ. Χρ. ἑκατονταητηρίδος ἡ *ει* τοῦ κυρίου ὀνόματος *Λυσικλείδης* ἀποτελεῖ τὴν δευτέραν βραχεῖαν συλλαβὴν τοῦ δακτύλου ἐν τῷ στίχῳ

Λυσικλείδης ἀνέθηκεν Ἐπανδρίδου ὑὸς ἀπαρχήν,

(CIA IV 422^{16} σελ. 185. = Ern. Hoffmann. Syll. epigr. graec. n. 271). Ἐκ τοῦ μέτρου τοῦ στίχου τούτου γίνεται φανερὸν ὅτι ὁ ποιήσας τὸ ἄνω ἐπίγραμμα τὴν *ει* ἐξεφώνησεν ἐν τῇ συλλαβῇ *κλει* ὡς τὸ βραχὺ *ι* τὸ ἐν τῇ συλλαβῇ *νδρὶ* τοῦ ὀνόματος *Ἐπανδρίδου*. Εἶνε δὲ γνωστὸν καὶ ἐκ μολυβδίνων ἐλασματίων, ὁρμωμένων ἐκ Στύρων τῆς Εὐβοίας ὅτι ἡ *ει* τῶν εἰς *ειδης* ὀνομάτων διὰ τῆς νόθου *ε* ἀπέβη ὁμόφωνος πρὸς τὸ βραχὺ *ι* τῶν ὀνομάτων εἰς *ιδης* ἤδη ἀπὸ τῆς Ϛ΄ πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (ἰδ. *Βάσανον*, σελ. 201-202). Τούτου δὲ ἕνεκα, καὶ ἐπειδὴ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν ἔκ τε τῆς Ἀττικῆς καὶ ἄλλων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ *ει* πλείστων συλλαβῶν ἀπέβη ἰσοδύναμος πρὸς τὴν νόθον *ε* καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ *ι* ἤδη ἐν τῇ Ϛ΄ καὶ Ε΄ πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδι, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν, ὡς ἄλλοι, οἷον ὁ Ern. Hoffmann (Syll. κτλ. σελ. 21) ὅτι ἐγένετο αὐθαίρετος καὶ βιαία εἰσαγωγὴ τοῦ κυρίου ὀνόματος *Λυσικλείδης* καὶ πολλῶν ἄλλων εἰς τὸ δακτυλικὸν μέτρον. Ἀλλὰ καὶ ἂν χαριζόμενοι τοῖς ἐναντία φρονοῦσι θελήσωμεν νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι καὶ βίας τινὸς ἐγένετο χρῆσις περὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ὀνόματος *Λυσικλείδης*, οὐδὲ οὕτως εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἐγένετο χρῆσις μείζονος βίας ἢ ὅσης ἦτο χρεία ἵνα μακρὸν φωνῆεν συσταλῇ εἰς

ὁμόφωνον βραχύ. Διότι τοιαῦται πρὸ συμφώνου συστολαὶ μακρῶν φωνηέντων εἰς τὰ ἀντίστοιχα βραχέα ἐξ ἀνάγκης τοῦ μέτρου καὶ τἀνάπαλιν ἐκτάσεις βραχέων εἰς μακρὰ δὲν εἶνέ τι ἄγνωστον καὶ ἀσύνηθες ἐν τῇ μετρικῇ τῶν Ἑλλήνων τέχνῃ (ἰδὲ καὶ Ern. Hoffmann κτλ. σελ. 21). Δὲν βλέπομεν δὲ διὰ τίνα ἰσχυρὸν λόγον δὲν ὀφείλομεν καὶ τὴν *αι* νὰ ἐκφωνήσωμεν ὡς βραχὺ φωνῆεν καὶ δὴ ὡς *ε* ἐν τοῖς ὀνόμασιν *Αἰσχύλος* καὶ *Χαιρίων* δύο Ἀττικῶν ἐπιγραμμάτων τῆς ἕκτης πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ἀφοῦ τὸ μέτρον ἀπαιτεῖ τὴν συστολὴν αὐτῆς εἰς βραχεῖαν συλλαβήν, κατ' οὐδένα δὲ τρόπον εἶνε δυνατὴ ἡ τροπὴ τοῦ *ι* εἰς *j*, ὡς κελεύει ὁ κ. Zacher. Καὶ τὸ μὲν ὄνομα *Αἰσχύλος* ἀπαντᾷ ἐν τῷδε τῷ ἐπιγράμματι,

Διογέν[ης] ἀνέθηκεν Αἰσσχύλου ὑὺς Κεφαλῆος (1)

τὸ δὲ *Χαιρίων* ἐν ἑτέρῳ ἀρχαιοτέρων χρόνων,

Ὅσπερ δ]ὴ πατρὸς ὗς Χαιρίωνος ἐπεύχεται (εἶ)να[ι] (2)

Σημειωτέον δὲ ὅτι τοῦ ὀνόματος *Αἰσχύλος* ἠδύνατο κάλλιστα νὰ γένηται χρῆσις ἐν δακτυλικῷ στίχῳ ἄνευ οὐδεμιᾶς βίας τοῦ μέτρου, καθ' ὅσον ἡ λέξις αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς μακρᾶς καὶ δύο βραχειῶν συλλαβῶν, καί, ἂν ἡ *αι* ἐξεφωνεῖτο τότε ὡς κελεύουσιν οἱ Ἐρασμικοί, εὐκολώτατον ἦτο τῷ ἐπιγραμματοποιῷ νὰ τάξῃ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐν ἄλλῃ καταλληλοτέρᾳ χώρᾳ τοῦ στίχου. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι δὲν ἔλαβε τὴν πρόνοιαν ταύτην ὁ ποιητὴς ἕνεκα τῆς τότε μονοφώνου προφορᾶς τῆς *αι*, καὶ τὴν συστολὴν αὐτῆς εἰς βραχὺ φωνῆεν εὕρισκεν ὁμοίως εὔκολον, ὡς καὶ τὴν γενομένην ἔκτασιν τοῦ *υ* τῆς συλλαβῆς *σχυ* καὶ τοῦ *ι* τῆς συλλαβῆς *δι* ἐν τῷ ὀνόματι *Διογένης*, ἅτε τῆς συστολῆς τῶν διφθόγγων τοσοῦτον φθειρούσης καὶ μεταβαλλούσης τὴν φύσιν αὐτῶν, ὅσον καὶ ἡ ἔκτασις τῶν βραχέων φωνηέντων εἰς μακρά. Οὐδενὶ δὲ ἐπιτρέπεται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι κατὰ τὴν Ϛ' καὶ Ε' καὶ Δ' ἑκατονταετηρίδα πρ. Χρ. ὑπῆρχον Ἕλληνες ποιηταὶ καὶ ἐπιγραμματοποιοὶ ἀγνοοῦντες πρᾶγμα ἁπλούστατον, ὅτι ὁ δάκτυλος συνίσταται

(1) CIA I 398. = Ern. Hoffmann, Syll. κτλ. n. 268.
(2) CIA IV 372[94] σελ. 88. = Hoffmann n. 213.

ἐκ μιᾶς μακρᾶς συλλαβῆς καὶ δύο βραχειῶν. Ἂν δὲ ἡ συστολὴ τῶν διφθόγγων πρὸ συμφώνου καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα σαφῆ τεκμήρια ἐκ τῆς Ε′ καὶ Δ′ πρ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καταδικάζουσι τὴν κατ' Ἔρασμον προφορὰν αὐτῶν, οὗτος ἕτερος λόγος. Δὲν πρέπει δ' ὅμως νὰ παρέλθωμεν ἐν σιγῇ τὴν μεγάλην ἀτοπίαν τοῦ κ. Zacher, οὐδαμοῦ τῆς ἐπικρίσεως ἐπιχειρήσαντος νὰ ἄρῃ ἀπὸ τοῦ Blass, εἰ καὶ χάριν αὐτοῦ ἤρατο τὸν πρὸς ἡμᾶς πόλεμον, τὴν δικαίως ὑφ' ἡμῶν ἐπιῤῥιφθεῖσαν αὐτῷ μομφὴν (ἐν τῇ 29 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας), ὅτι ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ γενομένῃ ἐκδόσει τῆς γραμματικῆς τοῦ Kühner ἀπὸ Ἐρασμιακῆς γνώμης καὶ οὐχὶ πρὸς ὄφελος τῆς ἀληθείας ἐξέβαλεν ὅσα ἐκεῖνος λέγει ἐν σελίδι 241 περὶ τῆς παρὰ τοῖς Ἀλεξανδρεωτικοῖς ποιηταῖς συστολῆς τῶν διφθόγγων πρὸ συμφώνου. Καὶ ὅμως ὁ κ. Zacher ἔσχε τὸ θράσος, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἄλλην λέξιν μᾶλλον αὐτῷ ἁρμόζουσαν, μετ' ἀμφιβολίας νὰ ἐρωτήσῃ περὶ τῆς χρηστότητος τοῦ ἡμετέρου χαρακτῆρος.

Πόσον δὲ ὀλίγον γινώσκει ὁ κ. Zacher νὰ ἑρμηνεύῃ τὰ φαινόμενα τοῦ νόμου τῶν κράσεων, δεικνύει τοῦτο· ὅτι, ἐνῷ ἐν τῇ σελίδι 542 (περὶ τὸ μέσον) ἀποδέχεται ὅσα ἡμεῖς λέγομεν περὶ τῶν κεκραμένων λέξεων *θἄτερον*, *ἅτερος*, *ᾡζυρὲ* ἐν τῇ 25 καὶ 26 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας, ἔπειτα ἀνακολούθως ἀποῤῥίπτει τὸ ἐκ τῶν λέξεων τούτων συναγόμενον ἀναγκαῖον συμπέρασμα, ὅτι αἱ κράσεις δὲν ἦσαν *ἀκαριαῖαι συναιρέσεις*, ὡς ἐδίδαξεν ὁ Γεώργιος Κούρτιος, ἀλλὰ προϊόντα χρόνων πολὺ ἀρχαιοτέρων τῶν τοῦ Ἀριστοφάνους. Οὐδένα δὲ λόγον ἀναφέρει τῆς ἀποῤῥίψεως ταύτης ἢ τὴν στερεὰν αὐτοῦ πίστιν, ὅτι οὐχὶ πᾶσαι αἱ κεκραμέναι λέξεις κατέρχονται ἀπὸ ἀρχαιοτέρων χρόνων. Ἀλλ' ἡ προσωπικὴ πίστις τοῦ κ. Zacher, ὅσον στερεὰ καὶ ἂν εἶνε, οὐδαμῶς ἀρκεῖ νὰ ἀνασκευάσῃ τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονός, ὅτι αἱ κράσεις παρ' Ἀττικοῖς ἦσαν ἐν μεγίστῃ χρήσει ἀπὸ τῆς ἕκτης τοὐλάχιστον π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, εἰ μὴ ἀπὸ πολὺ ἀρχαιοτέρων χρόνων. Ἐκ τῆς μεγίστης δὲ ταύτης καὶ ἀρχαιοτάτης χρήσεως τῶν κεκραμένων λέξεων συνάγεται ἀναγκαίως ὅτι αὗται δὲν ἠδύναντο ἑκάστοτε ὑπὸ τούτου ἢ ἐκείνου νὰ λαμβάνωσι διαφόρους μορφάς, ἀλλ' ἔπρεπε πάντοτε νὰ τηρῶσι τὴν μορφήν, ἣν ἡ καθ' ἡμέραν καὶ χρονιωτάτη χρῆσις ὥρισεν αὐταῖς. Τούτου δὲ ἕνεκα οὐδέποτε αἱ κεκραμέναι λέξεις ἔλαβον διὰ τοῦ χρόνου ἐν τῇ παλαιᾷ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ διά-

φορον τῆς ἀρχαιοτάτης αὐτῶν μορφῆς, οὐδὲ ὅτε καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς Ἐρασμικοὺς αἱ δίφθογγοι ἀπέδιδον ἁπλοῦν καὶ ἀσύνθετον ἦχον. Καὶ ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera, ταῖς γεγραμμέναις κατὰ τὴν δεκάτην μέχρι τῆς δεκάτης τρίτης μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὁσάκις ἀπαντᾷ κρᾶσίς τις, ἀπαντᾷ πάντοτε κατὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς μορφήν, ὡς δεικνύουσι τὰ παραδείγματα *κἀγώ*, *κἀμοῦ*, *κἀκεῖθεν*. Τοῦτο δέ, διότι καὶ ἐπὶ τῶν κεκραμένων λέξεων συμβαίνει ὅ,τι καὶ ἐπὶ πάσης ἄλλης λέξεως ἁπλῆς ἢ συνθέτου, ἣν οὐδεὶς ἐν τῷ λέγειν ἢ γράφειν ἔχει τὴν ἐξουσίαν αὐθαιρέτως νὰ μεταβάλλῃ ἑκάστοτε, ὅπως αὐτὸς θέλει. Περὶ οὐδεμιᾶς δὲ τῶν κεκραμένων λέξεων τῶν ἀπαντωσῶν ἐν τοῖς κειμένοις τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων δύναται νὰ ἀποδείξῃ ὁ κ. Zacher ὅτι εἶνε ἐσχηματισμένη ἐναντίον τῆς καθ' ἡμέραν χρήσεως ἢ ὅτι ἀπειράκις δὲν εἶπεν ἢ δὲν ἤκουσεν αὐτὴν ἀρχαῖος Ἕλλην κατὰ τὸν ἑαυτοῦ βίον ἐν τοῖς χρόνοις, καθ' οὓς αἱ κράσεις ἦσαν εὐχρηστόταται ἐν Ἀθήναις, ἀπὸ τῆς ἕκτης μέχρι τῆς τετάρτης π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, πολλῷ δὲ ὀλιγώτερον δύναται μετ' ἀποχρῶντος λόγου νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὰς κεκραμένας λέξεις *θοἰμάτιον*, *θαἰμάτια* δὲν ἔλεγεν Ἀττικὸς ἀνὴρ πλεονάκις τῆς ἡμέρας ἢ τὴν κεκραμένην λέξιν *θἄτερον*, *ἅτερος*, περὶ ἧς οὐδεὶς δύναται νὰ εἴπῃ, οὐδὲ ὁ κ. Zacher, ὅτι δὲν κατέρχεται ἀπὸ χρόνων πολὺ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀρχαιοτέρων. Ὑπὲρ δὲ τῆς μονοφώνου ἐκφωνήσεως τῆς *αι* καὶ *οι* ἐν ταῖς κεκραμέναις λέξεσι *θοἰμάτιον*, *θαἰμάτια*, συνηγοροῦσι πάντα τὰ φαινόμενα τοῦ νόμου τῶν κράσεων, περὶ οὗ ὁ κ. Zacher ἔκρινε καλόν, ὡς καὶ ὁ Blass, νὰ τηρήσῃ εὔφημον καὶ ἱερὰν σιγήν, εἰ καὶ ἡμεῖς λέγομεν περί τε τοῦ νόμου τούτου καὶ τῶν φαινομένων αὐτοῦ ἐν τῇ 24 σελίδι, πολλῷ δὲ πλείονα ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 24-36), ἔνθα ἀναιροῦμεν πάσας τὰς ἐκ τῶν κράσεων ἰσχυρίσεις τοῦ Γεωργίου Κουρτίου, καταδεικνύοντες καὶ τὰς ἀντιφάσεις, εἰς ἃς ἠναγκάσθη νὰ περιέλθῃ ὁ ἄλλως δεινότατος ἐκεῖνος Γραμματικὸς ἐκ τῆς ἐσφαλμένης αὐτοῦ γνώμης, ὅτι αἱ κράσεις εἶνε *ἀκαριαῖαι συναιρέσεις*. Οὐδαμῶς ἐπιτρέπεται τὴν *αι* καὶ *οι* νὰ ἐκφωνήσωμεν κατὰ τὸν Ἐρασμικὸν τρόπον, ἀφοῦ ἡ κρᾶσις καὶ συναίρεσις εἶχον ὁλοσχερῶς συντελέσει τὸ ἑαυτῶν ἔργον ἤδη ἐν χρόνοις ἀρχαιοτέροις τοῦ Ἀριστοφάνους, ἡ δὲ *αι* καὶ *οι* εἶχον, ὡς εἴδομεν καὶ θὰ ἴδωμεν, δύνα-

μιν ἁπλῶν καὶ στοιχειωδῶν ἤχων ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην κοινῷ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἀλφαβήτῳ.

Ὡσαύτως ἀντὶ δι' ἱστορικῶν τεκμηρίων νὰ ἀνασκευάσῃ ὁ κ. Zacher τὰς ἡμετέρας ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους, Ἡσιόδου, Ὁμήρου καὶ πολλῶν ἐπιγραφικῶν μαρτυρίων ἀποδείξεις, ὅτι τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* δὲν εἶχε φωνηεντικήν, ἀλλὰ συμφωνικὴν δύναμιν, λαμβάνει καὶ πάλιν τὸν μάταιον κόπον νὰ παραπέμψῃ ἡμᾶς εἰς ὅ,τι λέγει ὁ Sieverst ὁρίζων τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως *δίφθογγος*. Τί χρῄζομεν τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ *Sieverst* πρὸς γνῶσιν τῆς προφορᾶς τῶν Ἑλληνικῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* ἢ τῶν Γαλλικῶν *au* καὶ *eu* ἢ τῆς Ἀγγλικῆς *ew*, ἂν ἄλλοθεν μὴ γινώσκωμεν ταύτην ; Ἂν ἐκ τῶν θεωριῶν τῆς Φωνητικῆς ἠδυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν τίς εἶνε ἡ δύναμις τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων γλωσσῶν, θὰ ἦτο περιττὴ πᾶσα ἄλλη ἔρευνα. Διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ κ. Zacher παραπομπῆς δὲν ἀναιροῦνται ὅσα ἡμεῖς λέγομεν ἐν δέκα σελίσιν (ἀπὸ σελ. 40-50) περὶ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* τῶν Ἑλληνικῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*· δὲν ἀναιρεῖται δὲ οὐδὲ ἡ ἀπορία ἡμῶν, διὰ τί ἡ *αυ* καὶ *ευ* δὲν ἐγένοντο διὰ τοῦ χρόνου *ω* καὶ *ου*, ὅπως καὶ οἱ δύο συλλαβὰς ἀποτελοῦντες φθόγγοι *αου* καὶ *εου*, ἀλλ' ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτὰς μετὰ βραχεῖαν ἀπουσίαν ὁ συμφωνικὸς φθόγγος, ὅστις ἐξ ἀρχῆς ἠκούετο ἐν αὐταῖς. Δὲν ἀναιρεῖται δὲ οὐδὲ ἡ ἄλλη ἀπορία ἡμῶν, διὰ τί ἡ δίφθογγος *οου* ἐν ταῖς λέξεσι *βοῦς*, *οὐκ* κτλ. ἀπετέλεσε προϊόντος τοῦ χρόνου διὰ τῆς κράσεως τῶν ἀποτελούντων αὐτὴν φωνηέντων τὸν αὐτὸν φθόγγον, ὅστις γεννᾶται καὶ ἐκ τῆς κράσεως τῶν δύο φωνὰς ἀποτελούντων διῃρημένων φθόγγων *ο-ου*, δὲν συνέβη δὲ τὸ αὐτὸ καὶ περὶ τὰς διφθόγγους *αυ* καὶ *ευ*, ἂν ἀληθῶς τὸ *υ* αὐτῶν ἐξεφωνεῖτο ὡς *ου*. Ἂν αἱ Ἑλληνικαὶ δίφθογγοι *αυ* καὶ *ευ* εἶχον ὄντως τὴν ὑπὸ τῶν Ἐρασμικῶν διδασκομένην προφοράν, τότε διὰ τί οἱ δύο συλλαβὰς ἀποτελοῦντες φθόγγοι *αου* καὶ *εου*, ὅταν συνέρχωνται εἰς μίαν συλλαβήν, δὲν ἀποτελοῦσι τὰς διφθόγγους *αυ* καὶ *ευ*, τὰς ἐχούσας κατὰ τοὺς Ἐρασμικοὺς τὰ αὐτὰ στοιχεῖα *αου* καὶ *εου*, ἀλλ' ἰδιοτρόπως συνέρχονται εἰς *ω* καὶ αυ ; Διὰ τί ἐκ τοῦ *τιμάουσα*, *φιλέουσα* δὲν προῆλθε τὸ *τιμαῦσα*, *φιλεῦσα*, ἀλλὰ τὸ *τιμῶσα*, *φιλοῦσα* ; Τί λέγει πρὸς ταῦτα, ἐρωτῶμεν τὸν κ. Zacher, ἡ Φωνητικὴ τοῦ Sieverst ; Ἡμεῖς οὐδαμοῦ ἠρνήθημεν ὅτι οἱ φθόγγοι *αου*

καὶ *εου* δὲν δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι μίαν συλλαβήν, ὥστε μωροπονήρως νὰ παραπέμψῃ ἡμᾶς ὁ κ. Zacher εἰς τὴν Φωνητικὴν τοῦ Sieverst. Ἡμεῖς εἴπομεν καὶ λέγομεν ὅτι οἱ φθόγγοι *αου* καὶ *εου* δὲν ἀποτελοῦσι δίφθογγον ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ ἀλλὰ δύο συλλαβάς. Δι' οὐδενὸς δὲ σαφοῦς τεκμηρίου ἀπέδειξαν τὸ ἐναντίον οἱ Ἐρασμικοί. Ἂν ἐν τῇ Γαλλικῇ γλώσσῃ οἱ φθόγγοι *o* καὶ *a* ἀποτελοῦσι μίαν συλλαβὴν ἐν τῇ διφθόγγῳ *oi*, εἰς τοῦτο δὲν ἀκολουθεῖ ὅτι ἐν τῇ Ἑλληνικῇ τὰ αὐτὰ φωνήεντα ἀποτελοῦσι μίαν συλλαβήν, ὥστε νὰ ψέξῃ ἡμᾶς ὁ κ. Zacher, εἰπόντας ὅτι τὸ αὐτὸ συμβαίνει ἐν τῇ Ἑλληνικῇ περὶ τοὺς φθόγγους *αου* καὶ *εου*. Ὡσαύτως ἀδυνατῶν ὁ κ. Zacher νὰ ἀναιρέσῃ ὅσα ἡμεῖς ἐν σελ. 42-44 λέγομεν ὑπὲρ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* ἐν τῷ ἐπιῤῥήματι *εὖ*, ἣν δύναμιν καὶ δι' ἄλλων πολλῶν ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους τεκμηρίων ἀποδεικνύομεν, οὐδεμίαν μέν, ὡς εἰκός, ἀνασκευὴν τῆς ἀποδείξεως ἡμῶν ἐπιχειρεῖ, ἀλλὰ μόνον θαυμάζει πῶς ἡμεῖς εἴπομεν ὅτι τὸ Ἀριστοφάνειον *εὔρυθμος* ἀποδεικνύει ὅτι τὸ *υ* ἐν τῷ ἐπιῤῥήματι *εὖ* ἐπὶ Ἀριστοφάνους εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν. Ἀντὶ συχνάκις νὰ θαυμάζῃ ὁ κ. Zacher, ὅπερ συνήθως πάσχουσιν οἱ μωροί, ἔπρεπε νὰ ἀνασκευάσῃ ὅ,τι ἡμεῖς λέγομεν ἐν τῇ σελίδι 41-42, ὅτι, ἂν ἐν τῷ *εὔρυθμος* τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ἐν τῷ *εὔρους* (ὅπερ ἀπαντᾷ παρὰ τὸ *διάῤῥους* ἐν Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ ἐξ Ὠρωποῦ τῆς Δ΄ π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος), ἠκούετο ὁ φθόγγος *ου*, τότε αἱ λέξεις αὗται ἔπρεπε νὰ μὴ γράφωνται δι' ἑνὸς *ρ*, ὅπως αἱ λέξεις *ἔκρυθμος*, *ἔκρους*, *ἐκρεῖν*, ἀλλὰ διὰ δύο *ρ*, ὅπως τὸ *ἄῤῥυθμος* καὶ *διάῤῥους* καὶ τὸ Ὁμηρικὸν *ἐΰῤῥοος*, ἐν ᾧ φυλάσσονται καὶ τὰ δύο *ρ*, δι' οὐδένα ἄλλον λόγον βεβαίως, ἢ διότι τὸ *υ* τοῦ *εὖ* ἐπὶ Ὁμήρου πρὸ συμφώνου εἶχεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον φωνηεντικὴν δύναμιν. Τὸ ὅτι τὸ *ευ* ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἀποτελεῖ μακρὰν συλλαβήν, οὗτος δὲν ἦτο ἱκανὸς λόγος νὰ ἐκπέσῃ τὸ ἕτερον *ρ*, διότι οὐδέποτε ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγος γίνεται αἰτία ἐκπτώσεως τοῦ ἑτέρου τῶν διττῶν συμφώνων.

Ἵνα δὲ ὁ κ. Zacher ἀνασκευάσῃ ὅσα λέγομεν ἐν σελίδι 55 καὶ ἑξῆς περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Τοξότου τῶν «*Θεσμοφοριαζουσῶν*» ἐσφαλμένης ἐκφωνήσεως τῶν *δασέων*, δὲν φυλάττει τὴν τάξιν τῶν ἡμετέρων συλλογισμῶν, ἀλλ' αὐθαιρέτως μεταβάλλει αὐτήν, μετὰ δὲ τοῦτο δὲν ὀκνεῖ καὶ πάλιν νὰ κακίσῃ ἡμᾶς, οὐχὶ δι' ὅσα ἡμεῖς

λέγομεν, ἀλλὰ δι' ὅσα αὐτὸς ἀποδίδει ἡμῖν. Ἡμεῖς δὲν λέγομεν, ὡς ἀποδίδει ἡμῖν ὁ κ. Zacher, ὅτι τὰ δασέα ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἐξεφωνοῦντο ὡς τὰ καθ' ἡμᾶς, ἐπειδὴ σήμερον οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὴν Ἑλλάδα ξένοι περιπίπτουσιν εἰς τὰ αὐτὰ σφάλματα εἰς ἃ καὶ ὁ Τοξότης περὶ τὴν ἐκφώνησιν αὐτῶν, ἀλλὰ λέγομεν ὅτι, ἂν οἱ Ἕλληνες ἐξεφώνουν τὰ δασέα ὡς *kh*, *ph* καὶ *th*, δυσκόλως οἱ θεαταὶ θὰ ἠδύναντο νὰ αἰσθανθῶσι τὸ κωμικὸν κέντρον τοῦ Ἀριστοφάνους, σκώπτοντος τὸν Τοξότην ἐπὶ προφορᾷ, οὐδαμῶς σχεδὸν διαφερούσῃ τῆς προφορᾶς τῶν ψιλῶν. Ἡμεῖς ἐν τῇ σελίδι 54-55 ἐκ τοῦ σκώμματος τοῦ Ἀριστοφάνους κυρίως δὲν λαμβάνομεν ἀπόδειξιν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς, ἀλλὰ κατὰ τῆς προφορᾶς τῶν *δασέων* ὡς *δασυνομένων*, καὶ ἰσχυριζόμεθα ὅτι ἐκ τῶν σφαλμάτων τοῦ Τοξότου οὐδαμῶς ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξεφώνουν τὰ *δασέα* ὡς *δασυνόμενα*. Τοσούτῳ δὲ ὀλιγώτερον, λέγομεν, ἀποδεικνύεται τοιαύτη προφορά, ὅσῳ οὐδεὶς σήμερον δύναται νὰ βεβαιώσῃ ἡμῖν ὅτι ἐν τῇ μητρικῇ γλώσσῃ τοῦ Τοξότου δὲν ὑπῆρχον δασυνόμενα, οὐδὲ νὰ ἀνασκευάσῃ τὰ πολλὰ καὶ σαφῆ τεκμήρια, τὰ μαρτυροῦντα ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους τὰ Ἑλληνικὰ *δασέα* ἐξεφωνοῦντο ὡς σήμερον παρ' ἡμῖν οὐχὶ δὲ ὡς *δασυνόμενα*. Ἡ καθ' ἡμᾶς, λέγομεν, προφορὰ τῶν Ἑλληνικῶν δασέων συμφωνεῖ μᾶλλον πρὸς τὸν γέλωτα, ὅστις βεβαίως θὰ ἐξεῤῥάγη τότε ἐν τοῖς θεαταῖς, ἐπειδὴ μόνη ἡ προφορὰ αὕτη παρέχει σαφῆ αἴσθησιν τῆς παραμορφώσεως, ἣν ἠδύναντο νὰ πάθωσι τὰ Ἑλληνικὰ δασέα, ἐκφωνούμενα ὡς ψιλά· ἡ σαφὴς δὲ αὕτη αἴσθησις τῆς διαφόρου ἐκφωνήσεως ἦτο ἀναγκαιοτάτη, ἂν ὁ ἐκ τοῦ κωμικοῦ σκώμματος γέλως ἔμελλε νὰ εἶνε φυσικὸς καὶ ἀβίαστος, οὐχὶ δὲ παρὰ φύσιν καὶ βεβιασμένος, ὡς θὰ ἦτο, ἂν τὰ Ἑλληνικὰ δασέα ἐξεφωνοῦντο ὡς θέλει ὁ κ. Zacher καὶ οἱ ὁμοφωνοῦντες αὐτῷ. Παρὰ πᾶσαν δ' ὅμως τὴν διαστροφὴν τῶν ἡμετέρων λόγων, ὁ κ. Zacher δὲν ἀποκρούει ὅλως τὸ πιθανὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκφωνήσεως τῶν δασέων ἐπὶ Ἀριστοφάνους, καὶ ὁμολογεῖ μάλιστα ὅτι καὶ τὰ σύμφωνα *γ* καὶ *δ* καὶ πιθανῶς καὶ τὸ *β* εἶχον ἐν Ἀθήναις περὶ τὸ τέλος τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τὴν παρ' ἡμῖν προφοράν. Πρὸς δὲ τούτοις λέγει ὅτι ἀποδέχεται καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν τοῦ *ζ*, ὑπὲρ τῆς προφορᾶς δὲ ταύτης τοῦ *ζ* ἔχει, λέγει, συμφωνοῦντας καὶ δύο μεγάλους γλωσσολόγους τὸν *Ascoli* καὶ *Havet*. Ἀλλὰ δυστυ-

χῶς οἱ λόγοι, οὓς ἀναφέρει ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς, εἰς ἣν παραπέμπει (1888 Leipzig), οὔτε κατὰ πάντα συμφωνοῦσι πρὸς τὰ λεγόμενα περὶ τῶν Ἑλληνικῶν συμφώνων ἐν τῇ σελ. 543 τῆς ἐπικρίσεως (πρβλ. τὰς τελευταίας σελίδας τῆς πραγματείας αὐτοῦ ἀπὸ τῆς σελίδος 39 καὶ ἑξῆς), οὔτε εἶνε ἱκανοὶ νὰ ἀνασκευάσωσι τὰς γνώμας τῶν τὰ ἐναντία φρονούντων, καταλείπουσι δὲ ἰσχυρότατα πολλὰ ἐπιχειρήματα τοῦ Blass, τοῦ Κουρτίου καὶ ἄλλων. Εἶνε δὲ θαυμασμοῦ ἄξιος ὁ ἀνὴρ οὐχὶ τοσοῦτον ὅτι οὐδένα ἀποχρῶντα λόγον ἔχει ὑπὲρ τῶν ἀσταθῶν αὐτοῦ πεποιθήσεων, ὅσον ὅτι, ἐνῷ εἰς σπουδαιότατα πράγματα διαφωνεῖ πρὸς τὸν Blass καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν προφορὰν τῆς *ει* (ἰδὲ τὴν 545 σελίδα τῆς ἐπικρίσεως), ὅμως παρὰ πάσας ταύτας καὶ ἄλλας διαφωνίας αὐτοῦ καὶ πολλῶν ἄλλων Γερμανῶν πρὸς ἀλλήλους ἐν τῷ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς ζητήματι, οὐδένα ξένον ἀνέχεται νὰ γράψῃ τι περὶ τῶν Ἑλληνικῶν φθόγγων ἔχοντα ἰδίαν γνώμην, ὅσον ὀρθὴ καὶ ἂν εἶνε αὕτη, ἀλλὰ προτιμᾷ νὰ φαίνηται αὐτὸς γελοῖος μᾶλλον διὰ παραλόγων καὶ σοφιστικῶν ἀντιῤῥήσεων, ἢ νὰ ἐπιτρέψῃ ξένην παρέμβασιν. Ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ τοιαύτη ξενηλασία εἶνε ὅλως ἀλλοτρία τῆς Γερμανικῆς ἐπιστήμης, ἀσπαζομένης τὴν ἀλήθειαν, ὁθενδήποτε καὶ ἂν προέρχηται αὕτη, ἀποδοκιμαζούσης δὲ τοιοῦτον αὐτοχειροτόνητον καὶ ἄκλητον ὑπέρμαχον, οἷος ὁ κ. Zacher.

Παρὰ τοιούτου ἀνθρώπου οὐδὲ ἡμεῖς προσδεχόμεθα ὅσα ὑπὲρ ἡμῶν λέγει περὶ τὸ τέλος τῆς ἐπικρίσεως (ἐν ταῖς σελίσι 543 καὶ 544) οὐδὲ χρῄζομεν τῆς ἐπιδοκιμασίας αὐτοῦ, ὅτι μετὰ πολλῆς δεξιότητος ἐπραγματεύθημεν τὰ κατὰ τὰς καταλήξεις τῆς δοτικῆς πληθυντικῆς τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων *ησι*, *ῃσι*, *αισι*, *ασι* (ἀπὸ τῆς 8 σελίδος τῆς ἡμετέρας πραγματείας μέχρι τῆς 14)· οὐδὲ τοῦ ἄλλου ἐπαίνου αὐτοῦ χρῄζομεν, ὅτι ἐν τῇ ἐξετάσει ταύτῃ ἐδείχθημεν εὐμαθεῖς μαθηταὶ Γερμανικῆς ἐπιστήμης, διότι οἱ λόγοι οὗτοι προέρχονται ἐξ ἀνθρώπου, ὅστις, καίπερ γεννηθεὶς καὶ ἐκτραφεὶς ἐν Γερμανίᾳ καὶ ὑπὸ Γερμανῶν διδασκάλων καὶ καθηγητῶν παιδευθείς, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τιμώντων τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ περὶ πολλοῦ ποιουμένων τὴν εἰλικρίνειαν καὶ χρηστότητα καὶ εὐσυνειδησίαν, αὐτὸς διὰ τῆς ἐπικρίσεως τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἀπέδειξεν ὅτι οὐδεμίαν τῶν ἀρετῶν τούτων κέκτηται. Ἂν ἐκ τῆς γραφῆς καὶ τῶν φθόγγων τῶν εἰ-

ρημένων καταλήξεων ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ *αι* ἐν ταῖς γραφαῖς τοῦ Ἀριστοφάνους *πέτραισι*, *τύχαισι*, *πύλαισι* κτλ. κατέχει τὸν τόπον τοῦ Ε, τοῦ σταθερῶς γραφομένου ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν ταῖς νεωτέραις πολλῶν κωμῳδιῶν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠδύνατο ἐπὶ Ἀριστοφάνους καὶ τῶν συγχρόνων αὐτῷ νὰ ἐκφωνῆται ὡς οἱ Ἐρασμικοὶ διδάσκουσι, καὶ ἂν ὡσαύτως ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ *η* τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *e*, ἀφοῦ ὁ Ἀριστοφάνης ποιεῖται φανερὰν διάκρισιν μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καταλήξεως *αισι* (ἤτοι ēσι) καὶ τῆς Ἰωνικῆς καταλήξεως *ησι*, ἀμφότεραι αἱ ἀποδείξεις αὗται δὲν ὀφείλονται οὔτε εἰς τὴν εὐμενῆ κρίσιν τοῦ κ. Zacher, οὔτε εἰς τὴν ἡμετέραν δεξιότητα, ἀλλ' εἰς μόνην τὴν φύσιν τοῦ ἐξεταζομένου πράγματος. Εἰς τὸν κ. Zacher ἀνήκει μόνον ἡ ἀντίρρησις ὅτι ἡ διά τῆς *αι* γραφὴ τῆς καταλήξεως *αις* (τῆς ἐκ τῆς ēσι γεννηθείσης) ἀναφαίνεται ἤδη ἀπὸ Σόλωνος. Ἀλλ' οὐδὲ ἡ ἀντίρρησις αὕτη ὠφελεῖ, ὡς θὰ ἴδωμεν, τὸν κ. Zacher, οὔτε ὁ ξηρὸς αὐτοῦ ἰσχυρισμὸς ὅτι θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἀποδεχθῇ τὸ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀποδείξεως συναγόμενον συμπέρασμα, ἂν δὲν ὑπῆρχον πλεῖστα καὶ ἰσχυρὰ τεκμήρια, ἀποδεικνύοντα ὅτι ἡ *αι* ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἐξεφωνεῖτο ὡς αὐτὸς διδάσκει, τὸ δὲ *η* ὡς ἀνοικτὸν *ē*, διότι ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος, ὡς ψιλὸς ἰσχυρισμὸς οὐδεμίαν ἔχει ἀποδεικτικὴν δύναμιν. Ἡμεῖς δὲ ἐν τῇ *Βασάνῳ* διὰ πλείστων καὶ σαφεστάτων λόγων ἀπεδείξαμεν, ὅτι ἐξ *οὐδενὸς* Ἐρασμικοῦ τεκμηρίου γίνεται φανερὸν ὅτι ἐπὶ Ἀριστοφάνους ἡ *αι* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *e*, τὸ δὲ *η* ὡς κλειστόν. Ὅτι τὸ *η* εἶχε τὴν δύναμιν τοῦ μακροῦ καὶ κλειστοῦ *e* ἐν τῇ μετ' Εὐκλείδην γραμματικῇ καὶ ἡ *αι* τὴν τοῦ ἀνοικτοῦ ὁμολογεῖ καὶ ὁ Brugmann (Gramm. κτλ. σελ. 26) καὶ ὁ Meister (griech. Dial. I, 83), ὅταν ἐν ταῖς εἰρημέναις σελίσι τῶν ἑαυτῶν γραμματικῶν ὁμολογῶσι τοῦτο περὶ τῆς *αι* καὶ τοῦ *η* τῶν Λεσβίων, ἑρμηνεύοντες τὴν γραφὴν *αἴμισυς*, ἥτις ἀπαντᾷ ἐν ψηφίσματι τῶν Μυτιληναίων τῶν ἀρχῶν τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος. Ἀποδεχόμενοι τοιαύτην δύναμιν τοῦ *η* καὶ τῆς *αι* οἱ δεινοὶ οὗτοι γραμματικοὶ ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ τῶν Λεσβίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Δ' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, οὐδὲν ἄλλο ἢ ὁμολογοῦσιν ὅτι τὴν δύναμιν ταύτην εἶχεν ἡ *αι* καὶ τὸ *η* ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην ἀλφαβήτῳ, τῷ ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου κοινοῦ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι, καὶ δὴ καὶ τοῖς Μυτιλη-

ναίοις. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἴσως θὰ διαλάβωμεν ἄλλοτε, ἐξελέγχοντες πᾶσαν ἐναντίαν γνώμην, καὶ δὴ τὴν ὅλως ἐσφαλμένην καὶ ἀστήρικτον γνώμην τοῦ Otto Hoffmann περὶ τῶν ἐκ Λέσβου γραφῶν *Αἰσίοδος* καὶ *αἰμίσεων* (ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ Die griech. Dialecte II σελ. 325 καὶ 420). Νῦν δὲ ἐξετάζομεν τὴν ἀντίῤῥησιν τοῦ κ. Zacher περὶ τῆς ἤδη ἀπὸ Σόλωνος ἐν χρήσει γραφῆς *αις*. Ἂν ὁ κ. Zacher ἦτο γνήσιος φίλος τῆς ἀληθείας δὲν θὰ ἔφερε τοιαύτην ἀντίῤῥησιν, διότι ἐκ τῶν παρὰ Σόλωνι γραφῶν συνάγεται μόνον ὅτι αἱ γραφαὶ αὗται δὲν δύνανται νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος, ἀλλ' εἰς μεταγενεστέρους χρόνους, καθ' οὓς τὰ ἀρχαιότερα ποιήματα καὶ συγγράμματα μετεχαρακτηρίσθησαν εἰς τὸν Ἰωνικὸν ἀλφάβητον. Ὀνόματα πρωτόκλιτα ἀπαντῶντα παρὰ Σόλωνι κατὰ τὴν δοτικὴν πληθυντικὴν πτῶσιν εἶνε τὰ ἑξῆς· *ἀφραδίῃσιν* (4, στίχ. 5), *φίλαις* (4, 22) *κούφαις* (13, 36), *νούσοισιν ὑπ' ἀργαλέῃσιν* (13, 37), *κακαῖς νούσοισι . . . ἀργαλέαις* (13, 61), *πλευρῇς* (24, 4), *πολλαῖσιν* (37, 6). Ἐκ τῶν ἐν τοῖς ὀνόμασι τούτοις γραφῶν τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος καταλήξεως οὐδὲν ἄλλο διδασκόμεθα ἢ ὅ,τι καὶ ἐκ τῶν Ἀριστοφανείων γραφῶν *αισι*, *αις*, *ῃσι*, ἐπειδὴ ἡ γραφὴ *πολλαῖσιν* δεικνύει σαφέστατα ὅτι καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι γραφαὶ ὁρμῶνται, ὡς λέγομεν, ἐκ χρόνων, καθ' οὓς ἐν Ἀθήναις ἐγίνετο χρῆσις τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου· καὶ ἂν ὁ κ. Zacher ἐξήταζεν ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα, δὲν θὰ ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ διὰ τῆς *αι* γραφὴ τῆς ἀποκεκομμένης καταλήξεως *αις* ἦτο εὔχρηστος ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Σόλωνος· ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἂν ἦτο, οὐδὲν θὰ ἀπεδείκνυε κατὰ τῆς μονοφώνου ἐκφωνήσεως τῆς *αι* ἐπὶ Σόλωνος. Διότι ἡ διὰ τῆς αὐτῆς *αι* γραφὴ τοῦ *πολλαῖσιν* δεικνύει ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις δοτικαῖς *φίλαις*, *κούφαις*, *κακαῖς*, *ἀργαλέαις* ἡ γραφὴ τῆς *αι* ἀντὶ τοῦ *ē* ἔχει τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δηλαδὴ οὐχὶ φθογγολογικήν, ἀλλ' ὀρθογραφικήν. Δεικνύει δηλαδὴ ὅτι καὶ ἐν τῇ τελείᾳ καὶ ἐν τῇ ἀποκεκομμένῃ καταλήξει ἡ *αι* ἐγράφη ἀντὶ τοῦ ê διὰ τὸν λόγον, ὃν ἀναφέρομεν ἐν τῇ πραγματείᾳ ἡμῶν, ὅτι ἐν τῷ Ἰωνικῷ ἀλφαβήτῳ οὔτε τὸ Ε οὔτε τὸ Η ἐσήμαινε τὸν φθόγγον τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *e*, τὸν ἐν ταῖς καταλήξεσι *αισι* καὶ *αις* ἀκουόμενον, ἀλλὰ μόνον ἡ *αι*. Ὥστε καὶ ἀσφαλῶς ἂν ἠδύνατο νὰ ἀποδείξῃ ὁ κ. Zacher ὅτι αἱ γραφαὶ *αισι* καὶ *αις* ὄντως ἀνάγονται εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Σόλωνος, καὶ οὕτω πά-

λιν θὰ ἀπεδείκνυεν ὅτι καὶ τότε ἡ *αι* εἶχε τὴν αὐτὴν προφορὰν τοῦ ê, ἣν καὶ ἐπὶ Ἀριστοφάνους. Πόσον δὲ ἡ ἐν Ἀθήναις διὰ τῆς *αι* γραφὴ τῆς καταλήξεως *ê σι* συμφωνεῖ πρὸς τὰς ἐν Λέσβῳ γραφὰς *Αἰσίοδος* καὶ *αἴμισυς* εἶνε περιττὸν νὰ εἴπωμεν, αὐτοδήλου ὄντος ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Λέσβῳ ἐγράφη *αι* ἀντὶ *η* δι' οὐδένα ἄλλον λόγον ἢ διότι ἡ δίφθογγος *αι*, οὐχὶ δὲ τὸ *η*, ἐσήμαινεν ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην κοινῷ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἀλφαβήτῳ τὸν μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν φθόγγον ê. Δὲν εἶνε δ' ὅμως περιττὸν νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ ἐνταῦθα ὅ,τι λέγομεν καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πραγματείᾳ (σελ. 11), ὅτι ἐν ταῖς πρὸ Εὐκλείδου Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς ἡ κατάληξις êσι οὐδὲ ἅπαξ γράφεται διὰ τοῦ Η, ἀλλὰ πάντοτε διὰ τοῦ Ε, οὐδὲ ἐν ἐπιγραφῇ, ἐν ᾗ ἀπαντᾷ τὸ Η. Δὲν πρέπει δὲ οὐδὲ τοῦτο νὰ παραλίπωμεν, ὅτι καθ' ἅπασαν τὴν Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, καθ' ἣν συχνότερα ἢ πρότερον συνέβαινεν ἡ ἀποκοπὴ τοῦ ληκτικοῦ *ι* καὶ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τοῦ χρόνου ἠκούετο ἐν Ἀθήναις ἡ ἀποκεκομμένη κατάληξις παρὰ τὴν τελείαν καὶ πλήρη êσι, ὁ ἐν ταύτῃ φθόγγος ê ἐσῴζετο μέχρι τέλους κατὰ τὴν ὁμόφωνον μαρτυρίαν τῶν πρὸ Εὐκλείδου Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν· καὶ ἔχομεν πᾶσαν τὴν βεβαιότητα ὅτι ὁ φθόγγος οὗτος ἠκούετο οὐ μόνον ἐν τῇ πλήρει καταλήξει, τῇ διὰ τῆς *αι* γραφομένῃ ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην ἀλφαβήτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀποκεκομμένῃ *αις*, τῇ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τοῦ χρόνου ἐξ ἐκείνης γεννωμένῃ. Ὅτι δὲ ἡ μεταξὺ τῆς ΑΙ καὶ τοῦ Η διαφορὰ δὲν ἦτο οὐδεμία ἄλλη ἢ ἡ τοῦ ἀνοικτοῦ καὶ κλειστοῦ ê, μαρτυρεῖ οὐ μόνον ὁ Ἀριστοφάνης, γράφων τὴν μὲν Ἰωνικὴν κατάληξιν διὰ τοῦ *η*, *νεφέλησι*, τὴν δὲ Ἀττικὴν *êσι* διὰ τῆς *αι*, *νεφέλαισιν*, ἀλλὰ καὶ δύο ποιηταὶ Ἀττικῶν ἐπιγραμμάτων, ὀλίγῳ νεώτεροι αὐτοῦ, ὁ ἕτερος δὲ ἴσως καὶ σύγχρονος, γράψαντες τὰ ἀρχαιότερα *κασιγνήτêσιν*, *φυλακêσιν* οὐχὶ διὰ τοῦ *η*, ὡς θὰ ἐπεθύμει ὁ Blass καὶ ὁ Zacher, ἀλλὰ διὰ τῆς ΑΙ *κασιγνήταισιν*, *φυλακαῖσιν* (CIA II 3840, 1 καὶ 1660, 14). Περὶ τῶν γραφῶν τούτων διελάβομεν καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πραγματείᾳ, ἐν ταῖς *Additions* (σελ. 71). Τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς εἰρημένης διαφορᾶς τοῦ *η* καὶ τῆς *αι* παρέχεται ἡμῖν καὶ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀθηνῶν τῶν περὶ τὸν Εὐκλείδην χρόνων, φέρουσα ἐν Ἰωνικῷ ἀλφαβήτῳ τὴν δοτικὴν πληθυντικὴν τοῦ ὀνόματος *Νύμφη* γεγραμμένην οὐχὶ διὰ τοῦ *η*, ἀλλὰ διὰ τῆς *αι*, *Ἑρμῇ καὶ Νύμφαισιν* (Ἐφημ. Ἀρχ. 1793 σελ. 144). Οὐ-

δεμία ἀμφιβολία ὅτι ἐν τῇ γραφῇ *Νύμφαισιν* ἡ αι σημαίνει τὸν φθόγγον Ε, τὸν γεγραμμένον ἐν τῇ αὐτῇ πτώσει τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἐν ἑτέρᾳ ἀναθηματικῇ ἐπιγραφῇ, ἀρχαιοτέρᾳ τοῦ ἔτους 450 π. Χρ. CIA IV σελ. 120 Nº 503 a). Βεβαίως ἂν ὁ χαράξας τὴν νεωτέραν ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν ἤκουεν ἐν τῇ καταλήξει ἐσι τὸν φθόγγον τοῦ Η, τότε τὸ Ε τοῦ *Νύνφεσι* τῆς ἀρχαιοτέρας ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς, θὰ ἔγραφεν οὐχὶ διὰ τῆς *αι*, ἀλλὰ διὰ τοῦ *η*, ὡς καὶ τὴν κατάληξιν τῆς δοτικῆς *Ἑρμῇ*. Αἱ γραφαὶ *Ἑρμῇ καὶ Νύμφαισιν* διδάσκουσι καὶ ἄλλο τι τὸν κ. Zacher, ὅτι ἡ *αι* ἐν τῇ λέξει *καὶ* κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Εὐκλείδου καὶ Ἀριστοφάνους ἐξεφωνεῖτο οὐχὶ ὡς διδάσκει αὐτὸς καὶ ὁ Blass, ἀλλ' ὡς *ē* καὶ ὅτι αἱ κράσεις *κἀγώ*, *κἀκεῖνος*, *κᾆτα* κτλ. δὲν εἶνε *ἀκαριαῖαι συναιρέσεις*, οὐδὲ σημαίνουσι τὴν ἐπὶ Ἀριστοφάνους προφορὰν τῆς *αι* ἐν τῷ *καί*, ἀλλὰ κατέρχονται ἐκ χρόνων πολλῷ ἀρχαιοτέρων καὶ σημαίνουσι τὸν ἀρχαιότατον φθόγγον αὐτῆς· καὶ ὅτι ἡμεῖς εἴχομεν δίκαιον, ἐξ ἀρχῆς ἰσχυρισθέντες ὅτι ἡ *αι* καὶ *οι* ἐν ταῖς κεκραμέναις λέξεσι *θαἰμάτια*, *θοἰμάτιον* ἀφ' ὧν χρόνων ἡ κρᾶσις καὶ ἡ συναίρεσις ὁλοσχερῶς συνετέλεσε τὸ ἑαυτῆς ἔργον, ἀπέδιδον οὐχὶ σύνθετον, ἀλλ' ἁπλοῦν καὶ μονοειδῆ φθόγγον. Τὴν αὐτὴν μαρτυρίαν περὶ τῆς προφορᾶς τῆς *αι* ἐπὶ Ἀριστοφάνους παρέχεται καὶ Ἀττικὸν ψήφισμα τοῦ ἔτους 418 π. Χρ. διὰ τῶν γραφῶν *μυρἶεσι*, *χιλίαισι*, *ταμίαισι*, *δραχμἔσι*, *ἀποδέκταις*. Διότι ἡ ἐσφαλμένη γραφὴ *μυρίεσι*, ἀντὶ *μυρίαισι* διδάσκει σαφῶς ὅτι ἡ *αι* ἡ γεγραμμένη ἐν ταῖς δοτικαῖς *χιλίαισί*, *ταμίαισι*, *ἀποδέκταις*, εἶχε τὴν αὐτὴν προφορὰν τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ ê τοῦ ἀκουομένου ἐν τῇ γραφῇ *δραχμἔσι* καὶ τῇ ὡσαύτως τότε ἐν χρήσει γραφῇ τῆς τελείας δοτικῆς *ἀποδέκτἔσι*, καὶ οὐδενὶ ἐπιτρέπεται παρὰ τὴν σαφῆ ταύτην μαρτυρίαν τοῦ Ἀττικοῦ τούτου ψηφίσματος νὰ ἰσχυρίζηται ὅτι ἡ *αι* ἐν τῇ ἀποκεκομμένῃ δοτικῇ *ἀποδέκταις*, *δραχμαῖς*, *μυρίαις* κτλ. δὲν εἶχε τὴν προφορὰν τοῦ αὐτοῦ φθόγγου τοῦ μέχρι τέλους ἀκουομένου ἐν τῇ τελείᾳ καταλήξει *ἐσι*, ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Zacher διδασκομένην. Ἡ διὰ τῆς *αι* γραφὴ τοῦ ê, δυνάμεθα μετὰ παντὸς τοῦ δικαίου νὰ εἴπωμεν, ἔχει τὴν αὐτὴν ἰσχύν, ἣν θὰ εἶχε *ῥητὴ μαρτυρία* τοῦ Ἀριστοφάνους ἢ ἄλλου τινὸς τῶν συγχρόνων αὐτῷ, ὅτι ἡ *αι* τότε ἐξεφωνεῖτο ὡς μακρὸν καὶ ἀνοικτὸν *ē*. Πρὸς τοιαύτην δὲ *ῥητὴν μαρτυρίαν* οὐδεμίαν ἔχουσιν ἰσχὺν ὑποθέσεις νεω-

τέρων γραμματικῶν, καὶ ἂν οὗτοι εἶνε δεινότατοι γλωσσολόγοι, γινώσκουσι δὲ τὸ ἔτυμον καὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων ἀσυγκρίτως ὀρθότερον τοῦ Πλάτωνος καὶ πάντων τῶν ἄλλων γραμματικῶν ἀρχαίων ἢ νεωτέρων, καὶ αὐτοῦ τοῦ κ. Zacher, τοῦ οὕτω σφόδρα ἐπὶ γραμματικῇ δεινότητι ἐγκαλλωπιζομένου.

Κατὰ πάντα ταῦτα, ὅσον ἐκ τοῦ κ. Zacher, οὐδαμῶς κωλυόμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ σήμερον ὅ,τι πρὸ δύο σχεδὸν ἐτῶν ἐγράψαμεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πραγματείᾳ, ἐν ταῖς *Additions*, σελ. 72 καὶ 73: L'inadmissiblité du son *aï* au datif pluriel des noms de la 1re déclinaison dont le radical se termine par une consonne est non seulement démontrée par les inscriptions attiques d'avant Euclide, puisque aucune d'elles n'a dans ces noms *αισι* au lieu de *ēσι*, mais encore par les lois phoniques du dialecte attique. En effet, d'après ces lois phoniques tout *a* long précédé d'une consonne s'était changé en ê depuis une époque de beaucoup antérieure à Homère. L'absorption elle-même de l'*ι* *προσγεγραμμένον* dans les noms dont le radical se termine par une voyelle, comme *ταμίασι*, *χιλίασι*, *μυρίασι* au lieu de *ταμίᾳσι*, *χιλίᾳσι*, *μυρίᾳσι*, témoigne que l'*α* qui précède l'*ι* était long non seulement dans le dialecte ionien qui le changea en *η* (*ταμίῃσι* etc.), mais aussi dans le dialecte attique; il était donc impossible que cet *α* restât immuable dans les noms dont le radical se termine par une consonne. Par conséquent, on ne peut en aucune manière démontrer que l'*αι* de la terminaison *αισι* ne remplace pas l'e long et ouvert.........................

.... Les partisans d'Érasme doivent donc démontrer qu'au 5e siècle av. J. C. la forme *αισι* existait dans le dialecte attique à l'encontre du témoignage irréfragable des inscriptions et des règles phoniques du dialecte attique, ou ils doivent avouer que les Athéniens disaient d'abord τêσι δραχμêσι et ensuite τêσι δραχμêς ou τêς δραχμêσι, jusqu'à l'époque de Platon où la forme apocopée prévalut complètement et qu'ils écrivaient *αισι* et *αις* depuis l'usage de plus en plus repandu de l'alphabet ionien même avant Aristophane. Après avoir avoué ce fait, les partisans d'Érasme doivent accepter

la conclusion inévitable de cet aveu, à savoir : que la graphie de la diphthongue *αι* dans la terminaison ἐσι et la forme apocopée ἐς ne provient pas d'une cause phonique mais orthographique, et que les Grecs depuis une époque antérieure à Euclide savaient qu'ils pouvaient écrire non seulement *ει* et *ου* pour représenter les sons simples des diphthongues improprement dites *ε* et *ο*, mais encore *αι* au lieu de l'e long et ouvert.

Εἰς τὴν αὐτὴν διαφορὰν τῆς *αι* καὶ τοῦ *η* ἀπέδομεν ὡσαύτως (σελ. 5) τὴν παρ' Ἀριστοφάνει διὰ τῆς *αι* γραφὴν τοῦ ὀνόματος *λαίθαργος* ἀντὶ *λήθαργος* (Ἱππ. 1068), εἰπόντες ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης ἔγραψε *λαίθαργος* ἀντὶ *λήθαργος*, ἐπειδή, ὡς φαίνεται, ὁ ἀλλαντοπώλης, εἰς οὗ τὸ στόμα ἐμβάλλει τὴν λέξιν ταύτην, ἐξεφώνει τὸν ἐν αὐτῇ φθόγγον τοῦ *η* κατὰ τὴν προφορὰν τῶν πολλῶν οὐχὶ ὡς κλειστόν, ἀλλ' ὡς ἀνοικτὸν *ē*, καὶ ὁ Ἀριστοφάνης, ἵνα δηλώσῃ τὴν ἀνοικτοτέραν προφοράν, ἔγραψε τὸ ὄνομα τοῦτο οὐχὶ διὰ τοῦ *η*, ἀλλὰ διὰ τῆς *αι*. Ὁ κ. Zacher ἀδυνατῶν νὰ ἀνασκευάσῃ τὸ ἐκ τῆς διττῆς γραφῆς τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος ἀναγκαῖον συμπέρασμα λέγει ἁπλῶς ὅτι πρέπει νὰ ζητηθῇ γραμματικὴ ἑρμηνεία τοῦ *λαίθαργος* καὶ *λήθαργος*. Ἀλλὰ τοιαύτη ἑρμηνεία εἶνε ὅλως περιττή, διότι εἶνε βεβαιότατον ὅτι τὸ μακρὸν *α* τῆς ῥίζης *λαθ*, τὸ τηρηθὲν μέχρι τέλους ἐν τῇ διαλέκτῳ τῶν Αἰολέων καὶ Δωριέων, ὡς καὶ πᾶν ἄλλο μακρὸν *α* τῆς ἀρχαιοτάτης γλώσσης τῶν Ἑλλήνων, οὐδέποτε ἐκτείνεται ἐν τῇ Ἰωνικῇ καὶ Ἀττικῇ διαλέκτῳ εἰς *αι*, ἀλλὰ σταθερώτατα καὶ κανονικώτατα μόνον εἰς *ē*· καὶ ἐκ τοῦ ἀρχαιοτέρου *λάθαργος* μόνον τὸ *λῆθαργος* ἠδύνατο νὰ προέλθῃ. Ὅτι δὲ καὶ ὁ κλειστότερος φθόγγος τοῦ i ἠδύνατο πρό τινων συμφώνων ἢ κατόπιν τινῶν συμφώνων νὰ λαμβάνῃ ἐνίοτε τὸν ἀνοικτότερον φθόγγον τοῦ *ε*, μαρτυροῦσιν οὐ μόνον Ἀττικαὶ γραφαὶ τῶν Καισαρικῶν χρόνων, ἔχουσαι γεγραμμένον *ε* ἀντὶ *η* (Meisterhans Gramm. κτλ. ἔκδ. β' σελ. 15 ὑποσημ. 84), ὅπερ τότε, ὡς ἐκ πολλῶν τεκμηριοῦται, οὐδὲν διέφερε τοῦ βραχέος *ι*, ἀλλὰ καὶ αἱ μεμβράναι τοῦ Trinchera, ἵνα παραλίπωμεν τὸ συμβαῖνον ἐν ταῖς νῦν Ἑλληνικαῖς διαλέκτοις. Ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera, ἐν αἷς παρατηρεῖται τελεία καὶ ὁλοσχερὴς σύγχυσις τοῦ *η* καὶ *ι* καὶ *ει* καὶ *οι* καὶ *υ*, ἀναγινώσκονται αἱ ἑξῆς γραφαί. Πλειστάκις *δεμόσιον* ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *δημόσιον* ἢ

διμόσιον, ἐνίοτε δὲ ἀπαντᾷ καὶ ἡ διὰ τῆς αι γραφὴ *δαιμόσιον*, οἷον ἐν σελ. 176, οὐχὶ δὲ σπανίως *Δεσκόμης* ἢ *Βεσκόμης* παρὰ τὸ *Δισκόμης* ἢ *Βισκόμης*, *Ἐρήνη* παρὰ τὸ *Εἰρήνη*, *Ἐλίας* παρὰ τὸ *Ἠλίας*, *κρένω* παρὰ τὸ *κρίνω*, *κρεμνὸς* παρὰ τὸ *κρημνός*, *ξηρορύαξ* καὶ *ξεροπόταμος*, *ἀπεχομένου* ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *ἀποιχομένου* ἢ *ἀπηχομένου* ἢ *ἀπειχομένου*, *Φρεδερίκου* ἀντὶ *Φριδερίκου* (ἅπαξ καὶ *Φριδερίγου* σελ. 404), *θεοστέρικτος* (σελ. 15), *ἐγούμενος* (σελ. 72), ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐν ταῖς μεμβράναις *ἠγούμενος* ἢ *καθηγούμενος*, *ὑπόδεμα* παρὰ τὸ *ὑπόδημα* (σελ. 117), *κλερονόμος* παρὰ τὸ πλειστάκις ἐν ταῖς μεμβράναις *κληρονόμος* ἢ *κλιρονόμος*, *στέκειν* παρὰ τὸ *στήκειν* ἢ *στίκειν*, *ἀνέλικα τέκνα* παρὰ τὸ *ἀνήλικα* κτλ. Οὐδεμία ἄρα ἀμφιβολία ὅτι καὶ τὸ *λαίθαργος* τοῦ ἀλλαντοπώλου παρ' Ἀριστοφάνει ἔχει τὴν αὐτὴν φωνητικὴν ἀρχὴν καὶ αἰτίαν

Ἐν τῇ αὐτῇ πραγματείᾳ «Le poète Aristophane et les partisans d'Érasme» λέγομεν ὡσαύτως (σελ. 6) ὅτι καὶ ἐν ταῖς γραφαῖς τοῦ Ἀριστοφάνους *λαικαστής*, *λαικάζω* παρὰ τὸ *ληκώμεθα* ἡ διαφορὰ τοῦ *η* καὶ *αι* οὐδεμία ἄλλη δύναται νὰ εἶνε ἢ ἡ τοῦ κλειστοῦ καὶ ἀνοικτοῦ *ê*. Ὁ δὲ κ. Zacher νομίζει ὅτι αἴρει τὴν ἡμετέραν γνώμην, λέγων ὅτι ἐν τῷ *λαικάζω* ἐγένετο *διφθογγοποίησις* (diphthongisierung) τοῦ *η*, διότι καὶ αὐτὸς παραδέχεται, ὅπως καὶ ἡμεῖς, ὅτι τὸ *ληκάζω* (ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομα *ληκώ*) εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ *λαικάζω*. Λέγει δὲ ὅτι τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ τῆς ἀρχαιοτέρας ἐν τῇ ῥίζῃ ταύτῃ ὑπάρξεως τοῦ φθόγγου *ê* ἔχει καὶ ὁ Γεώργιος Κούρτιος ἐν Grundzüge N° 532 καὶ ὁ Prellwitz ἐν τῷ Etym. Wörterb. d. gr. Spr. ἐν τῇ λέξει *λαικάς*. Ἀλλ' ἡ λέξις diphthongisierung, ἣν ἐπινοεῖ ὁ κ. Zacher, εἶνε ἀπὸ μηχανῆς θεός, εἰς ὃν καταφεύγει, ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς ἀμηχανίας, εἰς ἣν ἐμβάλλει αὐτὸν ἡ ἐμφάνισις τῆς *αι* ἐν τῷ *λαικάζω* καὶ *λαικαστής*. Ἔπρεπε δ' ὅμως ὁ κ. Zacher νὰ προσαγάγῃ καὶ ἄλλα τινὰ παραδείγματα τοιαύτης διφθογγοποιήσεως τοῦ *ê*, πρὶν καταφύγῃ εἰς τοιοῦτο θαυμαστὸν ἐπινόημα, ἵνα μὴ καταφωρᾷ ἑαυτὸν βιαίως κόπτοντα τὸ ζήτημα, ὅπερ κατὰ τὰς ἰδίας αὐτοῦ ἀρχὰς δὲν δύναται νὰ λύσῃ. Ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Blass καὶ Cauer, ὅτι ἡ καλουμένη νόθος δίφθογγος *ε* διφθογγοποιεῖται καὶ γίνεται γνησία, δὲν ἀρκεῖ οὐδὲ διὰ τὴν *ει*, πολλῷ δὲ μᾶλλον διὰ τὴν *αι*, ὥστε ὁ κ. Zacher ἄνευ οὐδενὸς ἑτέρου

παραδείγματος νὰ καταφύγῃ εἰς ὅμοιον ἰσχυρισμὸν καὶ περὶ τῆς *αι*. Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπιγραφικὴ διδάσκει τὸ ἐναντίον τῆς γνώμης τοῦ Blass καὶ Cauer, ὅτι ἡ γνησία δίφθογγος *ει* ἤδη ἀπὸ τῆς ἕκτης π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ἄρχεται λαμβάνουσα πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καὶ οὐχ ἥκιστα ἐν Ἀττικῇ τὸν ἁπλοῦν καὶ μονοειδῆ φθόγγον τῆς νόθου διφθόγγου *ε*. Ἂν δὲ ἐν τῷ μετ' Εὐκλείδην Ἑλληνικῷ ἀλφαβήτῳ προετιμήθη ἀντὶ τῆς νόθου ἡ γραφὴ τῆς γνησίας διφθόγγου *ει* καὶ αὕτη ἐπικρατεῖ μετ' Εὐκλείδην ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἡ δὲ νόθος οὐδέποτε οὐδαμοῦ ἔτι ἐμφανίζεται, *οὐδὲ ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς*, αἰτία τούτου εἶνε ἡ αὐτή, δι' ἣν προετιμήθη καὶ ἡ γραφὴ τῆς γνησίας διφθόγγου *ου* ἀντὶ τῆς νόθου *ο*, διότι δηλαδὴ ἦτο ἀδύνατον ἄλλως νὰ θεραπευθῇ ἡ ἐν τῷ παλαιοτέρῳ ἀλφαβήτῳ σύγχυσις τῆς *ει* πρὸς τὸ φωνῆεν *ε* καὶ ἡ τῆς *ου* πρὸς τὸ *ο*. Τούτου δὲ ἕνεκα, ἐπειδὴ ἡ θεραπεία αὕτη οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὴν κεφαλαιώδη ἀρχὴν τοῦ νεκροῦ καὶ Ἐρασμικοῦ γράμματος, ὁ Blass οὐδὲ ἐπεχείρησεν ὅλως νὰ εἴπῃ δύο τοὐλάχιστον λέξεις περὶ τῆς φύσεως τῆς μετ' Εὐκλείδην γραμματικῆς καὶ τῶν αἰτίων τῆς Ἰωνικῆς μεταῤῥυθμίσεως, οὐδὲ ἂν ὁ τρόπος, καθ' ὃν οἱ Ἕλληνες ἐθεράπευσαν τὰς ἀτελείας τοῦ ἀρχαιοτέρου αὐτῶν ἀλφαβήτου συμφωνεῖ ἢ μὴ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἐράσμου καὶ τῶν θιασωτῶν αὐτοῦ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδὲ γρῦ εἶπεν ὁ Blass οὐδὲ περὶ τῶν ἀρχαιοτάτων Ἀττικῶν γραφῶν *Κλίβουλος*, *Κλίσοφος* κτλ. ἐν αἷς τὸ *ι* εἶνε γεγραμμένον ἀντὶ τῆς νόθου διφθόγγου *ε*, οὐδὲ περὶ τῆς ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων συγχύσεως τῆς τε γνησίας καὶ νόθου διφθόγγου πρὸς τὸ μακρὸν *ι* καὶ τούτου πρὸς ἐκείνας. Καὶ ὅ,τι ὁ Blass δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποδείξῃ περὶ τῆς διφθόγγου *ει*, τοῦτο προσάγει ὁ κ. Zacher ὡς ἀπόδειξιν διφθογγοποιήσεως τοῦ μακροῦ καὶ ἀνοικτοῦ *ē* ἐν ταῖς γραφαῖς *λαικάζω* καὶ *λαικαστής*.

Τὴν αὐτὴν ἀξίαν ἔχει καὶ ὁ ἕτερος ἰσχυρισμὸς τοῦ κ. Zacher, ὅτι ὁ σχηματισμὸς τῆς λέξεως *κάσα* τῆς ἀπαντώσης παρὰ Λυκόφρονι καὶ τῆς λέξεως *κασαλβὰς* τῆς ἀπαντώσης παρ' Ἀριστοφάνει εἶνε οὕτω σκοτεινός, ὥστε δὲν δύναταί τις νὰ ἀποδεχθῇ τὸ ἐκ τῆς γραφῆς *κασαυρεῖον* ἡμέτερον συμπέρασμα ὑπὲρ τῆς ἀρχαιοτάτης προφορᾶς τοῦ καθ' ἡμᾶς *β* καὶ τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ*. Καὶ ἐνταῦθα ἀστόχως βάλλει ὁ κ. Zacher, διότι ἡμεῖς οὐδὲν λέγομεν περὶ τῆς γενέσεως τοῦ *κάσα* καὶ *κασαλβάς*, ἅτε ὅλως ἀσχέτου πρὸς τὸ ἡμέτερον ζήτημα.

λέγομεν δὲ ὅ,τι ἔπρεπε νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ *κασαυρεῖον* γίνεται ἐκ τοῦ *κασαλβεῖον*. Καὶ ἂν κατὰ τὴν ἀντιλογίαν τοῦ κ. Zacher ἡ ἐτυμολογικὴ καὶ γραμματικὴ σχέσις τοῦ *κάσα* καὶ *κασαλβὰς* εἶνε σκοτεινή, τὸ σκοτεινὸν τοῦτο οὐδαμῶς κωλύει τὴν ἐκ τοῦ *κασαλβεῖον* φανερωτάτην φθογγολογικὴν γένεσιν τοῦ *κασαυρεῖον*, περὶ ἧς ἡμεῖς ἐν τῇ 49 σελίδι τῆς ἡμετέρας πραγματείας ἀκριβῶς διαλαμβάνομεν. Ἡμεῖς δηλονότι λέγομεν ὅτι τὸ *κασαυρεῖον* ἐγένετο ἐκ τοῦ *κασαλβεῖον* τροπῇ τοῦ *λ* εἰς *ρ* καὶ ὑπερθέσει αὐτοῦ μετὰ τὸ *β*, ὅπερ συμβαίνει καὶ ἐν πλείσταις ἄλλαις λέξεσιν, καὶ συμπλοκῇ τοῦ *α* μετὰ τοῦ *β* εἰς τὴν δίφθογγον *αυ*. Ἡ συμπλοκὴ δὲ αὕτη, λέγομεν, ἐγένετο ὡς καὶ ἐν τῇ λέξει *νεῦρον* (nervum), διότι τὸ *β* ἀποχωρισθὲν τοῦ ἑπομένου φωνήεντος ἕνεκα τῆς παρεμβάσεως τοῦ *ρ*, εὔκολον ἦτο νὰ συμπλεχθῇ μετὰ τοῦ προηγουμένου *α* καὶ μετ' αὐτοῦ συναποτελέσῃ συλλαβήν. Ἀλλαχοῦ δέ, ἐν τῇ *Βασάνῳ* (σελ. 572), λέγομεν ὅτι οἱ φθόγγοι *αβ* καὶ *αυ* ἦσαν πολὺ συγγενεῖς, τούτῳ μόνῳ διαφέροντες ἀλλήλων, ὅτι τὸ μὲν *β* ἐσυλλαβίζετο μετὰ τοῦ ἑπομένου φωνήεντος, τὸ δὲ *υ συνεπλέκετο*, ὡς διδάσκουσι καὶ οἱ ἀρχαῖοι γραμματικοί, εἰς μίαν συλλαβὴν μετὰ τοῦ προηγουμένου *α* καὶ *ε*, ἔχον προφορὰν μεταξὺ τοῦ *ου* καὶ *β* σαλεύουσαν, ὁμοιοτάτην πρὸς τὴν τοῦ *βαυ*, ἤτοι πρὸς τὴν τοῦ F. Ἡ ἄγνοια τοῦ κ. Zacher περὶ τὴν γένεσιν τῶν λέξων *κάσα* καὶ *κασαλβὰς* δὲν εἶνε ἱκανή, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, νὰ ἄρῃ τὸ κῦρος τοῦ ἡμετέρου συμπεράσματος, οὐδὲ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι τὸ *κασαυρεῖον* δὲν προῆλθεν ἐκ τοῦ *κασαλβεῖον*, ὅπως ἡμεῖς λέγομεν, ἀφοῦ αἱ λέξεις αὗται πλὴν τοῦ στοιχείου *υ* καὶ *β* ἔχουσι κοινὰ πάντα τὰ ἄλλα, καὶ οὐδεὶς μετὰ λόγου δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι τὸ *υ* ἐν τῷ *κασαυρεῖον* δὲν κατέχει τὸν τόπον τοῦ *β* τοῦ ἐν τῷ *κασαλβεῖον*. Οὕτω δὲ ἔχοντος τοῦ πράγματος, ἕως ὁ κ. Zacher εὕρῃ τὴν γραμματικὴν σχέσιν τοῦ *κάσα* καὶ *κασαλβάς*, ἐπιτρέπεται ἡμῖν ἐκ τῶν προειρημένων νὰ πιστεύωμεν ὅτι τὸ *υ* ἐν τῷ *κασαυρεῖον* ἔχει οὐχὶ φωνηεντικήν, ἀλλὰ συμφωνικὴν δύναμιν, ὡς γεννηθὲν ἐκ τοῦ *β*, τοῦτο δὲ πάλιν, ἂν εἶχε τὴν προφορὰν τοῦ Λατινικοῦ *b*, δύσκολον ἦτο νὰ συμπλεχθῇ μετὰ τοῦ *α* εἰς τὴν δίφθογγον *αυ*.

Ὑπὲρ τῆς συμφωνικῆς δυνάμεως τοῦ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* μαρτυρεῖ οὐ μόνον ὁ Ἀριστοφάνης καὶ δι' ἄλλων τεκμηρίων, ἅπερ παρέδραμεν ἀνεξέταστα ὁ κ. Ζ. ἔτι δὲ πολλαὶ ἐπιγραφαὶ ἐκ δια-

φόρων χωρῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ γραφαὶ τῶν Ἑλληνοταμιῶν *Δαυνιοτειχῖται* καὶ *Δαμνιοτειχῖται*, ὧν ἡμεῖς μὲν μνημονεύομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πραγματείᾳ, ὁ δὲ κ. Zacher ἔκρινε καλὸν νὰ παρέλθῃ ἐν εὐφήμῳ καὶ ἱερᾷ σιγῇ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον τεκμήριον ἐξ ἄλλου ποιητοῦ τῆς Ἀττικῆς κωμῳδίας, ἡ γραφὴ *Βδεῦ* (Meineke Frag. Com. Τόμ. IV σελ. 688). Ἡ γραφὴ αὕτη δυσκόλως δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἀρχὴν ἐκ τοῦ Σdεῦ, ὡς νομίζει ὁ Blass (σελ. 114) παρὰ φύσιν μεταβολῇ τοῦ *σ* εἰς *β*, εὐχερέστατα δὲ ἐκ φυσικῆς ὑπὸ τῆς γλώσσης μεταφορᾶς τοῦ ἐν τῇ διφθόγγῳ *ευ* ἀκουομένου *βαυ* ἐν τῷ *Δεύς*. Ἡ γνώμη τοῦ Blass ἀντιμάχεται οὐ μόνον πρὸς τὴν κωμικὴν χάριν, ἀπαιτοῦσαν παρὰ κωμικοῦ ποιητοῦ, ἀξίου τοῦ ὀνόματος τούτου, νὰ λαμβάνῃ τὸ σκῶμμα ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἄνευ αὐθαιρέτου καὶ βιαίας αὐτῶν διαστροφῆς, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ καὶ ὀρθὴν προφορὰν τοῦ Ἑλληνικοῦ *δ* καὶ *ζ*. Ἐκ τῆς μαρτυρίας τοῦ Πλάτωνος περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ *δ* καὶ τῆς ἐν πολλαῖς λέξεσι γενέσεως τοῦ *ζ* ἐκ τοῦ *γ* καὶ *δ* καὶ *σ* ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ *ζ* δὲν ἐξεφωνεῖτο ὡς zd, ὅπως νομίζει ὁ Blass, ἀλλ᾽ ὡς τὸ ἡμέτερον *ζ*. Καὶ ἵνα παραλίπωμεν ἐν τῷ παρόντι τὰ πολλὰ ἄλλα ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς παραδείγματα, ἄλλως τε καὶ χρῄζοντα πλείονος χώρου ἢ ὅσον ἀπαιτεῖ ὁ σκοπὸς τῆς ἡμετέρας ἀποκρίσεως πρὸς τὸν κ. Zacher, ἀρκούμεθα μόνον νὰ μνημονεύσωμεν τὰς γραφὰς *Σωζίας* ἀντὶ *Σωσίας* καὶ *Ζακωνίδης* ἀντὶ *Σακωνίδης*, αἵτινες ἀναγινωσκόμεναι ἐπὶ Ἀττικῶν ἀγγείων τῆς ϛ´ πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος (Kretschmer κτλ. σελ. 172), ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἐν Ἀθήναις τὸ *ζ* ἤδη ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἦτο ἀδύνατον νὰ ἔχῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Blass διδασκομένην προφοράν, καὶ ὅτι ἡ γνώμη αὐτοῦ, ὅτι τὸ *Βδεῦ* προῆλθεν ἐκ τοῦ *Σdεῦ*, εἶνε ὅλως ἀστήρικτος καὶ ἀστοχωτάτη. Ἡ δὲ καθ᾽ ἡμᾶς γένεσις τοῦ *Βδεῦ* ἐκ τοῦ *Δεῦ* οὐ μόνον φυσικῶς ἑρμηνεύει τὴν ἐμφάνισιν τοῦ *β* πρὸ τοῦ *δ*, ἀλλὰ καὶ συμφωνεῖ πρὸς τὴν μαρτυρίαν δύο ἑτέρων Ἀττικῶν ἀγγείων, καὶ ἀβιάστως, ἄνευ αὐθαιρέτου διαστροφῆς καὶ παραμορφώσεως τῆς λέξεως, μετὰ πολλῆς χάριτος παρεισάγει τὸν Δία ὡς βδέοντά τινα θνητόν, ὅπερ ἐσκόπει, ὡς φαίνεται, ὁ ποιητὴς διὰ τῆς ἐξαλλαγῆς τοῦ ὀνόματος. Δύο, ὡς λέγομεν, Ἀττικὰ ἀγγεῖα (Kretschmer σελ. 102 καὶ 230) ἀρχαιότερα τοῦ Μηδικοῦ πολέμου, τὸ μὲν διὰ τῆς γραφῆς *Δεύς*, τὸ δὲ διὰ τῆς γραφῆς *Δβεὺς* διδάσκουσι σαφῶς ὅτι καὶ ἐν Ἀθήναις

ἐν τῇ γλώσσῃ τῶν πολλῶν ὑπῆρχεν ὁ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος εὔχρηστος τύπος *Δεύς*, καὶ ὅτι τὸ *β* τὸ μετὰ τὸ *δ* ἔχει φυσικὴν γένεσιν καὶ αἰτίαν, οὐδεμίαν δὲ σχέσιν πρὸς τὸ ἐπινόημα τοῦ Blass. Ὅτι δὲ καὶ ὁ φθόγγος τοῦ *βαῦ* καὶ ὁ τοῦ *φ* καὶ ὁ τοῦ *ρ* ,καὶ ὁ τοῦ *λ* καὶ ὁ τοῦ *χ* εὐκόλως μεταφέρεται ὑπὸ τῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτοῦ καὶ εἰς ἑτέραν θέσιν, μαρτυροῦσι πλὴν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς παραδείγματα. Ἐν ἐπιγραφῇ ἐξ *Ὀάξου* τῆς Κρήτης, ἀνηκούσῃ εἰς χρόνους, καθ' οὓς ἠκούετο ἔτι καὶ ἐγράφετο ὁ φθόγγος τοῦ Ϝ ἐν τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως ταύτης, παρὰ τὴν ὀρθὴν γραφὴν Ϝαξίων ἀπαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ Ϝαυξίων (Le Bas 65, 1. 13). Τὸ *υ* τῆς δευτέρας ταύτης γραφῆς δὲν ἔχει βεβαίως ἄλλην αἰτίαν ἢ τὴν ὑπὸ τῆς γλώσσης μεταφορὰν τοῦ Ϝ μετὰ τὸ *α*, μαρτυροῦσαν ὅτι καὶ ἐν Κρήτῃ τὸ *υ* τῶν διφθόγγων *αυ* καὶ *ευ* πρὶν τραπῇ εἰς *ο* καὶ *ου*, δηλονότι πρὸ τῆς Β' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, εἶχε συμφωνικὴν δύναμιν καὶ δὴ τὴν τοῦ Ϝ ἤτοι τὴν τοῦ *βαῦ*. Ὁμοία μεταφορὰ παρατηρεῖται καὶ ἐν ταῖς μεμβράναις τοῦ Trinchera. Διότι καὶ ἐν αὐταῖς πλὴν τῶν συνήθων γραφῶν *φάκτου* (factum) καὶ *ἀφέσεως*, ἐν ταῖς φράσεσι *φάκτου ἀγνοίας καὶ ὑπὲρ λύτρου καὶ ἀφέσεως*, ἀπαντῶσι καὶ αἱ γραφαὶ *φαύκτου* (ἐν σελ. 237 καὶ 240) καὶ *ἀφεύσεως* (σελ. 282), ἐν αἷς τὸ συμφωνικὸν υ ἀναντιλέκτως προῆλθεν μετενεχθέντος τοῦ φθόγγου *φ* μετὰ τὸ *α* καὶ *ε*, ὡς μετηνέχθη καὶ τὸ *ρ* ἐν ταῖς γραφαῖς *ἄρκτρος* καὶ *ἀρκτρῷα*, ταῖς πολλάκις ἀναγινωσκομέναις ἐν ταῖς μεμβράναις παρὰ τὰς ὀρθὰς *ἄρκτος* καὶ *ἀρκτῷα*, ἢ τὰς ὁμοίως ἐσφαλμένας *ἄκτρος* καὶ *ἀκτρῷα*. Ὁμοία μεταφορὰ καθορᾶται καὶ ἐν τῇ γραφῇ *κάχλιξι*, ἤτοι *χάχλιξι*, *χάλιξι* (ἐν σελ. 156). Ὡς δὲ καὶ ἐν Ἀθήναις ἔλεγόν τινες *Στρειριεύς*, *στρατήρ*, *στλήλη*, *θυροκλιγκλίς* κτλ. (Meisterhans σελ. 62), οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν τινες, καὶ μάλιστα οἱ τῆς πρώτης ἡλικίας παῖδες, λέγουσι *βλιβλίον* ἀντὶ *βιβλίον* καὶ τὰ τοιαῦτα. Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ τύπος *Ψαπφὼ* τοῦ ὀνόματος τῆς ἐκ Λέσβου ποιητρίας προῆλθεν ἐκ τοῦ *Σαπφώ*, καθ' ὁμοίαν μεταφορὰν τοῦ φθόγγου *π*. Πᾶσαι αἱ φθογγικαὶ αὗται μεταφοραὶ δεικνύουσιν ὅτι καὶ ἐκ τοῦ *Δεϝς* εὐκολώτατον ἦτο νὰ προέλθῃ τὸ *Βδεὺς* ἢ *Δβεύς*.

Περὶ δὲ τῆς λεπτεπιλέπτου διακρίσεως τοῦ *ι* καὶ τῆς *ει*, τῆς γινομένης ὑπὸ τοῦ κ. Zacher ἐν τῷ τέλει τῆς ἐπικρίσεως (σελ. 545), ὅτι δηλαδὴ ἡ *ει* ἐπὶ Ἀριστοφάνους εἶχε προφορὰν κλειστοτάτου *e*

πολὺ πρὸς τὸ ι πλησιάζουσαν, καὶ ἴσως μετά τινος παρηχοῦντος ἐλαφροῦ ι, ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν ἠκούσαμεν διαλεγομένου τοῦ Ἀριστοφάνους ἤ τινος τῶν συγχρόνων αὐτῷ, οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νὰ ἀντείπωμεν πρὸς τὴν ἀπόφανσιν ταύτην τοῦ κ. Zacher, ἢ ὅτι αἱ λεπτεπίλεπτοι αὗται διακρίσεις ἀνήκουσιν εἰς ὀλίγους μόνον ἀνθρώπους, ἔχοντας ἐκ φύσεως τὸ προτέρημα νὰ αἰσθάνωνται καὶ τὰς λεπτοτάτας παραλλαγὰς τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, καὶ δὴ ἅπασαν τὴν ἀκρίβειαν καὶ χάριν καὶ ἡδύτητα τῶν Ἀττικῶν φθόγγων, ὧν ἀναντιλέκτως εἶνε ὁ κ. Zacher· τοῖς δὲ ἄλλοις θνητοῖς ἱκανώτατον εἶνε καὶ ἂν δυνάμεθα ἀνεκτῶς πως νὰ ἐκφωνῶμεν τοὺς φθόγγους ξένης τινὸς ἢ παλαιᾶς γλώσσης. Καὶ περὶ τῆς ἀρχαίας λοιπὸν Ἑλληνικῆς ἡμεῖς τοὐλάχιστον μεγάλην κατάκτησιν θεωροῦμεν καὶ μόνην ἐκείνην τὴν γνῶσιν τῆς δυνάμεως τῶν στοιχείων καὶ συλλαβῶν αὐτῆς, ἥτις εἶνε σήμερον ἐφικτὴ ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων γραμματικῶν καὶ τῆς αὐστηρᾶς καὶ ἀπροκαταλήπτου ἐξετάσεως τῶν ἀρχαίων τεκμηρίων· τὴν δὲ ἀκριβεστάτην ἐκφώνησιν τῶν Ἑλληνικῶν φθόγγων καταλείπομεν ἄλλοις, καὶ ἰδίᾳ τῷ κ. Zacher, τῷ ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπικρίσεως (σελ. 493 περὶ τὸ τέλος) μετὰ πολλῆς ἐπιδείξεως καυχωμένῳ ἐπὶ ἐξαισίᾳ λεπτότητι ὠτὸς καὶ θαυμασίᾳ ἀσκήσει περὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἤχων πάσης φωνῆς καὶ γλώσσης.

Ταῦτα εἴχομεν νὰ ἀποκριθῶμεν πρὸς τὸν κ. Zacher, οὐχὶ ἵνα ἀμυνώμεθα αὐτὸν τοῖς ἴσοις, ἀλλ' ἵνα ὑπερμαχήσωμεν τῆς καταφρονηθείσης ὑπ' αὐτοῦ ἀληθείας, πείσωμεν δὲ καὶ αὐτὸν ὅτι πρὸς τὴν ἀλήθειαν οὐδὲν ἰσχύουσι τὰ σοφίσματα, ἡ ψευδολογία, ἡ οἴησις, ἡ μωροπόνηρος ὑπόκρισις καὶ ἡ κακόβουλος καὶ κακότεχνος διαστροφὴ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς Λογικῆς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1η Δεκεμβρίου 1894.

ΘΕΟΔ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ